Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

એલ૦ પો૦ જૈન

ની

સંકેતલિપિ

ગુજરાતી શોર્ટ-હેન્ડ

[GUJRATI SHORT-HAND]

ભાગ બીજો

આવિષ્કારક અને પ્રકાશક-

એલ૦ પૂનમચન્દ જૈન.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

oundatio

urukul K

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्
पुस्तक संख्या 5:6 ग /मंत्र,
पञ्जिका-संख्या ...... 22542 A
पुस्तक पर सर्व प्रकार की निशानियां लगाना वर्जित है। कोई सज्जन पन्द्रह दिन से अधिक देर तक पुस्तक अपने पास नहीं रख सकते। अधिक देर तक रखने के लिये पुनः आज्ञा प्राप्त करनी चाहिये।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

॥ ओ३म् ॥

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

२५५४२

सुनील कुमार

सुनील कुमार आर्य

स्टाक प्रमाणीकरण ११८४-११८५

पुस्तक संख्या ५६ग / ४(ख)
आगत सं. २५५४२
तिथि....................
गुरुकुल पुस्तकालय

CHECKED 1973
Initial

॥ वृद्धि ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

એલ૦ પી૦ જૈન

ની

સંકેત–લિપિ

[બધી ભાષાઓનું શૉર્ટ-હેન્ડ]

ગુજરાતી ભાષામાં

ભાગ ૨ જો

———— oooo ————

આવિષ્કારક અને પ્રકાશકઃ–

એલ૦ પૂનમચન્દ જૈન, બ્યાવર.

પ્રથમાવૃત્તિ ૧૦૦૦ | ઈ. સ. ૧૯૪૧ | મૂલ્ય સવારૂપીયો

ધી વીરવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં કેશવલાલ સાંકળચંદ શાહે છાપી. સલાપોસ ક્રોસ રોડ–અમદાવાદ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

L.P. Jain's "SANKET LIPI.

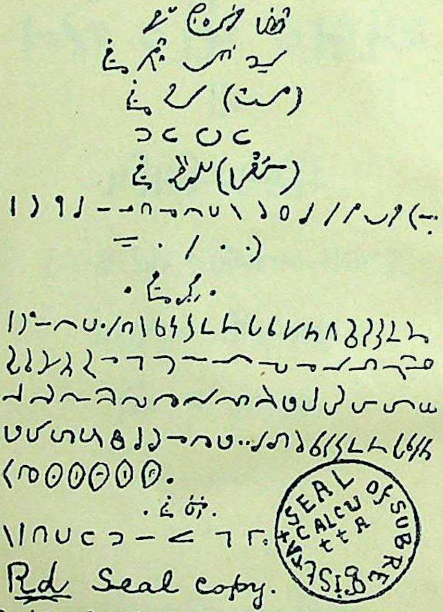

Rd Seal copy.

Registered at the Registrar's office, Calcutta,
vide No. 1600 dated the 5th Oct. 1931,
under, Act No. III 1914 & Act No. XXV 1867,

COPY RIGHT 1931

(Under Act No. 3 of 1914

and Act No. 25 of 1867.)

'L. P. Jain's Sanket Lipi (short hand for all languages)' is the exclusive property of L. Poonam Chand Khinvensra, in the British Empire as well as in all countries included in Berne Convention, and it will be an infringement of such copyright if it be reproduced in any manner or form without written permission.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ACCEPTANCE OF THE SYSTEM.

THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER

BOMBAY, 23rd Nov. 1940

FROM,

J. K. Mehta, M. A.

Secretary, Indian Merchants' Chamber.

TO,

L. P. Jain Esq.

Beawar.

The Board have accepted your System of Short-Hand for the purpose of this Chamber's examinations.

Yours faithfully

(Sd) **J. K. Mehta**

Secretary.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ACCEPTANCE OF THE SYSTEM.

THE LONDON CHAMBER OF COMMERCE.

LONDON,

RR/VT 24-2-1938

Commercial Education Department.

.........It is true that we have agreed to include your system amongst those accepted for our examinations...........

(Sd.) **Robert E. T. Ridout,**
Principal,
Commercial Education Dept.

L. P. Jain Esqr,

L. P. Jain's Sanket Lipi (Short-Hand)
BEAWAR
[India]

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ભૂમિકા

ભારતીય ભાષાઓમાં એવી એક પણ ક્ષિપ્તલિપિ short-hand નથી કે જે વ્યવહારના કાર્યમાં વપરાતી હોય. આ બાબતની ખામી આપણે ઘણા વખતથી અનુભવી રહ્યા હતા.

આ ખામીની પૂર્તિ પ્રસ્તુત પુસ્તકથી થોડે ઘણે અંશે થઈ રહી છે એ ખરેખર અતિ આનંદનો વિષય છે.

વર્તમાન સમયમાં પ્રત્યેક સમયે અને પ્રત્યેક સ્થાને જનસમાજને શિક્ષિત તેમજ સંસ્કારી બનાવવા માટે વ્યાખ્યાનાદિ આપવાની પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અને પ્રત્યેક સ્થાને એ વ્યાખ્યાનોનો સંદેશ પહોંચાડવા માટે વ્યાખ્યાનોને લિપિબદ્ધ કરવાની વિશેષ આવશ્યકતા રહે છે. પ્રસ્તુત ક્ષિપ્તલિપિ, ભિન્નભિન્ન ભાષાઓમાં અપાયેલાં વ્યાખ્યાન-આદિને સરળ રીતે લિપિબદ્ધ કરવામાં સિદ્ધ થઈ છે એટલુંજ નહિ પણ આ સંક્ષિપ્તલિપિ વર્ત્તમાનપત્રો તેમજ ખબરપત્રીઓને પણ વિશેષ ઉપયોગી હોવાને કારણે તેની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે.

જ્યારે આપણે વ્યાપારીઓ તરફ દૃષ્ટિપાત કરીએ છીએ તો તેમને ત્યાં પણ આ સંક્ષિપ્ત લિપિની અતિ આવશ્યકતા જણાય છે. એક વ્યાપારીને પ્રતિદિન સેંકડો પત્રો લખવા પડે છે અને પત્રવ્યવહાર કરવા માટે અનેક મુનીમોને રોકવા પડે છે. આ પ્રમાણે વ્યાપારીનો ઘણોખરો સમય તો પત્ર-વ્યવહાર લખાવવામાં જ વ્યતીત થઈ જાય છે અને પરિણામે વ્યાપારની ઉન્નતિ કરવા માટે સમય તેમજ શક્તિનો જે ભોગ આપવો જોઈએ તે આપી શકાતો નથી. આ કારણે ભારતીય વ્યાપારીઓને વ્યાપારનો વિસ્તાર કરવામાં અનેક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે.

આ સિવાય જ્યાં વાંચવા-લખવાનું કામ પડે છે ત્યાં ક્ષિપ્તલિપિ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Short-hand બહુ જ ઉપયોગી વસ્તુ સિદ્ધ થઈ જાય છે. ક્ષિપ્રલિપિ સમય અને શક્તિના બચાવ કરવામાં પરમ સાધનભૂત સિદ્ધ થાય છે. ક્ષિપ્તલિપિના આધાર લીધા વિના, કોઈપણ ભાષા, મનુષ્યસમાજને પૂર્ણ સહાયક નીવડી શકતી નથી. એટલા માટે જે ભાષાદ્વારા માનવ-સમાજના ઘણાખરા વ્યવહાર ચાલે છે, તે ભાષાના વિકાસ કરવા માટે ક્ષિપ્રલિપિની અતિ આવશ્યકતા છે. ક્ષિપ્રલિપિના આધાર લીધા વિના કોઈપણ ભાષાના સર્વાંગીણ વિકાસ થવો મુશ્કેલ છે.

અંગ્રેજી ભાષામાં અનેક ક્ષિપ્ત-લિપિઓ short-hand છે, જેમાં પિટમેન શોર્ટહેન્ડ સૌથી વધારે પ્રચલિત તેમજ પ્રગતિશીલ છે. આ પિટમેન શોર્ટહેન્ડને જાણનારા લાખોની સંખ્યામાં છે. આ ક્ષિપ્તલિપિએ અંગ્રેજી-સાહિત્ય તેમજ અંગ્રેજી ભાષાભાષી લોકોની ઉન્નતિ કરવામાં ઘણી સહાયતા પહોંચાડેલ છે. અત્યારે અંગ્રેજી-સાહિત્યની જે સર્વાંગીણ ઉન્નતિ જોવામાં આવે છે તે સાહિત્યોન્નતિ કરવામાં આ શોર્ટહેન્ડની સહાયતા પણ નાનીસૂની નથી. કોઈ અંગ્રેજી સાહિત્યકાર કે લેખક, ૧૦-૧૫ દિવસમાં કોઇ સુંદર સાહિત્યિક પુસ્તક તૈયાર કરી તમારી સામે ઉપસ્થિત કરી દે છે, તેનું પ્રધાન કારણ આ ક્ષિપ્તલિપિ જ છે. સાહિત્યકાર કે લેખકના હૃદયમાં ભાવની ઊર્મિયો તો પેદા થએલી હોય જ છે. આ ભાવોર્મિને લેખક ભાષામાં ઉતારતો જાય છે અને એક-બે શોર્ટહેન્ડના જાણકારો ભાષાને લિપિબદ્ધ કરતા જાય છે. આ પ્રમાણે શોર્ટહેન્ડદ્વારા પુસ્તકરચના પણ બહુ જ જલ્દી તૈયાર થઈ જાય છે. જો સાહિત્યકાર કે લેખક પોતાના ભાવોને પોતાના હાથે જ સાધારણ લિપિમાં લખવા માંડે તો આટલી શીઘ્રતા તેમજ સરળતાપૂર્વક પુસ્તક-રચનાનું કાર્ય સંપાદિત કદાપિ કરી શકે નહિ. અંગ્રેજોના કાર્યાલયોમાં એક કલાક જેટલા અલ્પ સમયમાં સેંકડો પત્રો મેનેજરદ્વારા લખાવવામાં આવે છે. તેનું બધું શ્રેય આ ક્ષિપ્તલિપિને જ મળે છે. ક્ષિપ્તલિપિના પ્રતાપથી જ પત્રવ્યવહાર આદિ કાર્યો સરળ બની શક્યાં છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ભારતવર્ષમાં પણ અનેક રાજા–મહારાજાઓએ ભારતીય ભાષાઓને રાજ–ભાષા બનાવવાનો પ્રયત્ન પ્રારંભ્યો છે. જ્યારે ઘણા રાજાઓએ પોતાની કચેરીમાં, રાજસભામાં તથા રાજ્યનાં કાર્યોમાં ભારતીય ભાષાઓને મહત્ત્વનું સ્થાન આપવા માંડયું છે એવી દશામાં ભારતીય ભાષાઓને લિપિબદ્ધ કરવા માટે ક્ષિપ્તલિપિ ન હોય એ એક મુશ્કેલીની વાત કહેવાય.

ભારતવાસીઓ પોતાની ભાષાની ઉન્નતિ કરવા માટે ઉદાસીન રહ્યા નથી પરંતુ ભાષાની ઉન્નતિ અર્થે તેઓએ પણ કોઈ ક્ષિપ્તલિપિ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરી જોયો છે. જેમણે ક્ષિપ્તલિપિ બનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તેમની સામે હમેશાં પિટમેન શોર્ટહેન્ડનો આદર્શ રહ્યો છે એટલું જ નહિ તેઓ પિટમેન શોર્ટહેન્ડનાજ જ્ઞાતા હોવાથી તથા તેમના મનમાં એજ શોર્ટહેન્ડનાં સિદ્ધાન્તો ઓતપ્રોત થએલાં હોવાથી ભારતીય ભાષાઓમાં અત્યાર સુધી જે જે ક્ષિપ્તલિપિઓ બનાવવામાં આવેલ છે, તે પ્રાયઃ પિટમેન–શોર્ટહેન્ડના આધારે જ બનાવવામાં આવેલ છે એમ કહેવામાં કાંઇ વાંધો નથી.

ભારતવર્ષમાં અનેક ભાષાઓ છે અને તે બધી ભાષાઓ અંગ્રેજી ભાષાથી તદ્દન ભિન્ન છે. આ પ્રત્યેક ભાષાઓમાં થોડી ઘણી મુશ્કેલી રહેલી જ છે. જો આ વિષય ઊપર વધારે ઊંડા ઊતરી વિચાર કરીએ તો આ વિષે ઘણું લખી શકાય એમ છે પરંતુ અત્રે એ વિષે લખવું અપ્રસ્તુત હોવાને કારણે એટલુંજ લખવું પ્રાસંગિક તેમજ પર્યાપ્ત છે કે, ભારતીય ભાષાઓની મુશ્કેલી અંગ્રેજી ભાષાનો આધાર લઇ, દૂર થઈ શકે એમ નથી. મારા ખ્યાલ પ્રમાણે મારી આ વાતને માન્ય રાખવામાં કોઇ વિદ્વાનોનો કાંઈ પણ મતભેદ પણ નહિ હોય.

બીજું, ભારતવર્ષમાં અનેક ભાષાઓ હોવાને કારણે અત્રે એવી ક્ષિપ્તલિપિની આવશ્યકતા છે કે જે બધી ભાષાઓને લિપિબદ્ધ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરવામાં સાર્થક તેમજ સફળ થઇ શકી હોય. એટલા માટે જે ક્ષિપ્તલિપિ વર્ણોના આધારે બનાવવામાં આવી ન હોય પરંતુ ધ્વનિના આધારે બનાવવામાં આવી હોય તે જ ક્ષિપ્તલિપિ સફળ થઈ શકે. ભારતીય ભાષાઓમાં અત્યારસુધી જેટલી ક્ષિપ્તલિપિઓ બનાવવામાં આવેલ છે તે ક્ષિપ્તલિપિઓ ધ્વનિના આધાર લઇ બનાવવાના સિદ્ધાન્તને દૃષ્ટિકોણમાં ન રાખવાને કારણે, પ્રચલિત તેમજ વ્યવહાર્ય બની શકી નથી.

મેં થોડા દિવસ પહેલાં, શ્રીયુત એલ૦ પી૦ જૈનની સંકેત લિપિને જોઇ હતી. શ્રી જૈનના કેટલાક છાત્રોએ મારી સમક્ષ પ્રસ્તુત ક્ષિપ્તલિપિનો ઉપયોગ કરી બતાવ્યો હતો. છાત્રોએ આ ક્ષિપ્તલિપિમાં જે કુશળતા તેમજ પ્રગતિ સાધી હતી, તે જોઇ હું ઘણો જ પ્રસન્ન થયો અને જ્યારે આ વિદ્યાર્થીઓ અજ્ઞાત ભાષાઓને પણ સરળતાપૂર્વક લિપિબદ્ધ કરી શક્યા ત્યારે તે જોઇને મારા આશ્ચર્ય અને આનન્દનો પાર રહ્યો નહિ. આ પ્રમાણે શ્રી. જૈનની સંકેતલિપિની સરળતા તેમજ સાર્થકતા જોઈ મને એટલું તો ત્યારે સ્પષ્ટ લાગ્યું કે, આ ક્ષિપ્તલિપિ ભારતીય ભાષાઓમાં અતિ ઉપયોગી સિદ્ધ થશે. શ્રી. જૈને આ ક્ષિપ્તલિપિને શિક્ષા–વિભાગના અનેક મહાન્ વિદ્વાનો તથા સાહિત્યના મહારથીઓ સમક્ષ પણ રજુ કરી હતી. તે વિદ્વાનો તેમજ ભારતપ્રસિદ્ધ સાહિત્ય—મહારથીઓએ આ સંકેત લિપિની સફળતા જોઈ હર્ષ પ્રકટ કર્યો છે એટલું જ નહિ આ સંકેત લિપિને લોકોપયોગી માની વ્યવહાર્ય બનાવવામાં સહકાર આપવાની પણ ઇચ્છા વ્યક્ત કરી છે. શ્રી. જૈને ઘણા ધનનો વ્યય કરીને તથા અનેક સ્થાને આ સંકેતલિપિની પરીક્ષા કરાવીને, આ સંકેતલિપિની ઉપયોગિતા સિદ્ધ કરી દીધી છે. હવે તો આ સંકેતલિપિની વ્યવહાર્યતા તેમજ ઉપયોગિતા વિષે સંદેહ પણ રહેવા પામ્યો નથી. કારણ કે દિલ્હી હિન્દી–સાહિત્ય–સંમેલન વખતે આ લિપિના જ્ઞાતા વિદ્યાર્થીઓએ અનેક વક્તાઓના ભાષણોને શબ્દશઃ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ઉતારી સંકેત લિપિની ઉપયોગિતા સિદ્ધ કરી બતાવી છે. અને ત્યારથી આ સંકેત લિપિએ હિન્દી-સંસારમાં એક નવી સ્ફૂર્તિ પેદા કરી દીધેલ છે અને બધાનું ધ્યાન પોતા તરફ આકૃષ્ટ કરેલ છે.

આ સંકેત લિપિમાં મુખ્ય બે વિશેષતાઓ છે. એક તો આ સંકેતલિપિ બહુ જ સરળ છે અને બીજું કોઈ પણ ભાષાને આ સંકેતલિપિ દ્વારા લિપિબદ્ધ કરી શકાય છે. નાના નાના બાળકો પણ આ લિપિને સરળતાપૂર્વક શીખી શકે છે. આ સંકેત-લિપિમાં બહુ યાદ કરવાની કોઈ વાત જ નથી. કેવળ થોડાં ચિન્હો તથા થોડા નિયમો યાદ રાખવાં પડે છે, કે જે થોડા અભ્યાસ કરવાંથી યાદ થઈ જાય છે અને પછી તો અભ્યાસ દ્વારા આ સંકેતલિપિમાં ગતિ વધારી શકાય છે.

આ સંકેતલિપિની એક બીજી ખાસ વિશેષતા એ છે કે, આ લિપિમાં શબ્દ-સંકેતો બીલકુલ રાખવામાં આવેલ નથી. જો શબ્દ-સંકેત રાખવામાં આવે તો તો આ સંકેતલિપિ મુશ્કેલ બની જાય; એટલું જ નહિ પણ બીજી ભાષાઓને લિપિબદ્ધ કરવામાં પણ સફળ થઇ શકે નહિ. કારણ કે, શબ્દ-સંકેતોમાં તો જે સંકેત કોઇ એક ભાષાના શબ્દ અથવા વાકયનો નિયત કરવામાં આવશે તે સંકેત બીજી ભાષાઓના શબ્દ કે વર્ણનો દ્યોતક બની શકશે નહિ અને પરિણામે ગડબડ પેદા થવાને કારણે તે સંકેતલિપિ જ અવ્યાવહારિક બની જશે. આ સિવાય બીજી મુશ્કેલી એ પણ છે કે, હજારો શબ્દ-સંકેતોને યાદ રાખવા અને યથાસમયે અતિ શીઘ્રતાપૂર્વક તે સંકેતોનો ઉપયોગ કરવો એ કષ્ટસાધ્ય કામ બની જશે. એટલા માટે આ સંકેત-લિપિમાં શબ્દ-સંકેતો ન હોવાને કારણે તથા યાદ રાખવાનું બહુ જ ઓછું હોવાથી આ સંકેતલિપિ સરળ તેમજ લોકોપયોગી બની શકી છે.

પ્રસ્તુત સંકેત લિપિના આવિષ્કારકને સર્વ પ્રથમ તો આ લિપિનો આવિષ્કાર કરવામાં જ અનેક વિઘ્ન-બાધાઓનો સામનો કરવો પડયો અને પછી આ સંકેતલિપિના પ્રથમ પુસ્તકને પ્રકાશિત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરવામાં ઘણી મુશ્કેલીઓ સહેવી પડી. કારણ કે આ લિપિનાં ક્યાંય ટાઇપ ન હતાં. આ પ્રમાણે અતિ ધનવ્યય કરવા ઉપરાંત પરિશ્રમ અને ધૈર્યપૂર્વક લિપિનો આવિષ્કાર કરવાનું જે કાર્ય કરવામાં આવ્યું છે તે ઘણું જ પ્રશંસનીય બન્યું છે. મને આશા જ નહિ પણ પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે, હિન્દી-સંસાર આ સંકેત-લિપિને બહુ જ જલ્દી અપનાવી લેશે અને આવિષ્કારકના અતુલ પરિશ્રમને સફળ બનાવશે.

આ સંકેત લિપિનો પ્રથમ ભાગ બિલકુલ સરળ છે અને આ બીજો ભાગ જે તમારા હાથમાં છે, તે પણ અતિ સરળ છે. નાના બાળકો પણ આ સંકેતલિપિને સરળતાપૂર્વક શીખી શકે એમ છે. આ સંકેતલિપિના આવિષ્કારકની ભાવના તો એવી છે કે, જો હિન્દી-ભાષા ભાષી આ લિપિને પૂર્ણ રૂપે અપનાવી લેશે તો બીજી ભારતીય ભાષાઓમાં પણ આ લિપિનો પ્રચાર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. આપણે અત્રે એવી આશા રાખીશું કે, લેખકની મનોગત ભાવના યથાશીઘ્ર સફળ થાય.

શ્રી. પૂનમચંદજી જૈન કે જેમણે ઘણી યોગ્યતા તેમજ અતુલ પરિશ્રમપૂર્વક પ્રસ્તુત સંકેત લિપિનો આવિષ્કાર કરી હિન્દી-સંસારને ઉપકૃત કરેલ છે, તેમને હાર્દિક મુબારકબાદી આપીએ છીએ અને તેમની સંકેત લિપિની સંપૂર્ણ સફળતા ચાહિએ છીએ. અંતમાં મારી તો એ જ અંતરેચ્છા છે કે, ભારતીય ભાષાભાષી લોકો, આ સંકેત લિપિનો સદુપયોગ કરી શ્રીયુત પૂનમચંદજી જૈનના અતુલ પરિશ્રમને સફળ બનાવે અને ભારતવર્ષની જનતાને તેનો લાભ આપે.*

અજમેર	હરવિલાસ શારદા
તા. ૧૭ જુન ૧૯૩૪	M. L. A.

* હિન્દીમાંથી અનુવાદિત.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સંકેતલિપિનો વર્ગ ખોલનારને સૂચના

આ સંકેતલિપિ પદ્ધતિમાં બીજા શૉર્ટહેન્ડની જેમ શબ્દસંકેત અથવા વાક્યસંકેત નહિ હોવાથી, આ પદ્ધતિ શીખવામાં એટલી સરળ તથા સુગમ છે કે, તે ચોથી તથા પાંચમી કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ પણ સ્હેલાઇથી શીખી શકે છે. તો પણ તે શીખવા માટે ટ્રેઈન્ડ શિક્ષકની જરુરત તો રહેજ છે.

ચંપા ઇન્ટરમીજીયેટ કોલેજ મથુરાથી તથા તેવીજ રીતે અનેક અન્ય સ્થળેથી, શિક્ષકોની માંગણી આવી. અમે શિક્ષકો મોકલવાનો પ્રયત્ન પણ કર્યો, પરંતુ કોઈ પણ શિક્ષક ૬૦ રૂ.થી ઓછા પગારે જવા તૈયાર થયા નહિં. અને તે સંસ્થા એટલું ખર્ચ ઉપાડવામાં અસમર્થ હોવાને લીધે, એક અનટ્રેઇન્ડ શિક્ષકને ઓછા પગારે રાખી જેમ તેમ શીખવવાનું કાર્ય ચાલુ કર્યું. પરન્તુ સફળતા મળતી ન દેખાવાથી તેને એ કામ બંધ કરી દેવું પડ્યું.

ઉપરની ખોટ પૂરવા માટે અમે "શ્રી વીરાશ્રમ–બ્યાવર"ના આશ્રયમાં સંકેતલિપિ શીખવવા માટે વર્ગો ચાલુ કરવાની વ્યવસ્થા તા. ૧૧ જુન, સને ૧૯૩૮ થી કરી દીધી. અત્યાર સુધીમાં સ્થાનીય વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત, ગ્વાલીયર, કોટા, મહિયર, મંડી, બીલાસપુર, વગેરે રિયાસતોના શિક્ષાર્થીઓ પોતાના પદરના તથા રાજ્યના ખર્ચે આ પદ્ધતિ શીખીને, પોતપોતાના સ્થળોમાં સારી રીતે કામ કરી રહેલ છે. શીખેલા શિક્ષાર્થીઓ પૈકી કેટલાકોની નામાવલી બાજુના પાના પર આપવામાં આવી છે.

જે સંસ્થા પોતાને ત્યાં આ પદ્ધતિને હરકોઇ ભાષામાં શીખવવા ચાહે, તે ભાષાના યોગ્ય માસ્તરને ટ્રેનિંગ દેવા માટે **'શ્રી જૈન વીરાશ્રમ–બ્યાવર'**માં ત્રણ મહિના અથવા ૭ મહિના માટે મોકલી આપવા. એક માસ્તરનું માસિક ખર્ચ લગભગ ૨૫ રૂપીઆ આવશે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ત્રણ મહિનાની ટ્રેનિંગવાળા માસ્તર દર મિનિટે ૮૦ શબ્દની ગતિ મેળવી શકશે અને તે જુનીયર માસ્તર થશે. છ મહિનાવાળા માસ્તર સીનીયર થશે અને જે દર મિનિટે ૧૦૦ થી ૧૨૦ શબ્દની ગતિ પ્રાપ્ત કરી શકશે. તે સ્વયં રિપોર્ટ લઇ શકશે અને વિદ્યાર્થીઓને રિપોર્ટર બનાવી શકશે. વિશેષ જાણકારી માટે "શ્રી જૈન વીરાશ્રમ-બ્યાવર"ના શીરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

નિવેદકઃ-એલ. પૂનમચંદ જૈન, બ્યાવર

વર્ણોને જોડવાની આવશ્યકતા

——:૦:——

ગુજરાતી ભાષામાં એવાં અનેક વર્ણો છે કે જેમને લખવા માટે કલમ ઉપાડવાની આવશ્યકતા રહે છે અને એક શબ્દ લખવા માટે તો અનેકવાર કલમ ઉપાડવી પડે છે. આમ કરવામાં સમય ઘણો લાગે છે. શીઘ્રલેખન માટે એ આવશ્યક છે કે, એક શબ્દ લખવા માટે કલમને બીલકુલ ઉપાડવાની જરૂર ન પડે. સંકેત-લિપિનાં બધાં વર્ણ-સંકેતો એવાં છે કે તેમને લખવા માટે કલમ ઉપાડવી જ પડતી નથી અને તે બધાં વર્ણસંકેતો એક-બીજાની સાથે એવી રીતે જોડાઈ શકે છે કે જે જોડાઈ જવાથી કોઈ પ્રકારનો ભ્રમ પણ પેદા થતો નથી.

આ વર્ણ-સંકેતોની જોડણી બીજા વર્ણોની સાથે કેવી રીતે કરવી જોઈએ એ વાત સમૂહવાર આગળના પાઠોમાં બતાવવામાં આવશે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧ લો

'\\' ની સાથે બધાં વર્ણોનો સંબંધ

(૧) \\ ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના વર્ણો જોડાવથી નીચે લખવામાં આવે છે.

(૨) \\ ની સાથે ત્રીજા તથા ચોથા વર્ણોનો સમૂહ અને ⌒ તથા ⌣ નો સંબંધ બરાબરમાં જોડાય છે.

(૩) \\ ની સાથે પાંચમા અને છટ્ઠા સમૂહનાં અક્ષરોમાંથી ✓,), (, ·) તો નીચે લખવામાં આવે છે, પણ ⌒ અને ⌣ ની સિવાય બાકીના બધા સગવડ પ્રમાણે ઉપર તથા નીચે લખવામાં આવે છે.

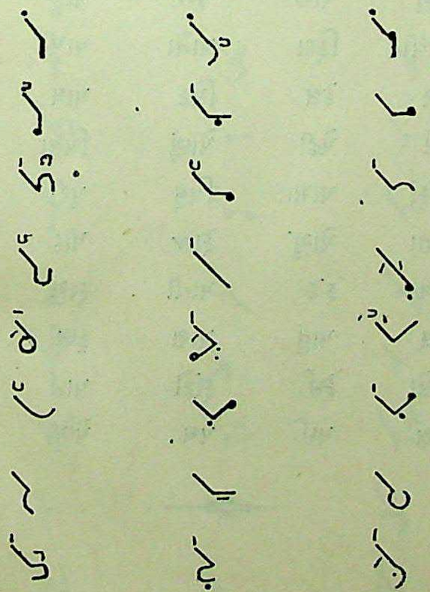

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨ જો

સંકેત લિપિમાં લખો

પ્રજા	પેશ	પાળ	પ્રથા	પાણી	પરી
પાક	પગ	પછી	પાજ	પટ	પડ
પતિ	પદ	પાન	પાપ	પ્રભા	પ્રેમ
પય	પાશો	પાલી	પીક	પાગ	પંચ
પુંજ	ફૂટ	પેડા	પણ	પોત	ફાંદ
પીન	પીપ	પ્રભુ	પ્રેમી	પાય	પુર
પુલ	પંગુ	પીંછ	પૂજા	પાઠું	ફોડ
પણી	પોથી	ફિદા	પાનો	પાપી	ફામ
પેય	પેર	ફેલ	પિક	પાઘ	પેચ
પુંજી	પેટ	પેઢી	પોણું	પિતા	ફાંદા
પાનું	ફાંફાં	પામા	પિયુ	પૂંરી	પોલ
ફાકી	પ્રજ્ઞા	પોચું	ફોજ	પીઠ	ચૈકું
ફેણુ	પુત્ર	ફંદ	પાની	ફામ	પ્રિય
ફેરી	ફલ	પાવું	પાશ	ફણી	પાવો
પશુ	પૈસો	ફેઈ	ફાંફો	પાઈ	પશુ
પલ્લી	પક્ષ	પઈ	પથ	પેણી	પહુ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩ જો

'\\'ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) \\ ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના અક્ષરો જોડવાથી નીચે લખવામાં આવે છે પરંતુ \\ ની સાથે । નો સંબંધ થવાથી । બિન્દુની આગળ રહેશે.

(૨) \\ ની સાથે ∩, O તથા ચોથા સમૂહના અક્ષરો બરાબર મેળવવામાં આવે છે અને U નીચે લખવામાં આવે છે.

(૩) \\ ની સાથે પાંચમા અને છઠ્ઠા સમૂહના અક્ષરોમાંથી ✓,), (તથા .) નીચે લખવામાં આવે છે. અને /, ⌐ તથા ⁄ ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે. પરંતુ ⌒ અને ⌣ બરાબર લખવામાં આવે છે.

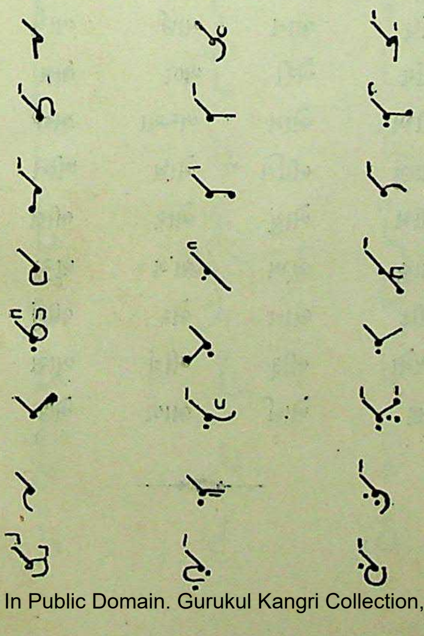

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪ થો

સંકેત લિપિમાં લખો

બાકી	બગી	બૂચ	બાજ	બાંટ	બંડ
બાણુ	બેત	બધું	બિના	બાપ	બંબ
બૂમ	બાય	બર	બળ	ભવ	બસ
બહુ	બીક	બંગ	બોચી	બાજુ	ભાટ
બીડ	ભણી	ભાત	બંદી	ભાનુ	ભુપ
બિંબ	ભૂમિ	ભય	બાર	ભાવી	બારી
બીજ	બાગ	બચી	બોજ	ભેટ	ભાડ
ભીંત	બંધુ	ભાન	બાઈ	બાપુ	બીબી
ભ્રમ	ભોંય	બૈરી	બળ	ભવ્ય	ભાષા
ભાઇ	ભીખ	ભોગ	બચ્ચા	ભુજ	બેટી
ભાંડ	બોણું	ભીતિ	બોધ	બીન	બાપા
ભાભી	ભીમ	બોયું	ભોર	ભીલ	ભાવ
બંસી	બાહુ	ભૂખ	ભંગ	બુચુ	બ્રીજ
ભાતું	ભીડ	ભ્રાત	ભેદ	ભીનું	બાફ
ભાસ	બિયો	ભીરૂ	બીવું	બાસ	ભોપા
ભ્રૂણ	ભદ્ર	બોઈ	ભાળ	બેઉ	બક્ષી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫ મો

' | 'ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) । ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના અક્ષરો તથા ✓,), (, અને ·) નીચેની બાજુમાં લખવામાં આવે છે પરંતુ ૧નું બિન્દુ । ની પાછળ રહેશે.

(૨) । ની સાથે ત્રીજા તથા ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો અને ⌒, ⌣ બરાબર લખવામાં આવે છે.

(૩) । ની સાથે ✓ ની સિવાય પાંચમા સમૂહના બધા અક્ષરો ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે.

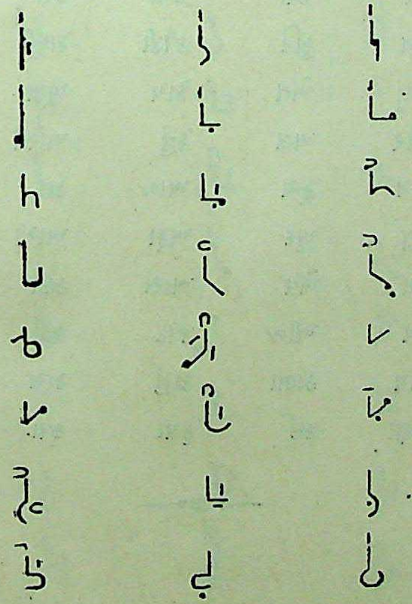

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬ ઠ્ઠો

સંકેત લિપિમાં લખો

કંકુ	કાગ	કાજ	કટિ	કડા	કણ
ક્યા	કદા	કાન	કપિ	કુંભી	કમ
કાય	કર	કલ	કવિ	કશું	કોઈ
કહીં	કાંટો	ખગ	કાચ	કુંજ	કંઠ
કાંડ	કાણું	કંચ	કેદી	ખૂન	કૂપ
કુંભ	કોમ	કુચ	કંઈ	કાયા	કૂર
કળા	કાવ	કેશ	કથા	કંઈ	કાક
કાંગુ	કજા	કુટિ	કીડી	કોણી	કાંતિ
ખોઇ	ખુદા	ખેન	કોપ	ખૂબ	ક્રમ
ક્યાં	ખીર	ખલ	કેવું	ખાંસી	ક્રોધી
કેકી	ખંગ	કૂચ	ખાજ	કાઠ	ખડી
કણ	કિંતુ	ખુદ	ખફા	ખામી	ક્રિયા
ખાર	કૂલ	ખેવ	ખાસ	કક્ષા	કૃત
કાંગ	કચ	ખીજ	કીટ	કઢી	કોણ
કંદ	ખપ	કાભા	કામું	કાસ	કુળ
કુશ	કાંક્ષા	કઈ	કૃપા	કવા	કેહ

CG-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭ મો

'1' ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ૧ ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના અક્ષરો અને /,), (, અને .) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) ૧ ની સાથે ત્રીજા તથા ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒, ⌣ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૩) ૧ ની સાથે / ની સિવાય પાંચમા સમૂહનાં બધાં અક્ષરો ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે.

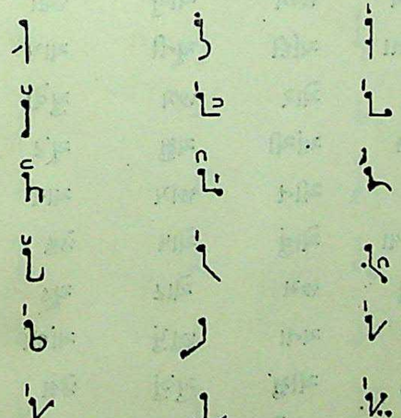

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ચક્ર	ચુંગી	ચાંચ	છાજ	ચાટુ	ચાડ
ચણ્	ચિંતા	ચંદ	છાનું	ચંપી	ચીમ
ચામ	ચપ	ચર	ચલ	ચામ	ચાસ
ચાક	છગ	ચીચો	ચીજ	ચોટી	ચાડી
છાણું	છત્ર	ચંદ્ર	ચીની	ચંપૂ	ચીખું
ચૂમી	છાયા	ચારૂ	ચાલ	છવિ	ચીસ
ચીચો	છાગ	છજા	ચીચુ	છટા	છેડો
છાણુ	ચિતા	ચાંદી	ચૂની	ચાપ	ચપ્પાં
છૂટ	છૈયું	ચોર	છળ	ચુવો	ચૂસ
ચાહ	છાક	ચાંચી	ચક્ષુ	ચૂંટ	ચીડ
છાતી	છંદ	ચીન	છાપ	ચાય	છાર
ચોળી	ચોબા	ચોવું	ચોષ	છેહ	છાઈ
ચોગો	ચંચુ	છમ	ચોટ	ચૂડ	ચેણ
ચિત્ર	છિદ્ર	ચના	છાપું	ચાંભાં	છાયો
ચરી	છોહ	ચીસું	ચુંગું	છેલ	ચાંદ
ચમૂ	ચૂઓ	ચૂઈ	ચોળા	ચૂન	ચક્ષુ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯ મો

' ɹ 'ની સાથે બધાં અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ɹ ની સાથે પહેલા અને બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ✓,), (તથા .) નીચે લખવામાં આવે છે.

(૨) ɹ ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૩) ɹ ની સાથે ／ સિવાય પાંચમા સમૂહનાં બધાં અક્ષરો ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે અને ／ નીચે પણ સગવડ પ્રમાણે લખી શકાશે.

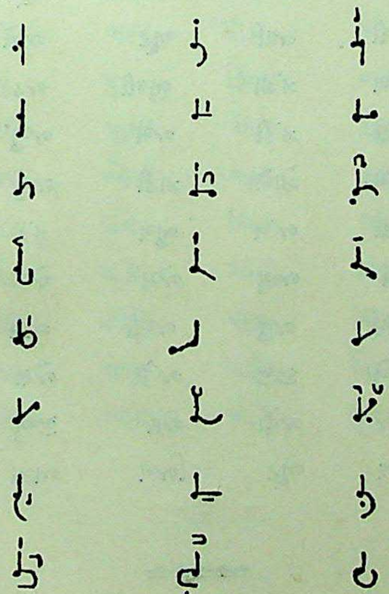

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

જક	જયા	જરા	ઝેરી	જલ	જુથ
જવ	જરી	જહી	જાત્રુ	જુનો	જુન
જટ	જોશી	જવું	જેર	જુજે	જુમ્મો
જપ	જાંચ	ઝાંખી	જાયું	જડી	જુવી
જાળી	જાગ	જાતિ	જીવા	જાનુ	જોર
જીવ	જસું	જુઠું	ઝેર	જોરૂ	જીન
જાંખુ	જંઘા	જેલ	ઝોક	ઝૂલ	જાત
જયી	જુવી	જ્યાં	જૂટ	જાતે	જીવો
જીભ	જંગ	ઝંઝા	જુભી	જડ	જેબ
જુઓ	જક્ષ	ઝંડી	જમ	જસુ	ઝોલી
જે જે	જુમા	ઝોળો	ઝાડી	જવું	ઝામ
જંત્રી	જટા	જંત	જુગ	ઝુંડ	જહીં
જહાં	જય	જણુ	જેમ	જેઠ	જશા
જાદુ	જાઈ	જતું	જણી	જાપ	જમા
જુઈ	જુઓ	જીજી	જંદો	જેશ	જફા
જૈન	જુજ	જહો	જેહ	જીણુ	જેહુ
જતિ	જિદ્દ	જૂટ	જિન	જાત્રા	જિત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૧ મો

ફાકા	ભિક્ષા	કૃત	ખંચ	ચક્રી	કાંગુ
ખચી	કુંજ	ભીમ	ચોગો	પૂર	બિંદુ
ખૂંટી	ભેટ	જૈની	બેજા	કાઢો	કપિ
છેદ	કણુ	કક્ષા	ચીજ	ખત	પદ
પાપી	ખુદ	પક્ષી	પનો	ખને	કદી
જમા	ચૂમી	ભોગી	ચિઠ્ઠી	ખાસ	પ્રજા
કથા	ફાગ	પત્ર	ખોસ	ફાંસી	બોર
ખડી	પંચ	કીનો	જૈન	ફટ	ખપ
ખાપી	ચંદા	બામ	પીડા	ખંડ	જીભ
જેલ	કર્યું	પુત્ર	ક્રિયા	બાબ	છિદ્ર
પટુ	કારી	ખુશી	ચોસ	જીવ	કાલુ
પ્રિય	ભય	જોશી	ભાર	ફલ	કોષ
ચીજ	જાનુ	કવિ	ચિત	ભ્રાંત	ચાંદ
ઝૂલ	ભૂલ	ચૂડો	ચીની	કાંસ	ભાષા
ચોંટ	ચોંક	છીએ	પાજી	ચાપ	ચાય
ચાસ	બહુ	જપ	ચીલો	જિક્કં	જાતિ
પંઢ	કાઉ	ખામી	ભૌમ	જરા	ફૂઈ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૨ મો

જાતિ	કેલા	જોશી	ફ્રેંચ	કણી	પંથી
ફ્રૂટ	કચ્ચ	ચક્ર	ભેદ	કથા	ભાણ
કાશી	ચક્ષુ	કફ	જુગ	ચક્કી	ચપ
કદ્દુ	પિતૃ	ભાઈ	ચક્રી	પાન	જાયા
જિદ્દ	કમ	ફોજ	ચંપૂ	ખોળ	છાગ
પ્રાણ	ચૂઈ	છડી	ભેંશ	ભૂતિ	ભૂમા
ભોલુ	બોધ	ચેત	બોસ	છર	ચાકુ
કુશ	છાક	પ્રાંત	છોડી	પુનઃ	જીન
ભાંગ	ઝોળી	ચાત્ર	બીચ	ચાહ	પ્રૌઢા
કવિ	ચીની	ખાળી	ચેન	કસ	પ્રેચ
જૂટ	પોર	ચારુ	બેશ	પેચ	પ્રેત
ચીલ	પૂઠ	છૈયો	પીવી	ખૂની	જોર
બેડી	પાયો	જહાં	જુવો	ચોટી	પ્રીતિ
ક્રૌંચ	છોરો	બેંક	કંઈ	ખપ	પણ
જુઓ	ખમ	બાજ	પાઠ	ઝાડી	બદી
છીપો	ચળં	પ્રેમી	ફાગ	પ્રેસ	કંઠી
ચોરી	પેજ	છૂપું	જંત	ચંગ	છૂટી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૩ મો

∪ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ∪ ની સાથે પહેલા, ત્રીજા, ચોથા અને છઠ્ઠા સમૂહના અક્ષરો બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) ∪ ની સાથે બીજા સમૂહના અક્ષરો અને ⁄ નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૩) ∪ ની સાથે ⁄ ની સિવાય પાંચમા સમૂહના બધા અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર તથા નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

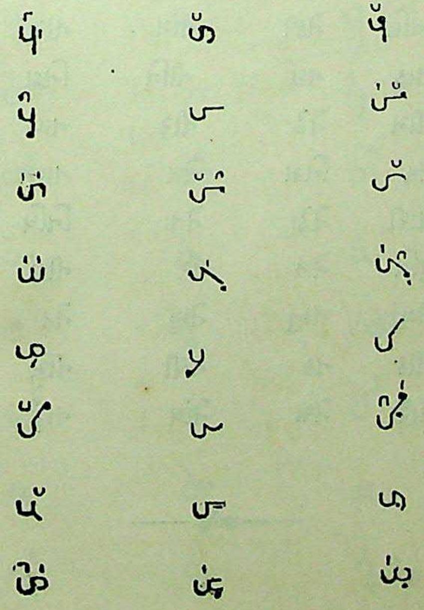

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

નખ	નગ	નાચ	નિજ	નટ	નાણું
નથ	નિંદા	નડ	નાના	નફ	નભ
નામ	નય	નર	નલ	નવ	નસ
નહી	નાઈ	નૌકા	નંગ	નીચ	નટી
નાડી	નમ્ર	નાથ	નાડી	નાની	નફો
નાભિ	નામી	નેટી	નાર	નલી	નાંવ
નિશ	નહિ	નેકી	નાગ	નીચું	નેજો
નાદ	નાકું	નઈ	નીતિ	નિદ્રા	નેન
નેફો	નીમ	નેડે	નીર	નાળ	નાવી
નિશા	નેહ	નિકા	નેગ	નાજ	નોટ
નીડ	નારી	નેડો	નેતા	નિધિ	નાનું
નેળ	નુતિ	નેમ	નૂર	નીલ	નવું
નાસ	નેજું	નાનું	નેણ	નેટ	નાગ
નિકા	નીઠ	નક	નથી	નીમે	નાન
નોમ	નોરો	નેસ	નોંધ	નાકું	નોળું

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

॥ ओम् ॥

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૫ મો

ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા અને બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) ની સાથે ની સિવાય પાંચમા સમૂહના અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર તથા નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૩) ની સાથે પહેલા બીજા સમૂહના અક્ષરો તથા (,) અને) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

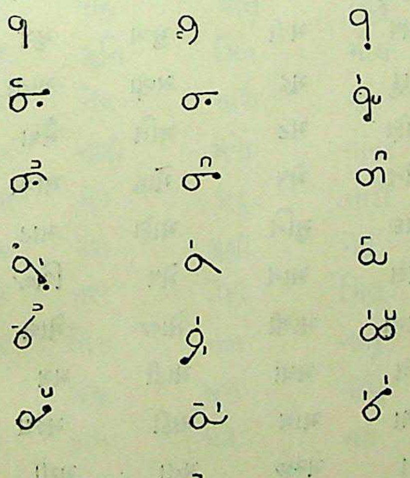

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

મખ	માગ	માચી	માજી	મઠ	મઢી
મણ	મત	મદ	મન	માપ	મોભી
મામ	માંય	માર	મલ	માવો	મસિ
મહા	મઉ	માખી	મુંગું	માછી	મુંજી
માટી	મુંડ	મણિ	મોતી	મધુ	માન
માફ	મોભો	મઝા	માયા	મોર	મળ
મેવો	મિષ	મઢી	મુખ	મૃગ	મુંછ
મેજ	માઠું	મૂઢ	મણા	માતા	મુદ્રા
મીન	માફો	મટ	મતિ	મૈયા	મોરી
માળા	મૌન	મેષ	મોંહ	માઝા	માલ
મિતિ	મોદ	મુનિ	માફો	માટ	મરો
મંચ	મેલ	માન	મેષ	મિંજ	માઢ
માંહે	માત્રા	મામી	મોજ	મોલ	મયા
મંદ્ર	મંત્ર	મઘા	માડી	મગ	મોજ
મય	મેળો	માત્ર	માઠી	મલ્લ	મઉં
માલ	માન	મચ્છ	મના	મસી	મોત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૭ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

માંગ	નૂરી	નાહીં	મૌની	નેતા	મોડ
નીમે	નીમી	મૃદુ	મૂક	નર	માત્રા
નદી	માંચો	મોળ	નિકા	માંદું	નીલી
મચ્છી	મીલ	મૂછ	નાગ	નેમી	નાશ
મામ	મીંડ	માઈ	નીઠ	મીર	મેહ
મૂઠ	માઠી	નેહ	મૂલ	મજા	મૃગ
મીણ	મધુ	મોહ	મતિ	નિકું	મૃગી
નત	માદા	મુનિ	મિત	મૌલા	નિદ્રા
મુખી	માશી	નેત્ર	મારો	મૂસ	નાંદી
માલ	મિત્ર	નારી	મેવો	નાના	મેથી
મહી	નીમ	મેષ	મૃદુ	નાડી	નળી
મીઠી	નીચ	મમ	મૂલી	નેવું	નાડ
નાન	નાઇ	નરી	નેકી	મિલ	નીવિ
નય	મિશ્ર	નિશ	નભ	નાનું	નશો
નેસ	નટ	મંચ	મૃષા	નીચે	નહી
મોલ	નાથ	નામ	મને	નગ	મેદ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ખૂંદી	કોટા	મૌલિ	નારો	મિત્ર	પૂંજી
મોડ	નખી	જક્ષ	ચોક	કૃત	મેના
જુગ	કવ	નગ	મોહ	કસ	ચખ
જટા	મૃષા	ચોગો	કામ	નીતિ	નેક
નદી	કહીં	જય	મૂસા	ચણ	ચાટ
ઝાડ	ખંભ	મૃગ	કંઈ	નમ્ર	ફૂટ
કંક	નરી	ચમૂ	ફૂણી	મૂડી	ખાજ
ભાર	મૂછ્	કુંટી	નંદા	ચવ	કાટ
નાવી	ચીપ	કંથ	મુદા	ભાસ	જંત
બદ્ધ	ચૂસ	બિચ્યું	કંપુ	ફાની	નિંબ
માંહી	ભાલ	નૃત્ત	ચોજ	બાંગ	કાકુ
નૂરે	જંપ	કાંત	ચૂર	માંચી	બૂજ
ભટ	મામી	ફામ	નેજો	ખપ	ચૂલ
નેટી	છેહ	કેરી	જોરૂ	પોષ	મંદી
બાદ	નીક	કયું	મસો	પુચ્છ	ચાંદ
ચૂડો	મદ	ફૂઈ	ભયા	નાનું	ભાઇ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૯ મો

‘—’ ની સાથે બધાં અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) – ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા U, ✓,), (અને ·) નીચેની બાજુમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) – ની સાથે O અને / ઉપર તથા નીચે બન્ને બાજુ લખી શકાય છે.

(૩) – ની સાથે ∩, ⁄ અને, ⁄ ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે

(૪) – ની સાથે ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબર લખવામાં આવે છે.

(૫) = ની સાથે બધા સંકેતોનો સંબંધ — ની માફક થાય છે.

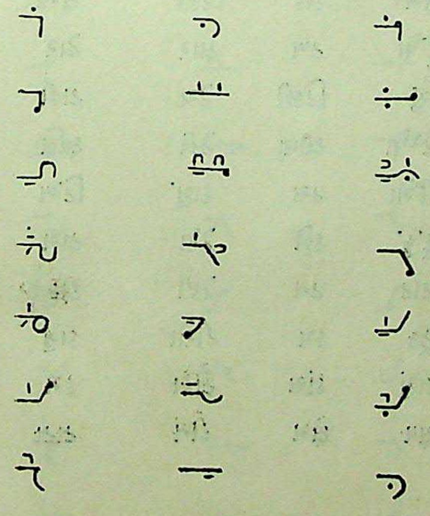

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ટકો	ટંગ	ટચ	ઢાંસ	ટંટો	ટાઢ
ક્ષતિ	ટટ્ટુ	ટાણું	ટાપુ	ટેભો	ઠામ
ઠીકું	ઠાર	ટાલ	ટૂવો	ઠસ્સ	ટૂટ્ટ
ટંક	ટાંક	ટાંચ	ઠીખું	ટેટો	ટાઢું
ટોણો	ટીપ	ટાંડી	ટપ	ઠુંગો	ઠેર
ટાળી	ટેવ	ટૂંશ	ટાઢ	ટીકા	ટોચ
ઢગ	ક્ષેમ	ઠોઠ	ટેકી	ક્ષમા	ટોળું
ઠાણ	ટૂંપો	ટચ	ક્ષાર	ઢોર	ટોળી
ટસ	ટેસું	ટિક્કી	ટેચ	ટાઢી	ક્ષત
ઢાચું	ટિપ્પો	ક્ષીણ	ટેટી	ક્ષતિ	ઠેકો
ઠેર	ઠીંગો	ટસ	ઠાગું	ટિંબ	ટોળ
ટેંટ	ટૂંકું	ઠઠ્ઠો	ટેશ	ક્ષમ	ટેક
ઠંડી	ટાટ	ટન	ટેકી	ઠીક	ટશ
ટેથ	ટૂક	ઠપ	ટીસો	ઠાગું	ટાંગ
ઠુઠ્ઠ	ટાપું	ઠાંસ	ટૌકા	ઠમ	ટોપ
ટાયો	ક્ષય	ક્ષેમ	ટીન	ટાટા	ટૂંક

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૧ મો

'—' ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) — ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા U, ✓,), (, અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) — ની સાથે ∩, /, ⁄ અને ⁄ ઉપર લખી શકાય છે.

(૩) — ની સાથે O નીચે તથા બરાબરમાં બન્ને બાજુ લખી શકાય છે.

(૪) — ની સાથે ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

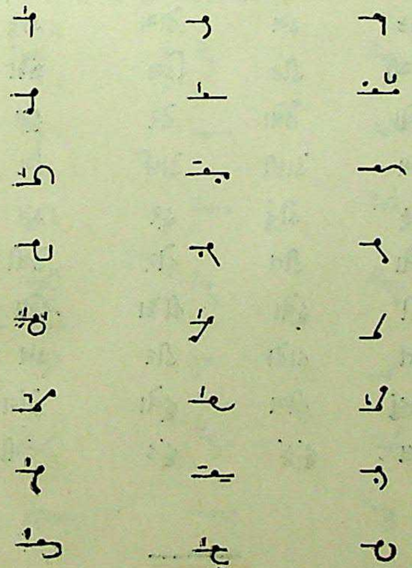

पुस्तकालय
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar
गुरुकुल कांगड़ी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ડંફ	ડંઘ	ડચ	ડોવું	ડટ	ડંડા
ડણું	ડોસું	ડોળી	ઢીમ	ઢેપું	ડપ્પી
ડામ	ડૈયું	ડર	ડાળી	ઢેંક	ડસ
ડોઈ	ડંક	ડાંગ	ઢીચ	ઢોંગી	ડાટ
ડાંડી	ડણ	ડોઝું	ઢોણું	ડાઘુ	ડૂચો
ડપ્પો	ડૂમી	ડોયો	ડેરો	ડિલ	ડૂંકું
ડોશી	ડાક	ડગ	ઢોચ	ડાકુ	ડૂંટી
ડોઢી	ડીચી	ડીટ	ડિંગ	ડંકો	ડફ
ઢબુ	ડૂચો	ઢૈયો	ઢેર	ડૂલ	ડીંચી
ઢૂસ	ડંખ	ડોકી	ડોઈ	ઢ઼ંગ	ઢાંચ
ડૂંડી	ઢ઼ફ	ડીટું	ડૂર	ડઘ	ઢોળ
ડિંભ	ડેલો	ડીત	ઢ઼ોર	ડેલી	ડદ
ઢૂસોં	ડૂરી	ડૂ઼વો	ઢીંકો	ઢ઼ગો	ડાચું
ડાજ	ડત્ત	ઢાઢો	ડીદ	ડન	ઢસું
ઢૈયું	ડાલું	ઢ઼ીબ	ઢૂવો	ઢોંગ	ઢ઼ોરો
ડાંસ	ઢાલ	ઢૂંકું	ઢૂંઢ	ઢંગી	ઢેડ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૩ મો

'⌐' ની સાથે બધાં અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ⌐ ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા U, ✓,), (, અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) ⌐ ની સાથે ∩, /, ⁄, અને ↗ ઉપરની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૩) ⌐ ની સાથે O ઉપર તેમજ નીચે બન્નેય બાજુ લખી શકાય છે.

(૪) ⌐ ની સાથે ચોથાં સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબરમાં લખી શકાય છે.

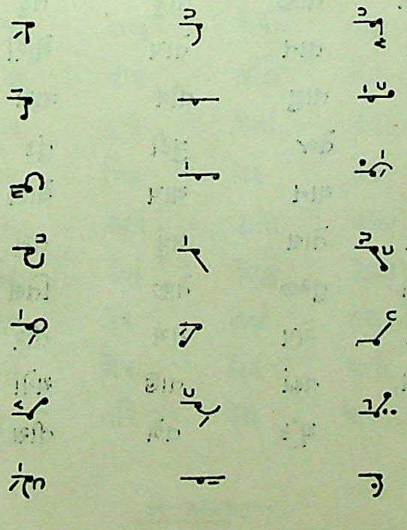

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

તક	તગ	તચ	તજ	તટ	તડ
તાણ	તત્ર	તદા	તન	તપ	થાંભો
તમ	તોય	તર	તળ	તવ	તસ
તિહાં	તાઈ	તક	તંગ	તાછ	તાટ
તડી	તૂણ	તથા	તંદ્રા	તાપ	થંભ
તમા	ત્રિયા	તરુ	તળી	તવી	તોષ
તીખું	તંગી	તાજી	તાટું	તહુ	ત્રાણ
તંતુ	ત્રેધા	તાન	તોપ	થોરી	તામ્ર
થયું	તાર	તાલુ	તીવ્ર	ત્રાસ	ત્રાહિ
તાક	તુંગ	તેજ	ત્રુટી	તુંડ	થાણું
તાત	તૃષા	યાન	થાપ	થોભ	તમે
ત્રય	તીર	તોલ	થવું	તસુ	તહ
થાક	તાગ	તુચ્છ	તેજી	તિલ	તાડી
તાંત	તૂતી	ચેપ	તેમ	તીર	તેલ
તવો	તણી	તહાં	તાઉ	થયો	થડી
તારા	થૂઇ	થૂંક	તળે	તીસ	તહીં

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ટાંકી	ઢોણું	ત્રાણ	ઠસ	તૂક	ડોહ
તુંગ	ઠગ	ઢર	થકી	ડૂવો	ઠપ
થડ	ઢેંગી	ટાંચું	ડાઈ	તેજી	ઢોણું
થાન	ઠબ	તૂટ	ટુજ	ડાંડ	થયું
થાપી	તૂઈ	ઠંડ	ડૂચો	ટાટ	થાણું
ઢૂસ	ઢેડ	થીર	ઠાડી	તૃણ	ઠાંસ
થૂંક	ટેટો	ડિંગ	તૃષા	ઠાભ	થૂલી
તોઈ	ડબ	ટાણું	થેપ	ઠાયું	તૂત
ઢીક	ઠુંશ	તીવ્ર	ક્ષતિ	તોય	ત્રૂઈ
તોફા	તોર	ડૂમી	થેલો	ટન	ટીપું
ટીબ	થોય	ત્રિક	ઠોક	ઢેર	થોભ
થોરી	ઠામ	થેલી	ટોચો	ત્રીજ	ત્રિધા
ડાલી	થોંટ	ઠોવું	ત્રોવું	ટોલો	ચંભ
તાનો	થોલ	ટેવ	તહાં	ડૂશ	ઠાલું
ટ્રામ	ડોઈ	થેપ	ઠીક	થબી	ઢોવો
ચડી	ડફ	તરિ	ઠેસ	થાલ	ડુદ્દ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ફેક	ટૂક	ભક્ષ	કક્ષા	નીક	મઢ
ડિંગ	ચીકુ	નંગ	ભગ	કાંગુ	મયા
તંગ	પક્ષ	જુગ	બીજા	ઠગ	તેજી
નાક	મંચ	ચોચ	તાડ	પેર	ટાંચ
તંત્રી	ડાંડી	ખોજ	બેજા	જુજ	મોજ
ઝાંખી	કંડી	નેત્ર	પૂજા	ડખુ	ચીજ
તળ	બાટી	ચાડી	ઝુંડ	કિંતુ	ઠાંસ
પોચી	તવ	નાહીં	ભીતિ	તોપ	નીમ
ક્ષેમ	મુઠી	બાદ	ચિત	પાની	ત્રાહિ
કુંદ	ચાંદ	જાતિ	ભૂપ	નય	ડપ
પ્રેમ	ચીપ	તક્ષ	કઈ	ભીમ	નેહ
ઢોર	ટોપ	ભયો	જમ	યામ	માત્રા
ફેરી	છાયા	તોષ	ભાર	નલી	ડાંસ
માફી	તહાં	જોત	પાયો	ચૂલ	ટસ
ભવ	ચાષ	જહાં	ખલ	મેલ	નાવ
કષા	ટોલી	ભાષા	ચાહ	મહી	ફૂલ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૭ મો

/ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) / ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના અક્ષરો U, /,), . (અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) / ની સાથે ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા /, ⌐, ˏ, ∩, O, ⌒, અને ⌣ બરાબરમાં લખી શકાય છે.

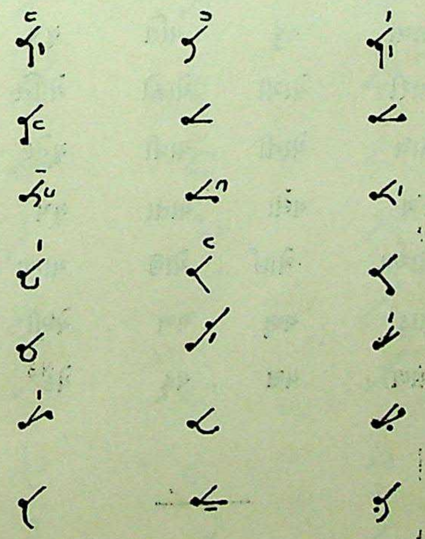

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

યક્ષ	યતિ	યવ	યશ	યત્ર	યાદી
યાન	યાર	યખ	યાલ	યાને	યુગ
યુત	યથા	યુતિ	યુદ્ધ	યદિ	યોગ
યંત્ર	યજ્ઞ	યામ	યારુ	યૂકા	યૂથ
યદા	યાત્રા	યદુ	યતિ	યૂપ	યમ
યાદ	યારી	યોગી	યોદ્ધો	યોનિ	યૌન
યમી	યોધ	યોની	યાત્રી	યૂનો	યન
યહ	યંગ	યલો	યાતા	યૂપ	યત્ન
યમી	યોઆ	યોઈ	યોઉ	યાચ્યા	યજ
યુટ	યાડ	યણુ	યઅ	યોણી	યહ
યાયા	યાળ	યસ	યહૂ	યોક	યપ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૨૯ મો

/ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) / ની સાથે પહેલા, બીજા, ત્રીજા, ચોથા અને છઠ્ઠા સમૂહના અક્ષરો બરાબરમાં લખી શકાશે.

(૨) / ની સાથે પાંચમા સમૂહના અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર નીચે તથા બરાબરમાં લખી શકાય છે.

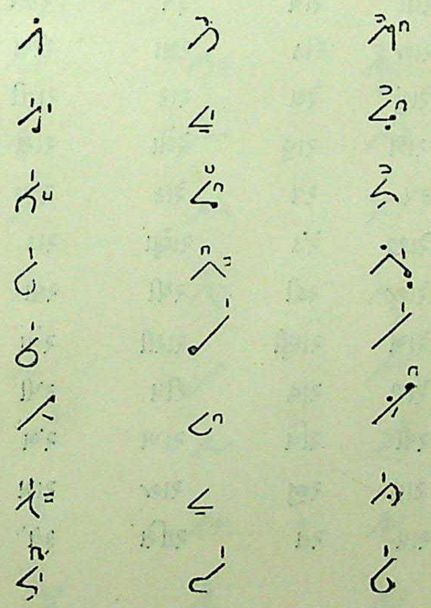

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

રાકા	રંક	રાઈ	રેખા	રુદ્ર	રોગો
રુક્ષ	રોગ	રગ	રાગ	રેચ	રંજ
રિપુ	રક્ષા	રજ	રિંછ	રાઘુ	રજા
રાડ	રણુ	રતિ	રૂપું	રાની	રીર
રાત	રતી	રોધ	રૂપ	રુક્કો	રજૂ
રાબ	રાજ	રીડ	રક્ષા	રીસ	રદ
રામા	રોયું	રેલ	રાર	રાજ્ઞી	રૂએ
રાર	રાળ	રાહુ	રેલો	રાશ	રુંવું
રાગી	રૂપ	રવ	રોક	રંચ	રિક્ષા
રેષા	રોજી	રેંડ	રાણો	રાડ	રૂહ
રેન	રોજ	રુદ્રી	રથી	રવા	રોષ
રાભો	રોમ	રાણી	રાશી	રવો	રાવ
રણી	રોળ	રાહ	રીધ	રૂપી	રીતિ
રસ	રવી	રવિ	રાખ	રંગ	રેણું
રેષા	રાહુ	રજુ	રાજ	રાસ	રંભા
રાન	રાય	રત	રાશિ	રૂત	રાખ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૧ મો

/ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) / ની સાથે પહેલા, બીજા, ત્રીજા ચોથા અને છઠ્ઠા સમૂહના અક્ષરો બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) / ની સાથે ✓ ની સિવાય પાંચમા સમૂહના અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર નીચે તથા બરાબર લખવામાં આવે છે અને ✓ નીચેની બાજુ લખી શકાય છે.

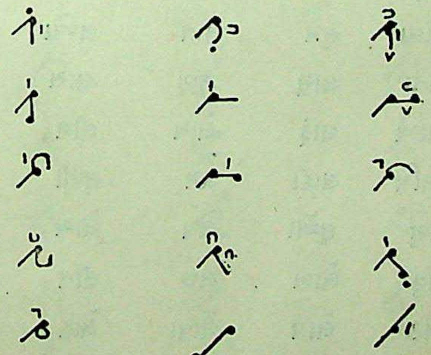

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

લોક	લઘુ	લોઢ	લૂણ	લાત	લાટી
લૂણો	લાખ	લેણ	લત્તા	લોધ	લિપિ
લતા	લાદી	લંક	લૂણી	લેપ	લટ્ટુ
લેખ	લાતી	લોમ	લંકા	લોથ	લય
લોપ	લૂણો	લારી	લાદ	લાય	લાર
લાગ	લાલા	લૂમ	લાત	લગ્વો	લાવ
લોમી	લતા	લાગુ	લૂણ	લાસ	લાડુ
લીશો	લાખ	લારૂં	લોથ	લીલ	લેહ
લખ	લિપિ	લાદી	લગ	લૂણી	લોહા
લાંચ	લેણ	લૂઓ	લેપ	લોચ	લવ
લાલી	લેવું	લોભ	લછ	લીન	લાતી
લચ્છો	લેશ	લોપ	લોવા	લોહ	લામ
લાઠ	લાહ	લીલા	લાછ	લીદ	લેસ
લુંચી	લઠ્ઠી	લોધ	લૂંડો	લાલ	લૂણો
લક્ષ	લાલ	લટ	લેહુ	લાડ	લીટી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૩ મો

/ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) / ની સાથે પહેલા અને બીજા સમૂહના અક્ષરો તથા (,), અને ·) સગવડ પ્રમાણે નીચે તથા બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) / ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબરમાં લખી શકાશે.

(૩) / ની સાથે ✓ ની સિવાય પાંચમા સમૂહના અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર, નીચે તથા બરાબરમાં લખવામાં આવશે અને ✓ નીચેની બાજુ લખી શકાશે.

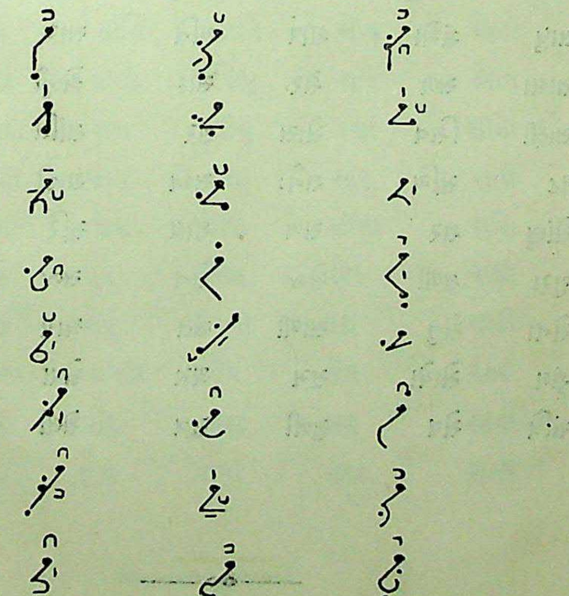

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

સખી	શિખા	સમ	શ્રુત	સમા	શુભ
શ્રેય	શિક્ષા	સુખ	શૌચ	શોધ	સહી
સંગ	સિંહ	સંપ	શાપ	સીમા	શેષ
શેઠ	શત્રુ	સીમ	શાખ	શેડ	સાથ
શ્રેણી	સંઘ	શાલ	સુજ્ઞ	શૈલ	શ્રોત્ર
શિયા	શિશુ	સાળ	સિંધુ	શાહ	સીપ
સાધુ	સંચો	શીષ	શનિ	સાચ	સુંઢ
શાલા	સળ	શેર	સાઠ	શ્રેણી	સાંજ
સાક્ષી	શિવ	સોસ	શૂર	શાંતિ	શય્યા
ષટ	સૂચિ	શનૈઃ	સજ્ના	શાહૂી	સાણું
સોંણ	શર	સખ્ય	શીઘ્ર	સૂરિં	શુભ્ર
સુરા	શૂળી	સેજ	સેન	સજ	સોમ
સેના	સેતુ	સાળી	સંત	શ્રાપ	સૂર
શૃંગ	સોયો	સૂક્ષ્મ	શ્રમ	સેવા	સુધા
સંધિ	સેવ	સુન્ની	સૂત્ર	શેલી	શૈવ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

સખા	લંક	ચૂકા	લોવા	રેલ	લોહી
યુગ	સેતુ	સંગી	રાચ	લાલા	લુંચી
રવિ	યત્ર	લીર	સંચો	રામ	સંજ્ઞા
રૂપી	સજ	રંભા	લૂમ	સૂંઠ	લુંઠ
શીઘ્ર	રાહુ	સઢ	ચૂથ	હૂંડી	લય
યદિ	લોભ	શૌચ	સોંણુ	રોપ	સળી
શિક્ષા	રેન	સાંતિ	યોનિ	લોપ	લોઢી
લીન	રદી	લાતી	સિંધુ	ચૂપ	શ્રોત્ર
રથ	લાદી	ચસ	લીસું	રેશા	સીનો
રૂણ	રાશી	સાપ	લત્તા	ચાર	શુની
રૂઢિ	સમ	લાલ	યાળ	સીમા	લુણો
ષટ	સૂરિ	યવ	લોહ	શૈવ	રાક્ષી
શિયા	રાજી	લેવું	સાળી	યશ	લાટી
રોચિ	શય્યા	લચ્છો	શેષ	સેવ	રજા
રીર	યક્ષ	રાંગ	સીસુ	લગ	શાહી
રેખ	સહ	શુભ્ર	લાખ	શાહ	રાગી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પક્ષ	લાછ	સખી	ચૂચ	તુંગ	નેત્ર
જોગ	ઝાડ	જિન	રોજ	ચિત	યુગ
મતિ	લૂટ	પ્રજ્ઞા	કૃત	શિખા	ડાક
નાથ	ભૃંગ	લોહી	રીતિ	મુનિ	ખપા
સંઘ	સૂત્ર	ભક્ષ	ફૂટ	ખોજ	તમ
ખત	જરા	યવ	રેફ	ભૂત	શૃંગ
સંધિ	લાલી	બાવી	નાના	રુંડ	દંભ
શૈવ	પુત્ર	રૂપું	શેઠ	નાહીં	શ્રમ
લોંઢી	શ્રાપ	ખોલ	જુમા	ઓપ્ય	કંથા
ચંદા	રવા	યાત્રા	ભાર	શેષ	લીટી
યશ	લોભી	પાયો	ઢાલ	ઢોર	તંદ્રા
છીએ	ત્રાહિ	શ્રુત	કાટ	ભમી	છવિ
સાત	નીક	ચૂલ	મોલ	રાશી	નીચ્
રેષા	શાહી	શાલા	ભડ	મેષ	ત્રયી
ભાષા	શિશુ	ત્રાણ	ટોળી	શનિ	કષા
શિલા	ટસ	મોહ	ક્રિયા	તેજી	લેહ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૭ મો

')' ની સાથે બધાં અક્ષરોનો સંબંધ

(૧)) ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તેમજ ✓,), (અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨)) ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહના અક્ષરો તેમજ /, ╭, ↗ ⌢ અને ⌣ બરાબરમાં લખી શકાય છે.

(૩) ·) ની સાથે બધા સંકેતોનો સંબંધ) ની માફક થશે.

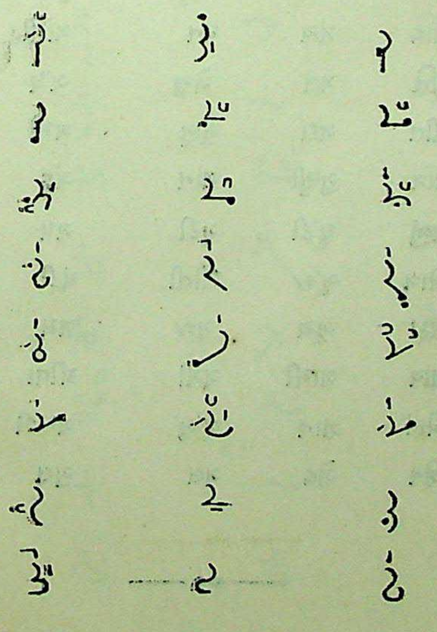

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ગ્રીક	ગાવું	ઘઉં	ગલી	ગુરૂ	ઘાસ:
ગ્રાહી	ગંગા	ગેય	ગૌર	ગાળ	ગિરિ
ગમ્ય	ધામ	ગય	ગુસ	ઘિયો	ઘાવ
ગોફ	ગાદી	ગભા	ગજ	ગાઉ	ગામ
ગોત	ગ્રહ	ગિન્ની	ગોપ	ગાંઠ	જ્ઞાતા:
ઘટા	ગુડ	ગેન	ગોપી	ઘૃણા	ગડી
ગણુ	ગોહ	ગંચ	ઘન	ગાંધી	ગ્રંથ
ગેરુ	ગતિ	ગલ	ગેસુ	ગંધ	ગાત્ર
ગંગા	ગીત	ગદા	ગુણ	ગમી	ગુહા
ગઢ	ગાત્ર	ગુણી	ગાન	ગંદું	ગચ્ચા
ગ્રાસ	ગજું	ઘૂંટી	ગુટી	ગપ	ઘડી
ગોદી	ગોત્ર	ગૂંજ	ગીની	ઘંટી	ગાભ:
ગમ	ગફા	ગૂચ	ગૂજ	ગમ	ગંજ
ગપ્પી	ગાય	ગામી	ગગી	ગ્રીવા	ગચ્છ
ગણું	ઘોષ	જ્ઞાન	ગૂંગું	ગચ્છી	ગાર
ગૃહ	જ્ઞેય	ગેહ	ગલ	ગુલ	ગાગો

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૩૯ મો

'⌒' ની સાથે બધાં વર્ણોનો સંબંધ

(૧) ⌒ ની સાથે પહેલા તેમજ બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ✓,), (અને .) નીચેની બાજુ લખવામાં આવશે.

(૨) ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⌒ અને ⌣ બરાબરમાં લખી શકાશે.

(૩) ⌒ ની સાથે /, /, અને / ઉપર તથા નીચે બન્ને બાજું લખી શકાશે.

(૪) ∩ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ ⌒ ની માફક થશે.

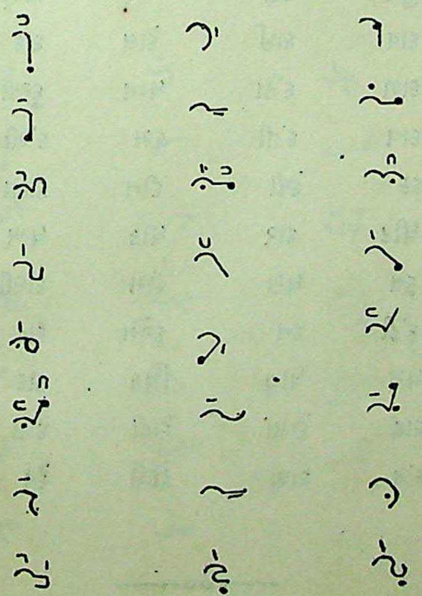

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

દિક	દેજ	દંભ	દદ્રુ	દાઢ	દાન
દફે	દંડ	દંત	દિગ	દાખ	દણું
દ્રુમ	દંડી	ધજ	દધિ	દાધ	દનુ
દચ	દામ	દીપ	દવા	દાટી	દલ
દુખ	દયા	દુખી	દાની	દશા	ધબ
દેહ	દ્યુત	દક્ષ	દેર	દોણ	દેશ
દારૂ	દાય	દાઈ	દોલ	દાદ	દગ
ધીજ	દાળ	દંડો	ધજા	દુઆ	ધફ
દીક્ષા	દાવ	દંતી	દ્રુમ	દંભી	દ્રોણ
દહી	દક	દેવી	દીન	દ્રાક્ષા	દૂર
ધોપો	ધીટ	દાર	ધાક	ધખ	ધૂજ
ધન	દૂત	ધરા	દ્રામ	દાણી	દૂધ
દેહી	દૂંડી	દન	દૂઓ	દાઢ	દાયા
દગો	ધમ	ધાતુ	ધિક	દાદ	દિવા
દોષી	દાહ	દોલા	દોઢી	દંશ	દાતા
દરી	દંગ	દાણ	દ્રોહી	દેય	દિલ્લ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૧ મો

⌣ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ⌣ ની સાથે પહેલા, બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તેમજ ✓,), (અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) ⌣ ની સાથે /, /, અને / સગવડ પ્રમાણે ઉપર નીચે લખી શકાશે.

(૩) ⌣ ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા ⌢ અને ⌣ બરાબરમાં લખવામાં આવશે.

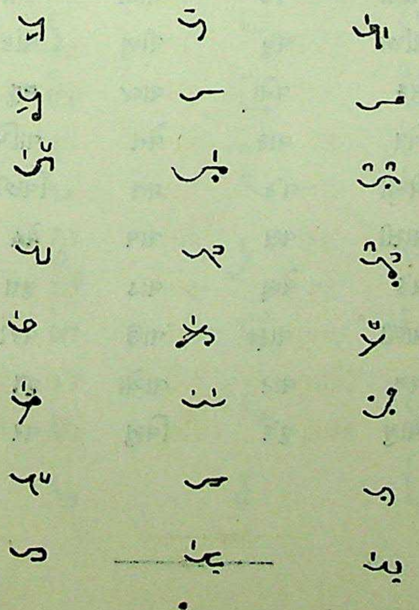

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

વક્ર	વાચ્યા	વન	વહ્નિ	વત	વજ્ર
વળ	વામ	વય	વાઘ	વટ	વરિ
વિધિ	વંગ	વાળુ	વાવ	વામા	વાણી.
વાજી	વિભા	વ્રણ	વાચ્ય	વેવ	વીર
વંત	વાઈ	વીજ	વસુ	વ્રજ	વહી
વશ	વૈર	વખો	વાન	વળી	વેગ
વટી	વાવા	વેઉ	વ્રીડા	વતી	વભા
વીંશી	વાંછા	વધુ	વીણ	વાંક	વેરી
વપુ	વેદ	વનો	વાજ	વહુ	વડ
વાગ	વેષ	વાક	વેન	વાપિ	વાપી.
વાહી	વેણી	વંક	વ્રત	વિચ્છી	વાયું
વ્રીડા	વાસી	વક્ષ	વાય	વ્રેહ	વાડી.
વાલ	વંઠ	વેણુ	વાડ	વૃત્ત	વંશી.
વૃથા	વાળી	વાફા	વાઉ	વક્રી	વાર
વ્રીહિ	વગ	વાટ	વાચ્યો	વૃષ.	વાવું
વપા	વાયુ	વૃંદ	વિભુ	વર	વેળા.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૩ મો

'(' ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) (ની સાથે પહેલા, બીજા સમૂહના અક્ષરો તથા ✓,), (, .) અને ∪ નીચેની બાજુ લખવામાં આવશે.

(૨) (ની સાથે ચોથા સમૂહના અક્ષરો અને ○, ∩, ⌒, અને ⌣ બરાબરમાં તથા /, /, અને / સગવડ પ્રમાણે બરાબર તથા નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

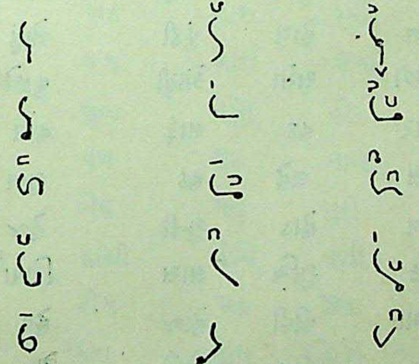

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

હક	હનુ	હાય	હાંડી	હર	હાલ
હિગ	લાપી	હાંફ	હોદ્દો	શંકા	શીષ
હિમ	હાહો	શક્ર	હાણુ	હેલ	હિંદી
હાથ	હરિ	હીકા	હીચ	હૃપ	સંગ
હીણુ	હવા	શૃંગી	હેતુ	લોભી	લુંગી
હચ	સુજ્ઞ	હોમ	હુંડી	લેણું	હાથી
શ્રુતિ	હૃક્ષી	સમો	શ્રેણી	હુક્કો	લાલી
હજુ	હાર	હદ્દ	લારૂં	હાવ	હાસ
હિંદુ	હંસ	લહે	હઠ	શુભ	લપ
શાહી	શવ	હોડ	શુની	હેજ	હિત
હાટ	હાક	શુચિ	લાસ	શિયા	હવિ
શેલી	સીમા	હીહી	હોજ	હેય	હાનિ
હોશ	હૃણુ	હીન	લૌવૌ	શેષ	હીરો
શિવા	શાલ	સાવ	હોળી	હંક	લાલ
લોહી	શ્રેય	હિંસા	લાંબું	શાપ	શોધ
હોટ	શત્રુ	હાડ	સાંજ	હાથો	હેમ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

યુગ	નાકું	માત	રજા	ઉગ્ર	ઉચ્ચ
સિંહ	નાગ	રોક	ઊંઘ	રૂડી	મૂત્ર
રામ	નામે	સામ	રાગ	સેડ	ઉઠ
સેન	મચ્છી	યથા	નાજ	રોમ	ઉકો
રચ	નદ	રતિ	નફો	સાત	સાંગ
હોદો	સંત	હોડ	યવ	ષટ	મેના
ચાર	નેમી	રાડ	નારા	રવી	ઉન
હોન	મનું	યંત્ર	માદા	ઉમા	હેમ
યશ	રવા	મુજ	નસો	હીર	યતિ
હેવા	નય	યમ	ઉરુ	નાન	માફી
રાહુ	હાઉ	નેહ	મતુ	મુડી	ઉહ
હનૂ	મીણુ	હાંસી	નીચે	નળી	મારો
યદિ	મંડ	રીસ	મઢ	ઉષા	નેત્ર
હાજી	સદા	ઊલ	યોધ	હોકો	મળી
શુંડ	યોનિ	સુખ	શ્રોતા	માંહે	શશ
રાશી	સભા	હોવું	નાહીં	સાન	મોલ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ચક્ર	પ્રાણ	તૈલ	શ્રેય	પ્રભુ	ડિલ
બચ્ચા	પન્ના	વિત્ત	મુલ્લા	ગ્રીવા	પ્રેમ
નિંદ્રા	ભક્ષ	શ્રુત	ત્રાણ	પ્રેસ	ગન્ના
તર્ક	તીવ્ર	ઇક્ષુ	ગ્રહ	પ્રણ	ચન્દ્ર
ધ્રાણ	સ્ત્રી	ચૈત્ર	પ્રણ	શીઘ્ર	મલ્લ
પ્રીતિ	પ્રેત	પ્રાય:	શ્રેણી	મિશ્ર	તામ્ર
જક્કી	ચિત્ર	જત્રી	નેત્ર	માત્રા	ત્રયી
તૃષા	રુક્કો	સુત્ર	શ્રુતિ	રુદ્ર	શય્યા
મંત્ર	શુભ્ર	લચ્છી	ત્રાહિ	યત્ર	ગચ્છી
ગ્રામ	કૃપા	ઘૃત	દ્રુમ	ધાત્રી	દ્રવ
વ્રણ	વ્રજ	ઘ્રાણ	વૃત્ત	વૃથા	હાસ
હોત્ર	હૃદ	અત્ર	અગ્ર	અન્ન	ઈત:
આંધિ	ઋતુ	વૃંદ	વ્રીહિ	આજ્ઞા	ઋક્ષા
ઔદ્રી	ઇંદ્રિ	ઓમ્	ઇચ્છા	કૃશ	બુદ્ધ
ઋણ	ભ્રમ	આમ્ર	શૂદ્ર	ઋદ્ધિ	હિસ્ર
દ્રોહી	સ્રુવ	સ્રજ	મૃદુ	બીજ	શક્ર

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૭ મો

⊐ ની સાથે બધા સંકેતોનો સંબંધ

(૧) '⊐' ની સાથે પહેલા તથા બીજા સમૂહના અક્ષરો અને U, O, ✓,), (અને •) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) '⊐' ની સાથે ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા ⌒, ⌣, અને ∩ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૩) '⊐' ની સાથે / અને ⸝ સગવડ પ્રમાણે બરાબરમાં તથા નીચે અને ⸍ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

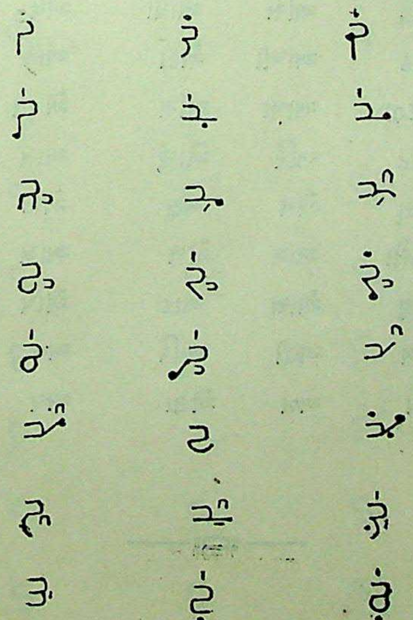

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

અંક	અત્ર	એક	અયિ	ઓઠ	અલ્લા
એકી	એઠું	આંખ	એડ	આછ	એદી
અબ	અથ	અનુ	એણ	અહિ	આધિ
એડી	એનું	અહો	અડા	એથી	ઓટ
અતિ	અજ	એણી	ઓખા	અત્રિ	આણ
ઓછું	એંટી	અંગ	અંડ	આમ	એણે
અજ્ઞ	અદ્રિ	અસિ	ઓઘો	અંધ	આજ
ઓખી	આઠ	આખી	એદી	આહ	આશા
ઓમ્	આજ્ઞા	આપા	આંચ	એંશી	આણું
અક્ષિ	આંટ	અરિ	ઓછું	આપ	ઓર
અમિ	અણુ	એન	અક્ષ	ઓડ	આઠ
ઓટો	ઓલો	આમ	એબ	આમ્ર	અયિ
અંબ	આયુ	ઓસ	આઢ	ઓપ	ઓલા
અલા	આગ	અલી	આદિ	અય	અંધ
એરો	અગ્ર	અન્ન	એલા	અપ	ઓઘ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૪૯ મો

'⊂' ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ⊂ ની સાથે પહેલા બીજા સમૂહના અક્ષરો તથા U, O, ✓;), (અને ·) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૨) ⊂ ની સાથે ચોથા સમૂહના અક્ષરો તથા ⌒, ⌣ અને ∩ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૩) ⊂ ની સાથે ╱, / અને ⁄ સગવડ પ્રમાણે બરાબર તથા નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

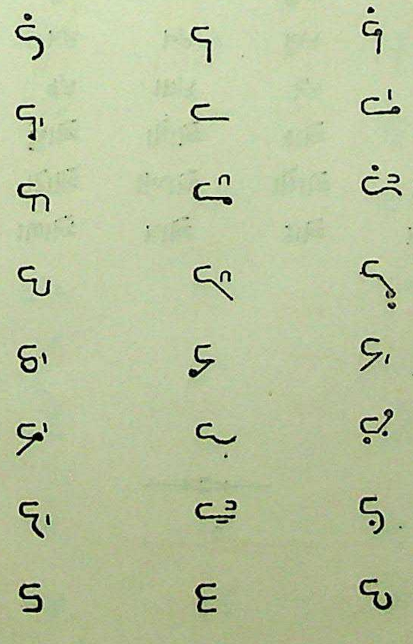

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ઈક્ષુ	ઈચ્છા	ઈદ્રા	ઈતિ	ઇદં	ઈલા
ઇષુ	ઈંચ	ઇતિ	ઈખ	ઈંચ	ઇહ
ઈદ્રી	ઇવ	ઈજા	ઈમ	ઈષ	ઈસુ
ઈંદ્ર	ઈદ	ઈંડા	ઈષા	ઈસું	ઈહા
ઇપ્પી	ઈંદુ	ઈંદ્રી	ઇતઃ	ઈંટ	ઇક્કા
ઇહાં	ઈક્ષા	ઈશુ	ઈસ	ઈંડુ	ઇંટ
ઇગ	ઇજ	ઇણુ	ઇન	ઇપ	ઇમં
ઈમ	ઈયિ	ઇર	ઇલા	ઇફ	ઇઅ
ઈઈ	ઇઉ	ઓફ	ઓઘો	ઓછું	ઓમ્
ઓખા	ઓપ	ઓલો	ઓખી	ઓટો	ઓદા
ઓસ	ઓધ	ઓઠ	ઓપ	ઓળા	ઓડ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૧ મો

◡ ની સાથે બધા અક્ષરોનો સંબંધ

(૧) ◡ ની સાથે ત્રીજા અને ચોથા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ⁀ અને ‿ બરાબરમાં લખવામાં આવે છે.

(૨) ◡ ની સાથે ✓ ની સિવાય પાંચમા સમૂહનાં અક્ષરો સગવડ પ્રમાણે ઉપર તથા નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

(૩) ◡ ની સાથે પહેલા અને બીજા સમૂહનાં અક્ષરો તથા ✓, (,) અને .) નીચેની બાજુ લખવામાં આવે છે.

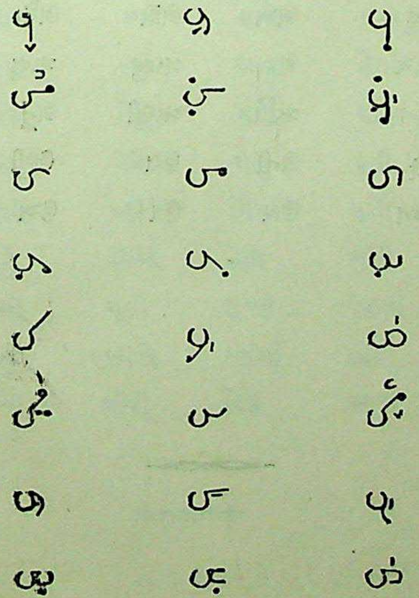

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ઉગ્ર	ઉચ્ચ	ઉડુ	ઉદ	ઉપ	ઉર
ઉલ્લુ	ઉદ્દે	ઉષા	ઉરૂ	ઊઠ	ઉઠાં
ઊરૂ	ઊલ	ઊસ	ઊઢ	ઊહ	ઊંગ
ઊઆં	ઊંઊં	ઊંચુ	ઊંચે	ઊંટ	ઊંઠુ
ઊષા	ઊંચ	ઉઢા	ઊંરૂ	ઊંડુ	ઊંણુ
ઊંઠ	ઊંધું	ઊંહ	ઉમા	ઉક	ઊડ
ઊણુ	ઊંહું	ઊખ	ઊંધ	ઊથો	ઉન
ઋતિ	ઋચ	ઊદુ	ઋજુ	ઋણ	ઋચા
ઊચ્ચ	ઋત	ઋષિ	ઋણી	ઊનું	ઋતે
ઊહા	ઊફ	ઊની	ઉઠા	ઉણી	ઋતુ
ઉક	ઉજા	ઉચ	ઉવ	ઉઅ	ઉર્દ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૩ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

અઈ	ઋતિ	એક	એઠ	અંડ	એઢી
ઓક	ઔંસ	અંકે	આગ	અજા	અદ
અડ	આલ	અસુ	ઐયો	ઐડં	એણુ
એત્તું	એદી	ઐન્દ્ર	એથી	એન	એણે
એબ	એરો	એલા	એંટ	એંશી	એંટી
ઓખા	ઓઘ	ઓધું	ઓઠ	ઓડ	ઓપ
ઓદા	ઓપ	ઓર	ઓમ	ઓલો	ઓસ
ઈદ	નામ	અને	સાથે	તથા	તેની
થઈ	તેમાં	ત્યાં	આવા	હોઈ	પાત્ર
બની	શકે	તેણે	માટે	થાય	નથી
એવી	બહુ	તેનો	મારું	હતી	આપી
સિદ્ધિ	બેસી	કરી	એમાં	હતો	પણ
કેમ	પૂરું	શોધી	નોંધ	બધી	વિના
ગમે	તેથી	મૂકી	રાખી	છેલ્લાં	લીધું
નવી	થયા	છીએ	આમાં	કહી	૨૬
તેઓ	પંખી	જેથી	બેઉ	આવી	જાય

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૪ મો

સંકેત લિપિના નિયમો.

૧. પ્રત્યેક લેખકે સંકેત લિપિ લખતી વખતે સંકેતોને વધારે ઊંચે કે વધારે નીચે નહિ જવા દેતાં પંક્તિબદ્ધ રાખવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જો સંકેતો વધારે ઊંચાં કે નીચાં જતાં હોય તો નાનાં લખી સંકેતોનો આકાર બગાડવો ન જોઇએ, કે જેથી વાંચનારને સમજમાં પણ આવી ન શકે. જો સંકેત બરાબર લખાતાં ન હોય તો સગવડતા પ્રમાણે ઉપરથી કે નીચેથી લખવાનો પ્રારંભ કરવો જોઇએ. એટલું જ નહિ પણ વધારે નીચે કે ઊંચે જતાં શબ્દોને બે ભાગમાં વિભક્ત કરી પંક્તિબદ્ધ લખવું જોઇએ.

૨. માત્રાઓનાં સંકેતો હમેશાં અક્ષર સંકેતોના માથા ઉપર અથવા જમણી બાજુએ જ લખવા જોઇએ.

૩. અક્ષર–સંકેતને અર્દ્ધ અથવા બમણા કરનાર સંકેતને તથા ધીમા અવાજને મોટો અવાજ બનાવનાર સંકેતને તેમજ र, ऋ નાં સંકેતોને હમેશાં નીચે અથવા ડાબી બાજુએ જ લખવા જોઇએ કે જેથી વાંચતી વખતે માત્રાઓના સંકેત વિષે ભ્રમ પેદા ન થાય.

૪. સંકેત લિપિના ધીમા અવાજનાં વર્ણોની નીચે એક બિન્દુ લગાવવાથી તે મોટા અવાજવાળાં વર્ણો બની જાય છે. જેમકે– (ક) । ની નીચે બિન્દુ લગાવવાથી, (ખ) ! અને (ઇ) ⊏ ની નીચે બિન્દુ લગાવવાથી (ઈ) ⊏̣ . જો ધીમા તથા મોટા એ બે અવાજોની સિવાય ત્રીજા કે ચોથા પ્રકારનાં જેટલાં અવાજો બનતાં હોય તેમની નીચે તેટલાં બિન્દુઓ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

લગાવી દેવાં જોઇએ. જેમકે, સ શ ષ /, ./, ../ આજ પ્રમાણે અન્ય ભાષાઓમાં પણ એક વર્ણનાં અનેક અવાજો થાય છે. જેમકે તામિલ ભાષામાં લ ના ત્રણ અવાજો થાય છે.

૫. સંકેત લિપિમાં વિસર્ગ ગુજરાતીની માફક જ લગાવવામાં આવે છે.

૬. જોડવામાં આવતાં સંકેતોમાં એવો સંદેહ પેદા ન થાય કે આ બિન્દુ પહેલા સંકેતનું છે કે બીજા સંકેતનું, એટલા માટે પહેલા સંકેતના અંતમાં આગળ–પાછળ અથવા ઉપર નીચે આવશ્યકતાનુસાર ડેશ બનાવી બીજો સંકેત લખવો જોઇએ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો.

તમે	પેલા	મારું	એણે	મારું	ભાઈ
એક	ત્રણ	ચાર	પાંચ	સાત	આઠ
દશ	વીશ	તીશ	એંસી	નેવૂં	લાખ
કોટિ	ત્યાં	ક્યાં	બાપૂ	મામા	નાના
મામી	નાનું	દાદા	ભ્રાતા	દાદી	ભાભી
સાસુ	સાળો	માશી	રાત	સાંજ	રવિ
સોમ	બુદ્ધ	ગુરુ	શનિ	શુક્ર	વાર
જૂન	ચૈત્ર	જુઠ	પોષ	માઘ	સાલ
ઘંટા	કાળ	ગાના	સુર	વાજુ	વીણા
શીટી	રાગ	કાનાં	નાક	શીર	માથું
વૈર	પગ	હાથ	કર	મુખ	વાળ
ખાળ	નાણો	દાંત	જીભ	જાંઘ	પાળ
ચોખા	ઘઊં	દાળ	બાંસ	કીડી	કેળાં
દ્રાક્ષ	બળ	જુસ્સો	ગુસ્સો	રાખ	છાસ
ચહા	ડોરી	બોરી	હોળી	થેલી	ડબ્બો
બાગ	પુલ	રેતી	ફૂલ	ઝુલો	ખૂણો
આંચો	જાળી	હુક્કો	હુંડી	મુડી	ડાકૂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૬ મો

ગુજરાતીમાં લખો

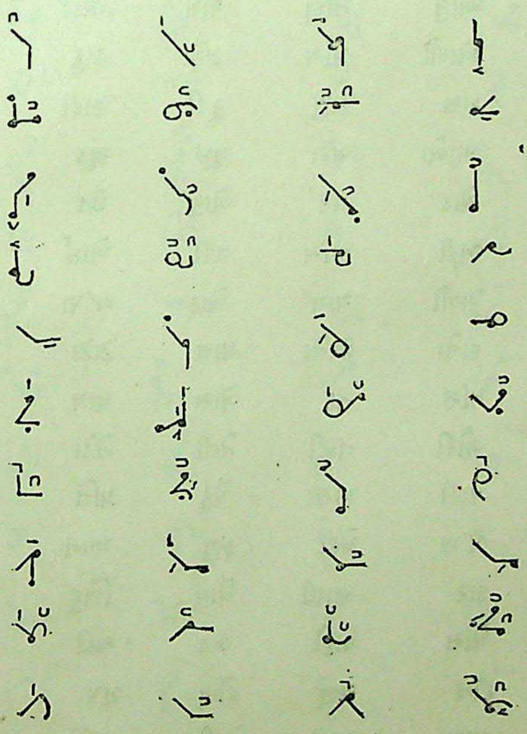

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૭ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ઈષ્ટ	આલુ	મણિ	રાગ	ઊડી	ઊંઘ
ઓજ	ઓળો	પાંચ	કણો	કાઠું	કાય
કાર	કાસ	કાલું	કૂટી	કોટી	કમ
ખાલી	ખાંભો	ગરો	ગૂઈ	ચૂડ	ચાંટ
ખૂંચ	ચોડ	ડાર	ગોગું	છેડ	છોછ
ડોડ	જૂડી	ખાંચ	વદી	ખોઈ	ચૂંચુ
થાટ	ટોળો	થાપ	ખોફ	જંપા	જાગી
ખોર	દાવો	છોતો	થાલ	ટોટો	ગૌડ
ધાની	ધ્રાંશ	નંદ	ગોસ	ધાપ	ભીત
નાડ	ગૌરી	નારી	નેતી	નેડો	નોર
ધાંસી	પાટી	પાશા	પેડું	પ્રતિ	ગ્રીવા
પ્રુફ	પ્રેંખ	ઘોડે	ફળું	ખાન	ફના
જવ	દાર	ખાતી	ઘોયું	બિંદુ	ખૂફ
ઠાયું	ઘોંસ	ભટ્ઠો	ભડ	ચડી	ભય
દાંડી	દીન	ચણુ	દ્રોણ	ભૂપ	છાયો
ભદ્ર	ભસ	ભાલ	ભેળી	ભય	ભાંડ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૮ મો

ગુજરાતીમાં લખો

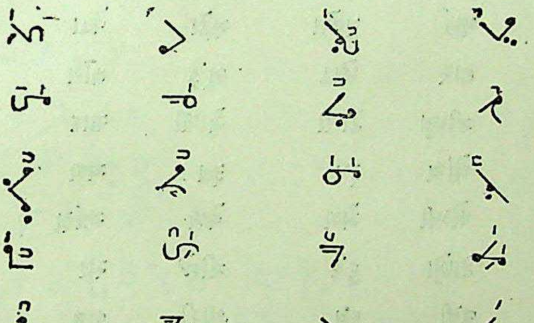

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૫૯ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

માંડ	મૂઈ	મૂઓ	મૂડો	વેડા	વેણું
વેધ	હાર	છોડ	ભૂંડું	હીંગ	સીર
પટી	ઝીણા	ટોપી	ગોળી	સાદ	સીધે
ધોવા	ધોંચ	રૂપ	રૂત	ચળ	ચીકુ
ટૂંકી	લેખી	મેળ	વેળ	આંસુ	એવો
રાડો	ટોણો	દુંદ	ત્રીજે	રગ	પૂરી
સોંફ	વમી	દૂધ	શીરી	દ્રાવ	સ્ત્રી
ભઠ	મૂઉં	શેડા	કઈ	ચુંગી	ચોકી
રોઢો	સાચી	લવ	રેખા	વકી	સારો
ભેટ	ચીપ	છેલ	સફા	સોંધુ	સંત્રી
વળ	સાથી	સુખી	વેહ	સૈંથો	સુજ્ઞ
વેળુ	કંપ	વાંઢ	મોક્ષ	બાપ	લેપ
સમ	વીણો	વાત	વેલ	વેદી	માજી
વેશ	સરું	ઘોડી	મણ	ભોગી	માતા
મંદ	મેથી	સારં	બેંક	રેલ	ભૂલ
અન્ને	ભૂષા	માળી	સાલો	અંત	રીત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૦ મો

ગુજરાતીમાં લખો

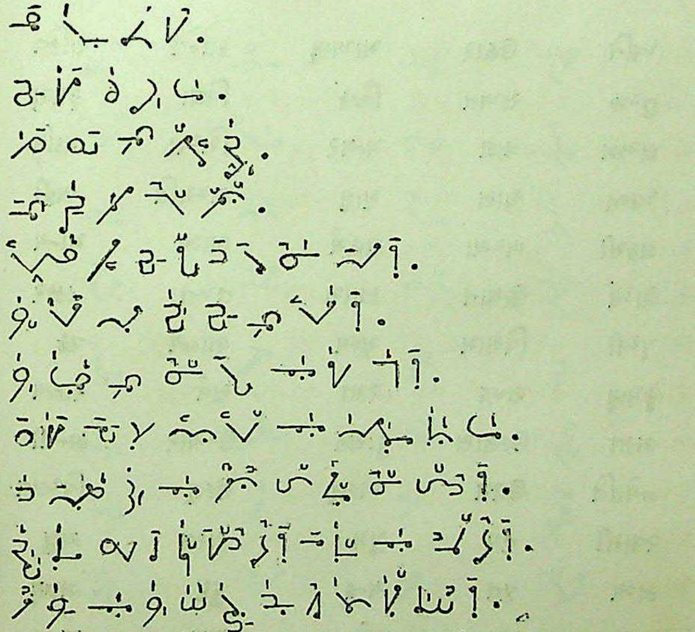

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૧ મો

સંકેત લિપિમાં લખો.

ધ્વનિ	ઉદ્ધાર	માખણ	ક્રાન્તિ	શક્તિ
તુચ્છ	સખત	જિહ્વ	વિદ્યા	કૃપણ
લચ્છા	વાદ્ય	પત્થર	મિથ્યા	ઋષિ
ધ્વજા	શ્વાસ	મૃત્યુ	સમ્મતિ	ભટ્ઠી
લક્ષ્મી	બચ્ચા	સદ્ધર્મ	ભાગ્ય	માન્ય
શૈષ્ય	ઉત્થાન	કલાસ	તખ્ત	ટક્કર
પૃથ્વી	વિશ્રામ	મૂલ્ય	ભાજ્ય	વક્ર
કૃપણ	શબ્દ	રક્ત	સૂર્ય	રાજ્ય
ભક્ત	ઉલ્લાસ	દુઃસહ	ઉચ્ચાર	કાન્તી
જ્યોતિ	ઉદ્યમ	અલ્લૂ	ઉલ્લૂ	વિપ્લવ
સ્વામી	નૃપ	ગુપ્ત	શુકલ	ચક્ષુ
કાવ્ય	વૃત	ચન્દ્ર	દુષ્ટ	ઋણ
પુનઃ	કૃશ	કાર્ય	પ્રાણ	અન્ત
મૃત્યુ	નગ્ન	ભ્રષ્ટ	કર્મ	પુષ્ટ
તાણ	આશ્રમ	યોગ્યતા	મુખ્ય	ગ્રહણ
યોગ્ય	પ્રાન્ત	રંજન	નિરન્તર	અભ્યાસ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૨ મો

ગુજરાતીમાં લખો

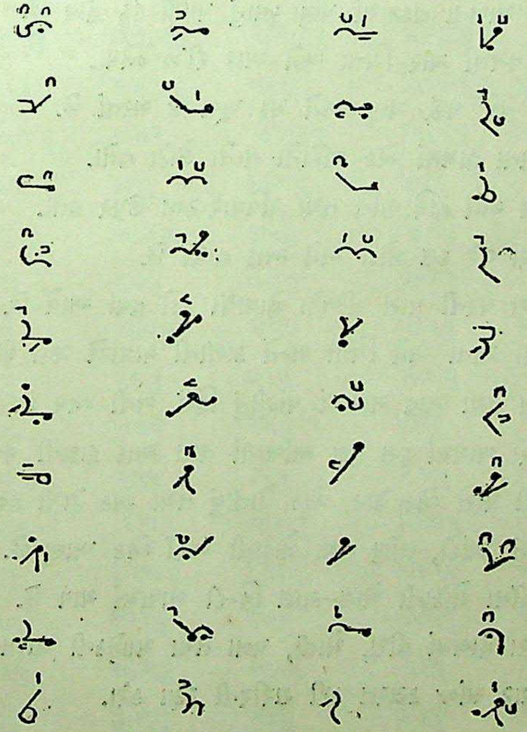

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૩ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. જેઠ માસના તડકામાં પણ કુવાનું પાણી ઠંડું હોય છે.
૨. મેં વનમાં ચાર ચિત્તા અને આઠ રીંછ જોયા.
૩. આ વર્ષે ઘઉં, ચણા અને મઠ ખૂબ જ સસ્તાં છે.
૪. રામના હાથમાં એક ચાંદીનો નાનો લોટો હતો.
૫. રામ અને હરિ શનિ તથા રવિવારે રજા ઉપર હતા.
૬. મારા ઘરે દશ ઘોડા અને આઠ હાથી છે.
૭. મારા ઘરની પાસે લીંબડો હોવાથી ઠંડી હવા આવે છે.
૮. તેના માતા અને પિતા બન્ને કાશીની યાત્રાએ ગયા છે.
૯. પોષ તથા માહ માસમાં પાણીનું હિમ બની જાય છે.
૧૦. મારા બાગમાં દશ વૃક્ષ આંબાનાં તથા આઠ દ્રાક્ષની વેલ છે.
૧૧. તેની પાસે એક કોટ, એક ધોતીયું તથા એક ટોપી હતી.
૧૨. સોનું, ચાંદી, તાંબુ તથા લોઢાની અહીં એક ખાણ છે.
૧૩. અહીંના લોકોની બોલ-ચાલ હિન્દી ભાષામાં થાય છે.
૧૪. મારા હાથમાં હીરા, મોતી, પન્ના તથા માણેકની માળા છે.
૧૫. સવાર સાંજ કસરત કરી શરીરની રક્ષા કરો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

બચાવવું	બનાવવું	શરમાવું	લટકવું	લડાવવું
સજાવવું	બતાવવું	સમારવું	ભોગવવું	મેળવવું
ભરડવું	પ્રકાશવું	વરસવું	વિદારવું	ઉજડવું
બિરાજવું	સમર	ઉધારવું	અરઘવું	વર્ણવું
ભજવું	કરવું	શોભવું	સેવવું	મળવું
લડવું	બોલવું	ભરવું	ભમવું	દળવું
થયેલું	ગયેલું	તોડવું	ભાગવું	ભાજવું
પડવું	આવવું	મથવું	માપવું	મીંચવું
મટવું	મેલવું	મૂકવું	મોલવું	રક્ષવું
રટવું	ખેલવું	રમવું	વસવું	રડવું
રહેવું	વસવું	ઠરવું	રંગવું	રમવું
શોભવું	રિઝાવું	ભરાવું	રિસાવું	ઢોળવું
રોકવું	ખિજવું	ચિડાવું	નાચવું	નમવું
લાજવું	લેખવું	વણવું	લાંઘવું	તજવું
શોધવું	સીંચવું	જોડવું	વેઠવું	વાધવું
ઊંઘવું	હોળવું	મૂકવું	ઠગવું	ભણેલું

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૫ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

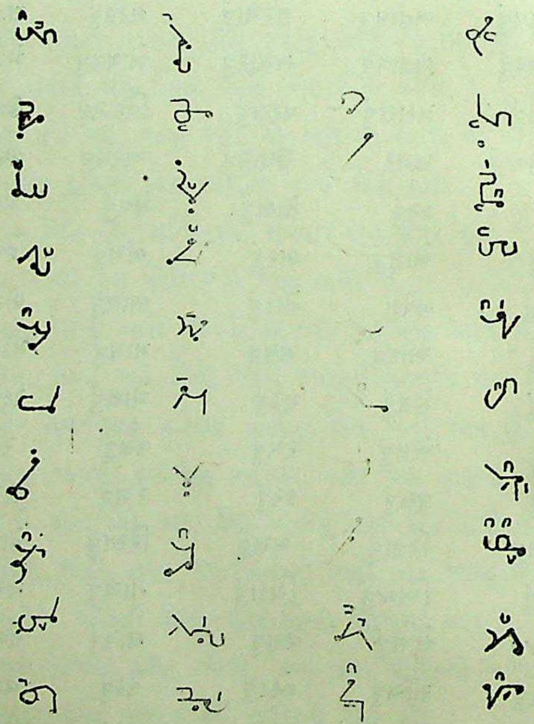

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

આદમી	કન્યા	ગજેંદ્ર	હકીમ	લુહાર	વકીલ
લેખક	વણિક	વિધવા	શિક્ષક	શિષ્ય	ગુણજ્ઞ
શ્રમણ	ગૌતમ	ભગિની	ઓલાદ	જનતા	ચંડાલ
પુરુષ	ગણેશ	સિપાહી	ફકીર	ભત્રીજો	ડોકરી
ભરત	માનુષ	યૌવન	યુરોપ	કોંગ્રેસ	દેહાંત
કેવલી	ખેલાડી	અતિથિ	ઓરત	ઋષભ	ખાવિંદ
જનક	એલચી	અછૂત	ઈસાઈ	રૈયત	નીતિજ્ઞ
કામાંધ	આસામી	વડીલ	દીવાન	યુવક	ધર્મજ્ઞ
ઉદર	ઝવેરી	દેવતા	નાયબ	શરીર	ન્યાયી
શ્રીયુત	નાયક	દ્રાવિડ	પ્રધાન	જનની	ફિરંગી
મેધાવી	મોલવી	પંજાબ	નેપાલ	યૂનાની	મેવાડ
મકાન	મુંબઈ	ઈટાલી	ભંડારી	વરાડ	જૈપુર
ટરકી	કરાંચી	સ્પેન	સીકર	સૌરાષ્ટ્ર	લંડન
બિહાર	સુરત	બ્રિટન	જાપાન	ઈટાવા	વર્ધા
ચિતોડ઼	મીરશલી	નેપાલ	ભૂતાન	મેરઠ	કાબુલ
બંગાલ	ઈંદોર	સેલમ	મૈસૂર	કનોજ	જર્મન

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૭ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

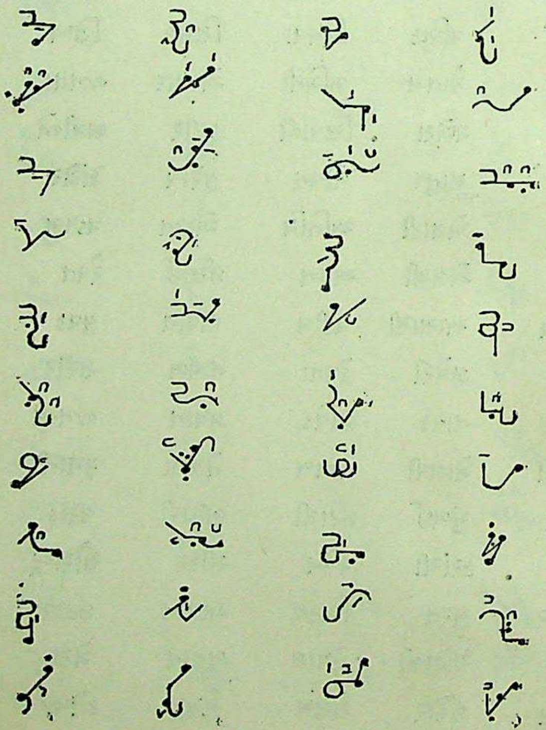

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

સંકટ	ખવાય	ટપાલ	વિનાશ	ગલતી
આગ્રહ	ગૌરવ	દુર્ગંધ	ઉદ્દાર	પ્રમાદ
દુર્લભ	ઠંડક	બીમાર	વિયોગ	પ્રાર્થના
પ્રલય	પ્રચંડ	આસ્થા	દોલત	ચરિત્ર
વિરહ	પ્રૌઢતા	વ્યાજ	ગ્લાનિ	ઉપાધિ
ફિકર	ઈલાજ	સંકોચ	જખમ	સહન
કુશલ	દર્શન	કચરો	ધારણ	તર્જન
સંતોષ	બેકારી	ઉદ્દંડ	નજર	દૂષણ
ઉમંગ	આજારી	લાચાર	સંભોગ	વિનય
વિકટ	શીતલ	દોષિત	તપાશ	બુભુક્ષા
નિરાશ	જ્વાલા	વૈભવ	નિપુણ	યોજના
ચરબી	ગલતી	જટિલ	નારાજ	મુક્તિ
દુઃખિત	બેહોશી	ચતુર	શરમ	ભૂષણ
સવાર	માંદગી	નિભાવ	પતન	નિષેધ
ધિક્કાર	પ્રણાલી	મધુર	ધ્યાન	પ્રચુર
નિશાન	ભરમ	મનન	આયાસ	ઉદય

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૬૯ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

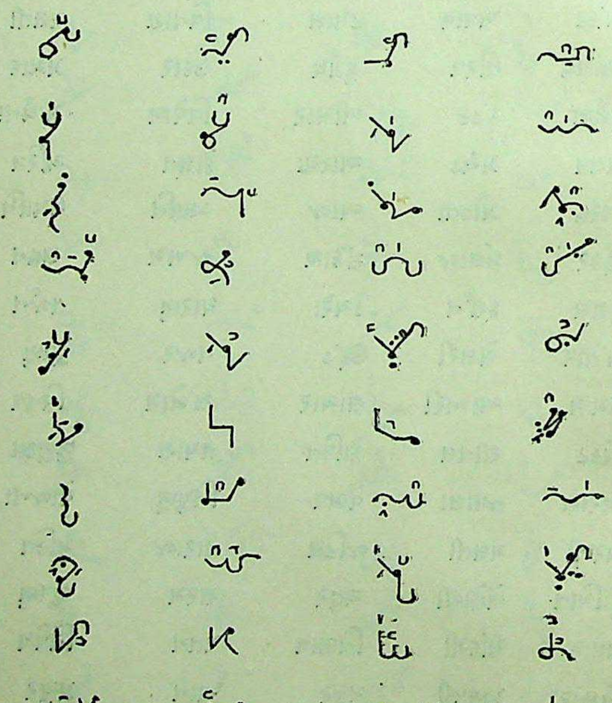

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

કટક	સમુદ્ર	રસીદ	ગગન	લંગોટી
રૂપિયો	અટવી	કપાસ	સમાધિ	વસુધા
ગૌચર	ધનુષ	નક્ષત્ર	રંગોળી	નગદી
તળાવ	પગાર	ફણસ	ગંધક	અટારી
બગીચો	રાજ્ય	કપોત	નગર	માફક
મિશ્રિત	ફરાળ	બટન	ભગત	પત્રિકા
રાવત	બૃહત	નિભાવ	ગાગર	તરુણ
તપેલું	વિગત	દુકાન	કૃપણ	ફાજલ
તર્જન	ખગોલ	કચેરી	પહાડ	જકાત
નિગાહ	ગામડી	અખિલ	ચનોઠી	નિમિત્ત
ચમેલી	આસાન	નમાઝ	ખેચર	વિશેષ
ઔષધ	રાવત	અખૂટ	ઉરગ	ખંજર
અચલ	ચંદન	ઈનામ	સંગ્રહ	ગ્રીષ્મ
તરંગ	વ્યાયામ	ઉદર	અભ્રક	ઓજાર
ઍંજિન	અંગ્રેજ	શપથ	ગવાર	અમૃત
ટપાલ	આમિષ	આગમ	અમૃત	વિજય

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૧ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

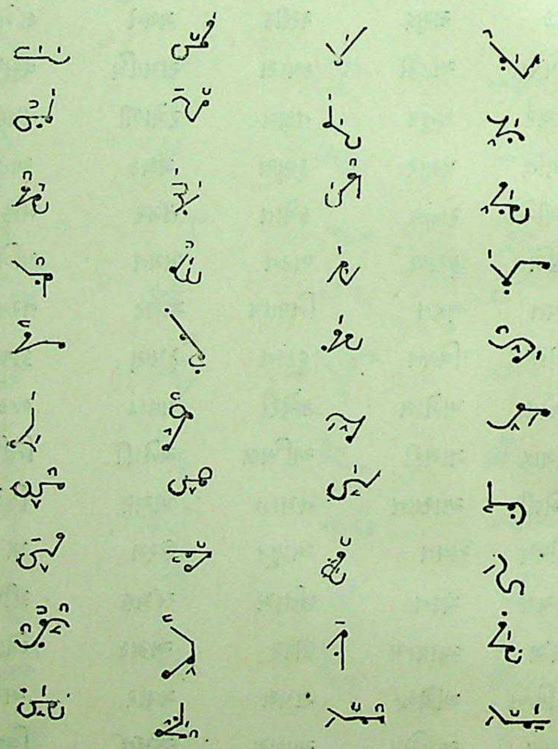

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

અક્ષય	એકતા	કટુતા	રિવાજ	લક્ષણ
વજીફો	વિદેશી	શિથિલ	ગોબર	શરમ
વિનય	ગૌચર	કટ્ટર	ઘોષણા	વિહાર
જવાબ	ઠરાવ	તથાપિ	નજીક	ધ્વનિ
નિપાત	પ્રમાદ	અખંડ	કઠોર	લબ્ધિ
અજય	નિવૃત્ત	ગૌરવ	નિરાશ	પૌર્ણિમા
બહાર	લાયક	ફક્ત	બાબત	કદમ
અનેક	પ્રાર્થના	જરૂરી	વચન	વિનોદ
વિવિધ	ડાયરી	પ્રાચીન	અજ્ઞાન	વિવાદ
ગ્લાનિ	અતિથી	કદાપી	તમામ	ફરજ
ભાષણ	ખરાબ	માલૂમ	અથવા	ચટાઈ
અંદાજ	મુક્તિ	અનેરું	વકીલ	તર્જન
યદ્યપિ	વાનગી	વખત	અસીલ	મુખ્ય
આબાદ	ઉદય	ખુશાલી	આદત	ખલાસ
ઉઠાવ	આદેશ	આધાર	આરામ	તલ્લીન
ખ્યાલ	ઉત્તર	ચાવલ	ઉભય	અભય

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૩ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

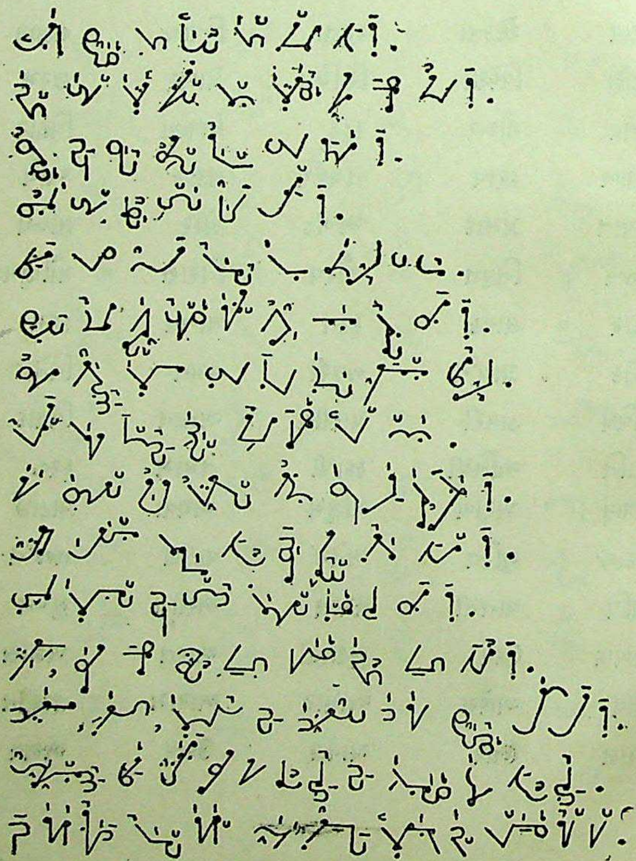

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. આપણા દેશનું રક્ષણ આપણા હાથમાં જ રહેલું છે.
૨. ભારત દેશની વસતી લગભગ પાંત્રીસ કરોડ છે.
૩. મુંબઈ બંદર અરબી સાગરના નજીક કિનારે આવેલું છે.
૪. અમારી કાપડની દુકાન આગરાના ઝવેરી બજારમાં છે.
૫. અમોએ જમના નદીના કિનારે ઘણા જ મોટા કાચબાઓ જોયા.
૬. વિદ્યાર્થી ભાઈઓએ લડાઈ–ઝગડા કરવા ન જોઈએ.
૭. શિશિર તેમજ હેમંત ઋતુમાં શરદી વધારે પડે છે.
૮. અમારી શિક્ષણ–સમિતિના તમામ સભ્યો અહીં વિચાર કરે છે.
૯. નગર તથા તળાવની વચ્ચે એક સુંદર બગીચો છે.
૧૦. અમારી નિશાળના પુસ્તકો આ શહેરમાં કઈ જગ્યાએ મળે છે?
૧૧. તેના ટેબલના ખાનામાં અઢાર પેન્સીલ તથા પંદર કલમ છે.
૧૨. પ્રાચીન સમયમાં યુરોપ દેશમાં રોમન રાજ્યનો ખૂબ પ્રભાવ હતો.
૧૩. રમેશ પોતાના મકાનનું ભાડું દર વર્ષે કેટલું આપે છે ?
૧૪. લેખકે પોતાના પુસ્તકની ભૂમિકા ખૂબ જ દક્ષતાપૂર્વક લખી છે.
૧૫. બિહારના ભૂકંપે ભારતની ગરીબ જનતાને અધિક ગરીબ બનાવી દીધી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૫ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

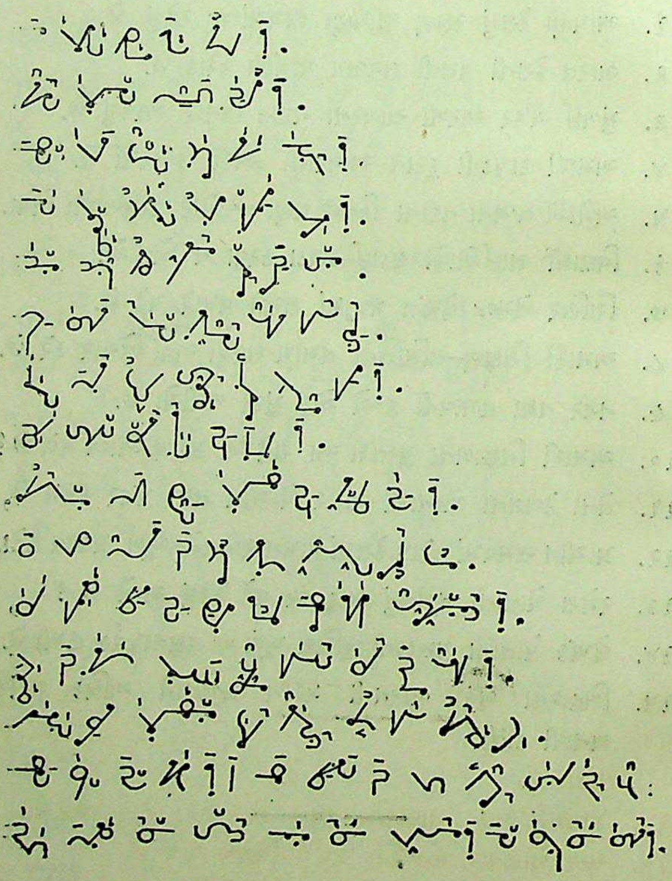

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. સુંદર વચન બોલવાને કારણે પોપટને પાંજરામાં પૂરવામાં આવે છે.
૨. પુસ્તકોના પઠન–પાઠનથી બુદ્ધિનો ઘણો વિકાસ થાય છે.
૩. તેમની દુકાને પ્રત્યેક વિષયની ફાઈલ જુદી જુદી રાખવામાં આવે છે.
૪. તેમનો હિસાબ જુની ખાતાવહીમાંથી ઊતારીને મોકલી આપો.
૫. પોતાના હાથે બનાવવામાં આવેલું ભોજન ઘણું જ સ્વાદિષ્ટ લાગે છે.
૬. તેમણે પોતાના જીવનમાં અનેક સ્થળોએ ભ્રમણ કર્યું હતું.
૭. ભારતમાં મોગલ રાજ્યના જમાનામાં યુરોપથી લોકો પહેલી વાર આવ્યા.
૮. બજારમાં જાઓ તો થોડા દાડમ, નારંગી, સંતરા તથા દ્રાક્ષ લેતા આવજો.
૯. શારદા કાયદાને કારણે ચૌદ વર્ષથી ઓછી ઉંમરની છોકરીનો વિવાહ થઈ શકતો નથી.
૧૦. સંકટના સમયે પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતાના ઈષ્ટદેવને યાદ કરે છે.
૧૧. ભોજન પચાવવાના ચૂરણની એક બાટલીની કીંમત બાર આના છે.
૧૨. લેખક, સમાજમાં સદ્દવિચારોનો પ્રચાર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
૧૩. તમે પોલીસીથી અથવા એજન્ટ બનીને કંપનીનો લાભ લઈ શકો છો.
૧૪. પ્રધાનનું ધ્યાન શાસનનો સુધાર કરવા તરફ હોવું જોઈએ.
૧૫. સત્ય બોલનાર મનુષ્યનો સર્વત્ર વિજય થાય છે.

पुस्तकालय गुरुकुल कांगड़ी

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૭ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

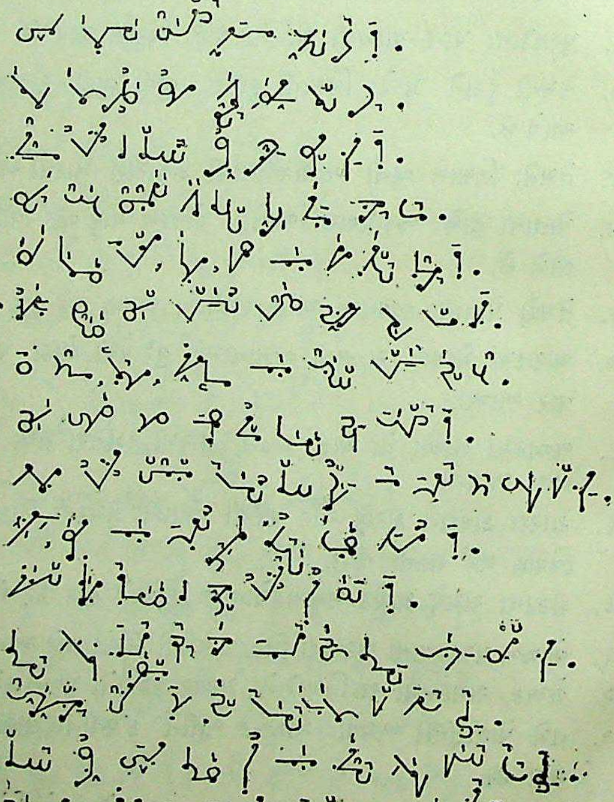

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૮ મેં।

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. તમારા ખમીસમાં કેટલા બટન લાગેલા છે ?
૨. ગુલાબનાં પુષ્પોની સુગંધ ભ્રમરો લઈ રહ્યા છે.
૩. પ્રત્યેક મનુષ્યે સદૈવ ઉત્તમ ભાવના ભાવવી જોઈએ.
૪. સત્ય કથન ઉપર ધ્યાન આપવું એ હરેક મનુષ્યની ફરજ છે.
૫. આજ રાત્રે શીતલ મંદ સુગંધ પવન ચાલતો હતો.
૬. રોજ સવારે ફરવું અતિ લાભદાયક છે.
૭. બિહારમાં ચોખાની સેંકડો મીલો સ્થાપવામાં આવેલ છે.
૮. રમેશ પોતાનું રેકટ લઈ કોલેજમાં ટેનીસ રમવા જાય છે.
૯. મોહને પોતાના જીવનનું ધ્યેય ઉચ્ચ અને આદર્શ બનાવ્યું છે.
૧૦. યાત્રામાં કુક્કર દ્વારા ભોજન બનાવવું સરળ તેમજ લાભપ્રદ છે.
૧૧. અંગદ લડાઈમાં જવા પહેલાં રાવણની સમીપ ગયો.
૧૨. આળસુ માણસ પોતાના જીવનને સફળ બનાવી શકતો નથી.
૧૩. વૈદેહીનું હરણ, રાવણને માટે મરણનું કારણ બની ગયું.
૧૪. વાદળાંની ગર્જના, વિજળીની ચમક તથા પ્રગાઢ અંધકાર ભયંકર જણાતાં હતાં.
૧૫. ચારિત્ર આત્માનું ભૂષણ છે. માટે ચારિત્રની રક્ષા કરવી જોઇએ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૭૯ મો

ગુજરાતી લિપિમાં લખો

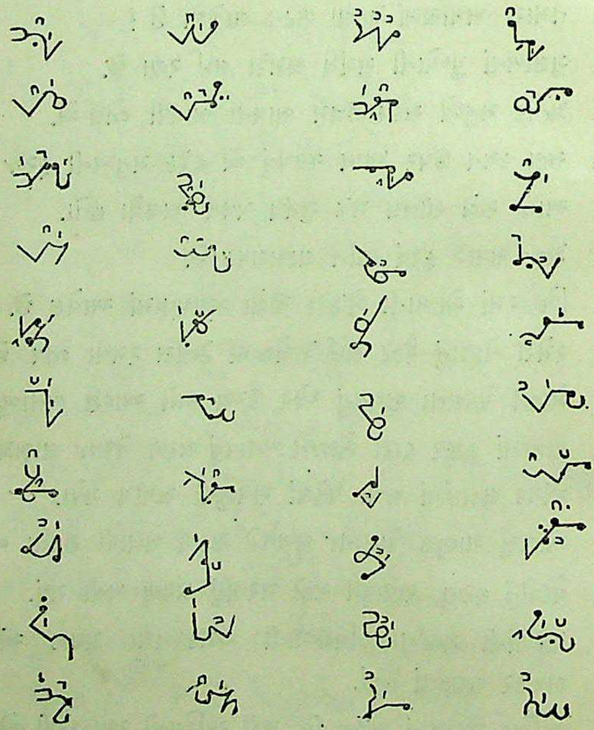

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

અદ્ભુત	ઇશ્વર	કઠિનતા	ચિત્રકૂટ	હોશિયાર
ગુજરાત	લશ્કર	વકીલાત	રામાયણ	વિનિમય
વનવાસ	હકીકત	સંસ્કાર	ખજાનચી	છાત્રાલય
જ્યોતિષ	કલ્પિત	તદબીર	જવાહિર	તકરાર
શિકાયત	દાનવીર	નાગરિક	સમ્મેલન	ચપરાસી
નિરાધાર	પરાધીન	હાનિકર	ઈન્સાન	ગફલત
નિશ્ચય	જ્વલંત	ખાસિયત	વિજ્ઞાપન	સફળતા
અનુગામી	પ્રતિપક્ષી	દિનરાત	વિભૂષિત	તપસ્વી
પંચાયત	ગુરુકુલ	શૂરવીર	ગણધર	ચોવિહાર
પ્રતિષ્ઠા	પ્રવચન	ફુટબોલ	અધીનતા	ધનવાન
નિમંત્રિત	બજરંગ	ગફલત	બ્રાહ્મણ	ભૂતકાલ
અનુપમ	પ્રત્યક્ષ	ભરતાર	માનસિક	દુરાચાર
દુરસ્ત	યથોચિત	તલવાર	આજીવન	રચયિતા
દુરાગ્રહ	મધ્યમ	બુધવાર	ભયાનક	દેવલોક
મુશ્કેલ	અન્યાય	તફાવત	પરમાણુ	બેપરવા
મેળવણી	રણધીર	પટવારી	સંચાલક	પુનરપિ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૧ મો

ગુજરાતીમાં લખો

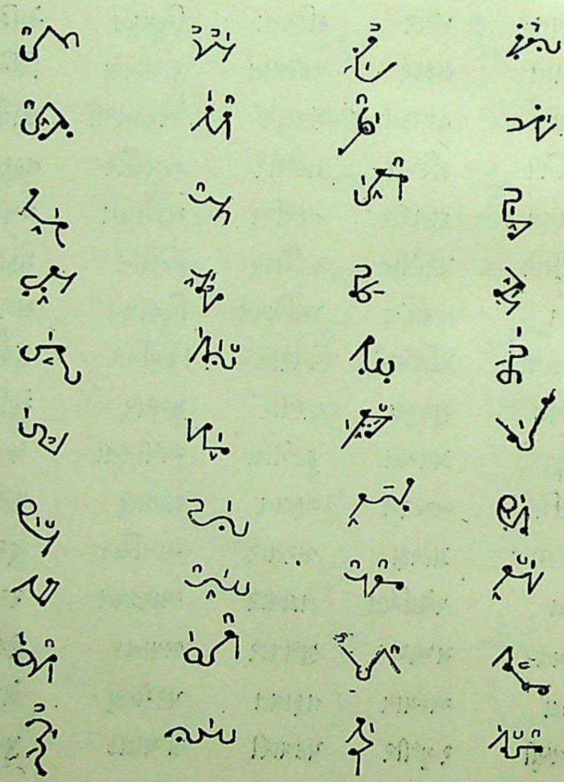

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

ક્ષમાવાન	ગૃહસ્થ	લખાવટ	વસ્તુતઃ	દેવલોક
નેકનામી	પરેશાન	બેકસૂર	વીતરાગ	હરિજન
પ્રતિનિધિ	ખટપટ	દાળભાત	માનસિક	ભયંકર
દાક્ષિણ્ય	પ્રવાહિત	ભરપૂર	ગભરાટ	જનપદ
ફોજદારી	ઘનઘોર	દેશાટન	તસવીર	મારવાડ
મજહબ	પરિણામ	ખાનદાન	સમુદાય	ગણપત
તજવીજ	સ્વદેશી	જમાદાર	મતલબ	નાસ્તિક
જઘન્ય	આલોચન	વિવરણ	ગરદન	મિલકત
હિમાલય	ભગવાન	ગુણવત	મુસાફરી	રજપૂત
આક્રમણ	પારસલ	ખાસિયત	આસ્તિક	વ્યાપાર
દલવાડી	ડાકટર	જૈનાગમ	ઉત્સાહ	સાહિત્ય
પુરુષાર્થ	અશક્ય	અનાયાસ	કારીગર	વિશેષણ
ફેરફાર	પરસ્પર	કેળવણી	મનસ્વી	સહકાર
ખિદમત	ઇંગ્લિશ	બહિષ્કાર	પરિષદ	પ્રયોજન
નિયમિત	સંકલ્પ	વિશેષતા	પૂર્વજ	અધ્યાપક
તનમન	આગેવાન	અંગીકાર	જળવાન	ચૂડામણી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૩ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

રાજધાની	ધાર્મિક	કર્મવાદ	વરદાન	તરકારી
શરુઆત	દુર્યોધન	ખિલાફત	શૂરવીર	દિલગિર
અત્યાર	દાર્શનિક	ગજાનન	તપશીલ	ધાર્મિક
વફાદાર	દૃષ્ટિપાત	ગુજરાતી	દયાનિધિ	નટખટ
ખુશામત	પારિતોષિક	ગુરુવાર	વસૂલાત	દુષ્ટતા
સદાચાર	પુણ્યવાન	ભગીરથ	સમર્થન	પક્ષપાત
તટસ્થ	બહિષ્કાર	ભયાનક	ડોળદાર	બાલબોધ
ઉપદ્રવ	માજિસ્ટ્રેટ	વજ્રપાત	વિકસિત	નાલાયક
રોજગાર	યાદગીરી	સિફારસ	સોમવાર	બેપરવા
ગંભીરતા	વિદ્યાર્થી	સર્વથા	હંસરાજ	મોજમજા
નિરીક્ષણ	વર્તમાન	વિદ્યાલય	તપોવન	રઘુપતિ
માનનીય	સત્યાગ્રહ	દામોદર	દુશ્મન	નીતિમાન
સાધારણ	વિદ્યમાન	નરપતિ	પકવાન	મધ્યમ
રવિવાર	રાષ્ટ્રભાષા	પરનાર	નામઠામ	યદ્યપિ
પ્રસ્તાવ	કર્તવ્ય	ભયંકર	મેઘરાજ	ભારરૂપ
મજબૂત	શ્વેતાંબર	કોંગ્રેસ	લોકનાયક	મહાવીર

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૪ મો

ગુજરાતીમાં લખો

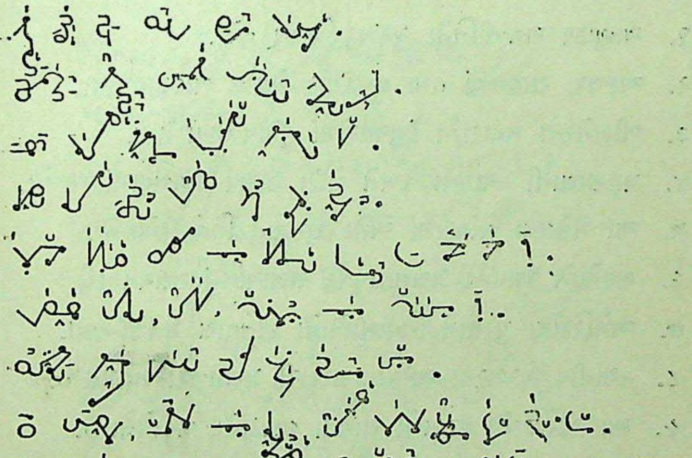

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. ચાણાક્ય રાજનીતિનો ધુરંધર વિદ્વાન્ હતો.

૨. અકબ્બર, શાહજહાં તથા જહાંગીર મોગલ બાદશાહ હતા.

૩. બીકાનેરના મહારાજા ફેબ્રુઆરીમાં યુરોપ ગયા હતા.

૪. પાઠશાલાની સ્થાપના વખતે મોટો ઉત્સવ ઊજવવામાં આવ્યો.

૫. આ મહેલના ભોંયરામાં અનેક સુરક્ષિત તિજોરીઓ છે.

૬. સભ્યોએ અત્યન્ત પ્રસન્નતાપૂર્વક સભાપતિનું સ્વાગત કર્યું.

૭. અમેરિકાના પુરાતન નિવાસીઓનો ઇતિહાસ મળતો નથી.

૮. સ્થાનીય ચેમ્બરના અધ્યક્ષ સરકારી પ્રસ્તાવથી સહમત છે.

૯. આ મસ્જિદનો દરવાજો સાગના લાકડાંનો બનાવેલો છે.

૧૦. તે સમાચારપત્રમાં સમાજવિરોધી સમાચાર છપાયાથી સમાજમાં ખળભળાટ મચી ગયો.

૧૧. વૉટરલુ રણક્ષેત્રમાં ફ્રાંસીસી સેનાનો પરાજય થયો હતો.

૧૨. સભાપતિએ સભાસદોને સંગઠ્ઠન અને સહાયતાની પ્રાર્થના કરી.

૧૩. પ્રત્યેક મનુષ્યે થોડો શારીરિક વ્યાયામ અવશ્ય કરવો જોઇએ.

૧૩. યુરોપીય યુદ્ધના ઇતિહાસમાં ભારતીય સેનાનું કર્ત્તવ્ય-પાલન સુવર્ણાક્ષરે લખવામાં આવશે.

૧૫. ગ્રામધર્મની રક્ષા કરવી એ પ્રત્યેક નાગરિકની પવિત્ર ફરજ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૬ મો

ગુજરાતીમાં લખો

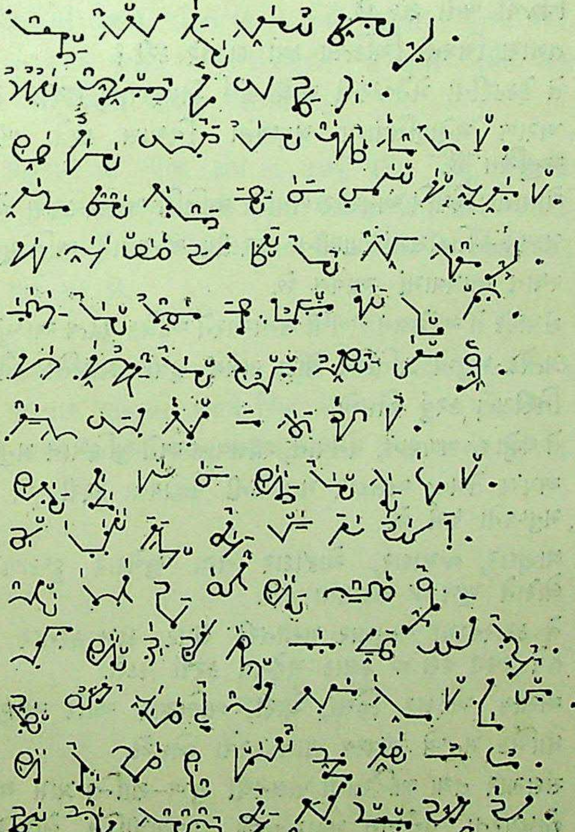

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૭ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

૧. મનુષ્ય સંગઠન, સદાચાર અને સરળ વ્યવહારથી સંસારમાં વિજયી બની શકે છે.

૨. તમારા મિત્રની ચિકિત્સા કયા દાક્તરે કરી ?

૩. તે ફેક્ટરીના મેનેજરની સાથે કાંઈ ઓળખાણ નથી.

૪. ખરાબ મનોવૃત્તિવાળા મનુષ્યનો વિશ્વાસ કરવો બીલકુલ અનુચિત છે.

૫. પોતાની સ્થિતિ અનુસાર બધાંનો અતિથિ સત્કાર કરવો જોઇએ.

૬. માનવ-ઇતિહાસમાં પ્રાચીન ભારતીય સભ્યતાને અતિ પૂજનીય સ્થાન આપવામાં આવેલ છે.

૭. સંપાદકે તે આંદોલન સંબંધી સમાચારને અધિક મહત્વ આપ્યું નહિ.

૮. પ્રત્યેક મનુષ્યે પ્રતિદિન થોડા સમય સુધી પ્રાકૃતિક સૌન્દર્યનું નિરીક્ષણ કરવું જોઇએ.

૯. તે ઘણો જ બળવાન, ધનવાન, શીલવાન અને બુદ્ધિમાન મનુષ્ય છે.

૧૦. અપંગ તેમજ અસહાય મનુષ્યોની સહાયતા કરવી એ પ્રત્યેક મનુષ્યનો ધર્મ છે.

૧૧. થાણદાર, જમાદાર, ચોકીદાર તથા સુબેદારે દુષ્કાળપીડિત લોકોને ખૂબ જ સહાયતા કરી.

૧૨. તે કરારનામા અનુસાર મશીનરી ઉપર કામ કરનાર મજુરે હવે કેવળ દશ જ કલાક મહેનત કરવી પડશે.

૧૩. અસત્ય, અહંકાર, હિંસા, ચોરી, વ્યભિચાર આદિ અવગુણોનો ધાર્મિક મનુષ્યે અવશ્ય ત્યાગ કરવો જોઇએ.

૧૪. સદાચાર તથા અહિંસાના પાલનથી સુખ-શાન્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૫. જોધપુરના વર્ત્તમાન મહારાજાએ દુષ્કાળપીડિત લોકોને તથા પશુઓને તન-મન-ધનથી ઘણી જ સહાયતા આપી ઉપકાર કર્યો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

કોનામાં વધારે શકિત છે એ વિષે એકવાર મનુષ્ય અને સિંહ વચ્ચે વાદવિવાદ થયો. આ વાદવિવાદને પરિણામે તેઓ એકબીજા પરસ્પર જોરજોરથી બોલવા લાગ્યા.

મનુષ્યને તો બીજું કાંઈ ન સૂઝયું પરંતુ તેણે, સિંહની પીઠ ઉપર મનુષ્ય સવાર થએલ છે એવી એક છબી સિંહને બતાવી અને કહ્યું કે જો, મનુષ્યમાં એવી શકિત હોય છે કે તે સિંહ ઉપર પણ સવાર થઈ શકે છે.

સિંહ આ છબી જોઇને હસ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, જો છબી પાડનાર માણસને બદલે સિંહ હોત તો હું તમને એવી છબી બતાવી શકત કે જેમાં સિંહ મનુષ્યની પીઠ ઉપર સવાર થએલો હોત.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૮૯ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એક બાદશાહે રાજદરબાર માટે એક મોટું આલીશાન મકાન બનાવવાનું શરૂ કર્યું, પરંતુ તે મકાનના વચલા હૉલ માટે એક સીધા મોટા લાકડાના આડહરની આવશ્કતા પડી પણ એવું મોટું લાકડું આસપાસના શહેરમાં ક્યાંય મળ્યું નહિ.

બાદશાહે દરેક સૂબા ઉપર હૂકમ મોકલ્યો કે, રાજમહેલ માટે એક મોટા સીધા આડહરની આવશ્કતા છે માટે તપાસ કરીને મોકલો. ખૂબ જ તપાસ કર્યા બાદ એક જગ્યાએ જોઇએ એવો આડહર મળ્યો. બાદશાહને આડહરની ખૂબ જ ચિંતા હતી એટલા માટે આડહર પ્રાપ્ત થયાના સમાચાર મળતાં જ બાદશાહ પ્રાતઃકાલમાં દરબારના લોકોને સાથે લઇને જોવા માટે આવ્યો.

બાદશાહની સાથે સેંકડો માણસો તે આડહર જોવા આવ્યા હતા. તેમની સાથે એક ગાંડાઘેલો ફકીર પણ ત્યાં આવ્યો હતો. તે ફકીર આડહરની પાસે ગયો અને નીચા નમીને ચૂપકીથી કાંઈ કહેવા લાગ્યો અને પછી દૂર જઇને ઊભો રહ્યો. બાદશાહે આ જોઈ ને ચકિત થઈ તે ફકીરને પૂછ્યું કે, બાબા ! તમે આ લાકડાના થાંભલાને શું કહ્યું અને તેણે શો જવાબ આપ્યો ?

ફકીરે બાદશાહના આ કથનના ઉત્તરમાં કહ્યું કે, મેં એને પૂછ્યું કે, હે આડહર ! તારામાં એવી તો શી ખૂબી છે કે, બાદશાહે તને તપાસ કરીને આટલે બધે દૂરથી મંગાવ્યો અને બાદશાહ રાજદરબારીઓની સાથે તને જોવા માટે આવ્યા ? તે આડહરે મૂક–ભાષામાં મને જવાબ આપ્યો કે, ' સીધાપણું. '

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એક માળી અને એક કુંભારે સાથે મળીને એક ઊંટ ખરીદ્યું અને બન્ને સાથે પરદેશ જવા માટે રવાના થયા. કુંભારે ઊંટની પીઠ ઉપર માટીનાં વાસણ ગોઠવ્યાં અને માળીએ પીઠની બીજી બાજુ શાકભાજીનું પોટલું બાંધ્યું.

રસ્તામાં ઊંટ ગરદન વાંકી કરી માળીની શાકભાજી ખાવા લાગ્યું અને થોડીવારમાં બધી શાકભાજી ખાઈ ગયું. કુંભાર આ દૃશ્ય જોઈ હસતો રહ્યો અને મનમાં એમ સમજતો રહ્યો કે, મારાં માટીનાં વાસણોને કાંઇ હરકત પહોંચવાની નથી.

પરંતુ જ્યારે ઊંટ બધી શાકભાજી ખાઇ ગયું ત્યારે તેની પીઠ ઉપરનો એક બાજુનો બોજો હલકો થઇ ગયો અને તેથી બીજી પીઠ ઉપર લાદેલાં માટીનાં વાસણો સરકી ગયાં અને જમીન ઉપર પડવાથી તેનાં ટૂકડેટૂકડાં થઇ ગયાં.

આ દૃશ્ય જોઈ માળીએ કુંભારને કહ્યું કે, " કોઇના નુકશાન ઉપર હસવું એ સારું નથી. "

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૧ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એક બાદશાહ ખૂબ જ પ્રમાણિક હતો. તે સાચા અને પ્રમાણિક માણસોને ખૂબ જ ચાહતો હતો.

એક દિવસ તે બાદશાહ જેલખાનામાં કેદીઓને જોવા ગયો. ત્યાં તેણે એક કોટડીમાં બે બંદીવાન કેદીઓને જોયા.

બાદશાહે તે બન્ને કેદીઓને પોતાની પાસે બોલાવીને પૂછ્યું કે, તમે એવું શું ખરાબ કામ કર્યું કે જેને કારણે તમારે જેલખાનામાં આવવું પડયું ?

એક કેદીએ જવાબ આપ્યો કે, મારી અને ન્યાયાધીશ વચ્ચે શત્રુતા હતી એટલા માટે મને તેમણે બેગુનેગાર હોવા છતાં સજા આપી દીધી અને મને જેલમાં પુરાવી દીધો.

બીજા કેદીએ કહ્યું કે, મેં ૧૦૦) રૂપિયાની ચોરી કરી હતી એટલા માટે મને જેલની સજા આપવામાં આવી. ન્યાયાધીશનો એમાં કાંઇ વાંક નથી. વાંક તો મારો જ છે. મેં જેવું કામ કર્યું, તેનું મને તેવું ફળ મળવું જોઈએ.

બાદશાહ આ કેદીના સત્ય બોલવાથી ખૂબ ખૂશ થયા અને તેમણે ખૂશ થઇને તે કેદીને એમ કહ્યું કે, આ દુષ્ટ લોકોની સાથે તારે રહેવું સારું નથી અને બીજા ચોરને બાદશાહે કહ્યું કે, તું અસત્ય બોલે છે એટલા માટે તારો અપરાધ માફ થઇ શકે એમ નથી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એકવાર બે મિત્રો જંગલમાં જઇ રહ્યા હતા. રસ્તામાં બન્નેએ એવો નિશ્ચય કર્યો કે, જો આપણી ઉપર કોઇ સંકટ આવી પડે તો એકબીજાને સહાયતા આપવી.

આ પ્રમાણે નિશ્ચય કરી તે બન્ને મિત્રો જંગલમાં જઈ રહ્યા હતા એટલામાં તો એક ઝાડીમાંથી એક રીંછ નીકળ્યો. રીંછને જોતાં જ બન્નેનાં હાંજા ગગડી ગયા. તેમાંનો એક મિત્ર તો ડરનો માર્યો ભાગી ગયો અને એક ઝાડ ઉપર ચડી ગયો.

બીજો મિત્ર એકલો રહી ગયો. તેને બચવાની એક યુક્તિ સૂઝી આવી. તે ઝટ જમીન ઉપર મડદાંની માફક ઢળી પડયો. રીંછ તેની પાસે આવ્યો અને પોતાના નાક વડે તેનું મોઢું અને કાન સૂંઘવા લાગ્યો. જ્યારે તે રીંછને એમ લાગ્યું કે, આ માણસ શ્વાસ લેતો નથી તેમજ હાથ–પગ પણ હલાવતો નથી માટે તે મરી ગયો હોવો જોઈએ.

આ પ્રમાણે તે બીજા મિત્રને મરી ગએલો સમજી રીંછ ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. જ્યારે રીંછ બહુ દૂર નીકળી ગયો ત્યારે તે મડદાંની માફક પડેલો મિત્ર બેઠો થઇ ગયો અને તેનો પે'લો મિત્ર પણ વૃક્ષ ઉપરથી નીચે ઊતરી તેની પાસે આવ્યો.

જે મિત્ર રીંછને જોતાં જ ડરનો માર્યો વૃક્ષ ઉપર ચડી ગયો હતો તે તેના સાથીને પૂછવા લાગ્યો કે, રીંછ વારંવાર તારા કાન પાસે આવીને કાંઈ કહેતો હોય એમ લાગતું હતું. આ સાંભળી બીજા મિત્રે જવાબ આપ્યો કે, હા, તે રીંછે મારા કાનમાં એવી એક વાત કહી છે જેને હું મારા જીવનભર ભૂલી શકીશ નહિ. પે'લા મિત્રે પૂછ્યું કે, એવી કઈ વાત કહી છે? બીજા મિત્રે જવાબ આપ્યો કે, તે રીંછે મારા કાનમાં એમ કહ્યું કે,

'સ્વાર્થી માણસની વાત ઉપર કોઈ દિવસ વિશ્વાસ કરવો નહિ.'

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૩ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

કહેવાય છે કે, લુકમાનના માલિકે એક વર્ષે તેને કોઇ ખેતરમાં ઘઉં વાવવા માટે કહ્યું. લુકમાને ઘઉં વાવવાને બદલે તે ખેતરમાં ચણા વાવી દીધા.

જ્યારે લુકમાનનો માલિક ખેતર જોવા ગયો અને તેણે લીલાં-છમ ચણાનાં છોડવાં જોયાં તો લુકમાનને પૂછ્યું કે, મેં તો તને આ ખેતરમાં ઘઉં વાવવાનું કહ્યું હતું તો તેં ઘઉંને બદલે ચણા શા માટે વાવ્યા?

લુકમાને જવાબ આપ્યો કે, મેં ધાર્યું હતું કે, ચણા વાવવાથી ઘઉં પેદા થશે. લુકમાનની આ વાત સાંભળી માલિકે કહ્યું કે, તું કેવો ગાંડાઘેલો છે! ક્યાંય દુનિયામાં એવું બનેલું જોવામાં કે સાંભળવામાં આવ્યું છે કે, ચણા વાવવાથી ઘઉં પેદા થયા હોય!

લુકમાને માલિકને નમ્રતાપૂર્વક કહ્યું કે, આપ તો હમેશાં દુનિયાના ખેતરમાં પાપ–બીજ વાવો છો અને તેનું સારું ફળ મળે એમ ચાહો છો એટલા માટે મેં પણ મારા દિલમાં વિચાર્યું કે, જો હું ચણા વાવીશ તો ઘઉં પેદા થશે. લુકમાનની આ વાત સાંભળતાં જ તેનો માલિક વાતનો મર્મ સમજી ગયો અને પોતે તે માટે ઘણો લજ્જિત થયો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પ્રાચીન સમયની વાત છે કે, એકવાર એક ગામમાં ત્રણ માણસોએ એક જ પ્રકારનો અપરાધ કર્યો હતો. પરંતુ તેઓ જે રાજાના રાજ્યમાં રહેતા હતા તે રાજાએ તેમને ત્રણેયને જુદા જુદા પ્રકારની સજા આપી. એકને તો કેવળ સમજાવીને છોડી દીધો, બીજાને ઠપકો આપી છોડી દીધો અને ત્રીજાને ગધેડા ઉપર બેસાડી ફેરવ્યો.

પ્રધાને રાજાને પૂછ્યું કે, અપરાધ તો ત્રણેય જણાએ એક સરખો કર્યો હોવા છતાં સજા ત્રણેયને જુદી જુદી શા માટે આપવામાં આવી? રાજાએ જવાબમાં પ્રધાનને કહ્યું કે, તમે એ ત્રણેય અપરાધીનાં ખબર પૂછાવો એટલે તમને બધી વાત સમજાઇ જશે.

પ્રધાને તે અપરાધીઓના ખબર પૂછાવ્યા તો માલુમ પડયું કે, જે અપરાધીને સમજાવીને છોડી દેવામાં આવ્યો હતો તે શરમને કારણે ઝેર પીને મૃત્યુ પામ્યો છે. જેને ઠપકો આપીને છોડી દેવામાં આવ્યો હતો તે ઘર-બાર છોડી બીજા ગામમાં ચાલ્યો ગયો છે અને જેને ગધેડા ઉપર બેસાડી ફેરવવામાં આવ્યો હતો તે મદ્યપાન કરી જુગાર રમતો હતો.

જ્યારે પ્રધાનને આ બધાં ખબર જાણવામાં આવ્યાં ત્યારે રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું કે, ભલા માણસ તેમજ નાલાયક માણસને સજા આપવામાં ફરક હોવો જોઈએ. ભલા માણસને સજા માટે ઇશારો કરવો બસ છે પણ નાલાયક માણસને ગધેડા ઉપર બેસાડી ફેરવવાની સજા આપવા છતાં પણ શરમ આવતી નથી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એક દિવસ પંજાબકેસરી મહારાજા રણજિતસિંહ ફરવા નીકળ્યા હતા. ફરતાં ફરતાં જ્યારે તેઓ મેદાનમાં પહોંચ્યા ત્યારે તેમના ઘોડેસ્વારો એક બાજુ ઊભા રહ્યા અને ઘોડા ઉપરથી નીચે ઊતરી ફરવા લાગ્યા. એટલામાં એક ગરીબ મોગલ ખુલ્લી તલવાર લઈ આવી પહોંચ્યો પરંતુ તેને કોઇ જોઇ ન શકયું પણ જેવો તેણે મહારાજા રણજિતસિંહ ઉપર ઘા કરવા માટે હાથ ઉગામ્યો કે તરત જ સ્વયં મહારાજાએ તેનો હાથ પકડી લીધો અને તે સાહસિક મોગલ ઉપર સેંકડો ઘોડેસ્વારો તૂટી પડયા. પરંતુ મહારાજા રણજિતસિંહે કહ્યું કે, ખબરદાર! એ મોગલને કોઇ મારશો નહિ. તેને મારી સામે ઉપસ્થિત કરો. મોગલને મહારાજા સમક્ષ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો. મહારાજાએ તેને પૂછ્યું કે, તમે અહીં કેમ આવ્યા અને તમે શું કરવા ચાહતા હતા? મોગલે જવાબમાં પોતાની દરિદ્રતાની બધી વિગત કહી સંભળાવી. મહારાજા તેની વીરતા તેમજ સત્યતા ઉપર ખૂબ જ પ્રસન્ન થયા અને તેમણે પાંચસો રૂપિયા તેની પુત્રીના વિવાહ માટે આપ્યા, એટલું જ નહિ પણ તેને રાજ્યના એક ઉચ્ચ હોદ્દા ઉપર નિયુક્ત કર્યો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

એક દિવસ ગૌતમ બુદ્ધ પોતાના પિતરાઇ ભાઇ દેવદત્તની સાથે બેઠા હતા. એ જ સમયે હંસોનું એક ટોળું કલરવ કરતું હિમાલયની બાજુ જઇ રહ્યું હતું. હંસના ટોળાને જોતાં દેવદત્તના મનમાં તીર ચલાવવાની ઇચ્છા થઇ અને એક તીક્ષ્ણ તીર લઈ એક હંસ ઉપર ફેંક્યું. હંસને તીર લાગતાં જ ફડફડાટ કરતું તે જમીન ઉપર પડ્યું. આ દારૂણ દૃશ્ય જોવાથી ગૌતમ બુદ્ધને ઘણું જ દુઃખ થયું. તેમણે આંખમાં આંસુ લાવી તે અધમૂઆ હંસને જમીન ઉપરથી ઉપાડી લઈ પોતાના ખોળામાં મૂક્યું અને ધીરે ધીરે હંસના પેટમાંથી તીર બહાર ખેંચી કાઢ્યું. અને તેના ઘાવ ઉપર દવા લગાડી પોતાની છાતીએ ચાંપ્યો. બુદ્ધની આ કરુણા દેવદત્ત જોઈ ન શક્યો. તેણે બુદ્ધને કહ્યું કે, ' મેં હંસને તીર મારી નીચે પાડ્યું છે, એટલા માટે મને તે સોંપી દો. ' બુધ્ધે કહ્યું કે, તેં આ નિર્દોષ પક્ષી ઉપર તીરનો પ્રહાર કરી તેં ઘણું જ અઘટિત કામ કર્યું છે! નિર્દોષ પક્ષીને કોઈપણ હિસાબે સોંપીશ નહિ. આ પ્રમાણે ગૌતમ બુદ્ધ અને દેવદત્ત વચ્ચે ઘણો વાદવિવાદ થયો. આખરે આ વાદવિવાદને શાન્ત કરવા માટે સાધુઓની એક સભા કરવામાં આવી. સાધુઓની સભામાં એક સાધુએ કહ્યું કે, ' મારનાર કરતાં બચાવનારનો હંસ ઉપર વધારે અધિકાર છે. ' આ વાત બધાંએ માની લીધી અને તે હંસ બુદ્ધની જ પાસે રહ્યો. હંસને સારો થયો જાણી ગૌતમ બુધ્ધે તેને ઉડાડી મૂક્યો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૭ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પારસ દેશમાં એક રાજા હતો. તે રાજા ઘણો જ ન્યાયી તેમજ પ્રજાપ્રિય હોવાને કારણે સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ હતો.

એક સમયે તે રાજા શિકારના નિમિત્તે કોઇ વનમાં ખૂબ જ દૂર નીકળી ગયો. ત્યાં તેણે પોતાના રસોયાઓને જલ્દી રસોઈ કરવાની આજ્ઞા આપી. રસોયાઓએ રસોઈ કરવી શરૂ કરી પરંતુ તેઓ રાજધાનીમાંથી મીઠું લાવવાનું ભૂલી ગયા હતા. એટલે એક રસોયાએ નોકરને બોલાવીને કહ્યું કે, સામેના ગામમાં જલ્દી જઈ મીઠું લઈ આવો.

રાજા પણ પાસે જ બેઠો હતો. તેણે મીઠું લાવવા વિષે વાતચીત સાંભળી હતી. જે નોકરને મીઠું લાવવા વિષે કહેવામાં આવ્યું હતું તે નોકરને રાજાએ પોતાની પાસે બોલાવ્યો અને કહ્યું કે, પૈસા આપ્યા વિના મીઠું લાવશો તો તમે દંડને પાત્ર બનશો.

રાજાની આ વાત સાંભળી નોકરે નમ્રતાપૂર્વક પૂછ્યું કે, મહારાજ! આપના માટે થોડું મીઠું પૈસા આપ્યા વિના લઈ આવીએ તો તેમાં શો દોષ છે?

રાજાએ નોકરને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું કે, "હું રાજા છું. જો હું મારા માટે મૂલ્ય આપ્યા વિના થોડું મીઠું મંગાવું તો મારું દૃષ્ટાન્ત લઈ રાજપુરુષો પણ પૈસા આપ્યા વિના બહુમૂલ્ય વસ્તુઓ લેવાનો પ્રારંભ કરી દેશે."

આ સાંભળી તે નોકર લજ્જિત થઈ ગયો. તે પૈસા લઇ મીઠું લેવા માટે પાસેના ગામમાં ગયો. સારાંશ એ છે કે, રાજા ન્યાયી હોય તો પ્રજા પણ ન્યાયી બની શકે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૯૮ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

નાસિરુદ્દીન બાદશાહ જ્યારે કોઈ પ્રજાજનને દુઃખી જોતો ત્યારે તેનું હૃદય / ભરાઇ આવતું. હિન્દુસ્થાનનો બાદશાહ હોવા છતાં તે, ભાંગેલી તૂટેલી ઝુંપડીઓમાં / રહેનાર ગરીબ લોકોની ખૂબ ચિન્તા કરતો હતો. પ્રજાહિતનાં આવાં કામોને / કારણે પ્રજાના મનમાં તેના પ્રત્યે ખૂબ માન પેદા થયું હતું. / અને બાદશાહને માટે પ્રજા પ્રાણ પાથરવા પણ તૈયાર હતી.

બાદશાહના / મનમાં રાજ્યના કામની ખૂબ જ ચિંતા રહેતી હતી. રાજ્યના કામની / કેટલી બધી જવાબદારી છે એ વાત બાદશાહ સારી રીતે સમજતો હતો.

બાદશાહને એકજ બેગમ હતી. તે બિચારી ઘરનું બધું કામ પોતાના / હાથે જ કરતી હતી. ભોજન પણ બેગમ પોતે જ બનાવતી હતી.

એક / દિવસ ભોજન બનાવતાં તેનો હાથ દાઝી ગયો. તેણીએ બાદશાહને ધીમે / અવાજે નમ્રતાપૂર્વક એટલું કહ્યું કે, ભોજન બનાવવા માટે કોઈ દાસી / રાખવામાં આવે તો સારું. બેગમના કથનના જવાબમાં બાદશાહે કહ્યું કે, / બેગમ! એ વાત તો તું સારી રીતે જાણે છે કે, હું / પુસ્તકો લખી-લખીને વેચું છું. અને તેમાંથી જે કાંઈ પેદા / થાય છે તે દ્વારા જ આપણું ભરણ-પોષણ કરું છું. / આપણી આવક એટલી બધી નથી કે આપણે એટલી આવકદ્વારા / સારી રીતે ખાઈ-પી શકીએ. આવી અવસ્થામાં આપણે દાસી કેવી રીતે રાખી / શકીએ?

* **નોટ**—આગળના બધા પાઠોમાં દશ દશ શબ્દોની આગળ નિશાન કરવામાં આવેલ છે. આ નિશાન ગતિ વધારવાનો અભ્યાસ કરવામાં સહાયક થશે. વારંવાર ગણવાની જરૂર પણ નહિ રહે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

રાજ્યના ખજાનામાં મારો પોતાનો એક પણ પૈસો નથી. એ / તો પ્રજાનો માલ છે. જો આજે રાજ્યના ખજાનામાંથી એક / પણ પાઇ લઈ લઉં તો કાલે ખુદાને શો જવાબ / આપું! એટલા માટે જેમ તેમ કરી આ દુઃખ સહી લે. / તારા આ દુઃખ સહનનો બદલો ખુદા તને અવશ્ય આપશે.

પાઠ ૯૯ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

રાજપુતાનામાં રઘુપતિસિંહ નામનો એક મોટો સરદાર હતો. તે અકબર બાદશાહની / સાથે હમેશાં લડાઈ-ઝઘડો કરતો હતો. એકવાર અકબરે રઘુપતિસિંહને / કેદ કરવા માટે એક મોટી સેના મોકલી.

રઘુપતિસિંહ અકબરની સેના / પોતાને પકડવા આવી રહી છે એ સમાચાર સાંભળી, ઘરમાંથી ભાગી / ગયો અને પાસેના જંગલમાં જઈ છુપાઈ ગયો.

જ્યારે રઘુપતિસિંહ ઘરમાંથી / ભાગી નીકળ્યો ત્યારે તેનો પુત્ર બહુ જ બીમાર હતો. પોતાનો પુત્ર / આ મરણ પથારીએથી ઉઠશે કે કેમ એ વિષે સૌને શંકા / હતી. પરંતુ પોતાનાં પ્રાણ તથા આબરૂની રક્ષા કરવા માટે રઘુપતિસિંહ, / પુત્રમોહમાં ન પડતાં જંગલમાં નાસી ગયો. રઘુપતિસિંહના ગયા બાદ અકબરના / સૈનિકોએ તેના ઘરને ઘેરો ઘાલ્યો અને રઘુપતિસિંહ આવે તો તેને / કેદ કરી લેવાની રાહ જોવા લાગ્યા.

રઘુપતિસિંહ જંગલમાં અહીં તહીં / ભટકતો હતો. ત્યાં તેના એક મિત્રે તેને કહ્યું કે તારા / પુત્રની સ્થિતિ બહુ જ ખરાબ છે અને એક બે દિવસમાં તેનો અન્તકાળ / આવી જશે એવો ભય છે.

આ દુઃખપ્રદ સમાચાર સાંભળતાં જ રઘુપતિસિંહનું / દિલ ભરાઈ આવ્યું અને પ્રાણની પરવા કર્યા વિના પુત્રનું મુખ / જોવા

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

માટે તે ઘર તરફ રવાના થયો. પરંતુ જેવો તે પોતાના મકાનના દરવાજા સમીપ પહોંચ્યો કે તરત જ અકબરના સૈનિકોએ તેને કેદ કરી લીધો.

રઘુપતિસિંહે સૈનિકોને કહ્યું કે, હવે તો હું તમારો કેદી થઈ ચૂકયો છું, પરંતુ મારો પુત્ર મરણ પથારીએ પડયો છે તેનું મોઢું જોઈ આવું એટલી તમારી પાસે રજા માંગું છું. હું મારા પુત્રનું મોઢું જોઇને હમણાં પાછો આવીશ ત્યારે મને પાછો કેદ કરી લેશો. હું રાજપૂત છું. મારા મોઢામાંથી જે વચનો નીકળ્યાં છે તે વચનનું હું પૂર્ણ રૂપે પાલન કરીશ. તમને દગો-ફટકો આપી હું કયાંય ભાગી જઈશ નહિ.

રઘુપતિસિંહનું આ કથન સાંભળી અકબરના સૈનિકોએ રઘુપતિસિંહને અંદર જવાની રજા આપી. રઘુપતિસિંહ અંદર જઈ પુત્રના ગળે વળગી ખૂબ રોયો; પરંતુ થોડા વખત બાદ તે બહાર જવા માટે તૈયાર થયો. પિતાને બહાર જવા તૈયાર થતાં જોઈ પુત્રે કહ્યું કે, હું તો હવે બે-ચાર ઘડીમાં સંસારમાંથી પ્રયાણ કરવાની અણી ઉપર છું. એવી અવસ્થામાં તમે મને એકલો છોડી કયાં જાઓ છો ?

રઘુપતિસિંહે મરણાસન્ન પુત્રને પોતાની બધી હકીકત કહી સંભળાવી અને એમ કહ્યું કે બાદશાહની સેનાના સૈનિકોને મેં જે વચન આપ્યું છે તે વચનનો હું ભંગ કરી શકું નહિ. પુત્ર પણ રાજપૂત હતો અને તે વચનની કીંમત સમજતો હતો એટલે તેણે પિતાને કહ્યું કે, હા પિતાજી! તમારે વચનનું પાલન કરવું જ જોઇએ.

રઘુપતિસિંહ પુત્રની વિદાય લઈ સૈનિકોની સામે ઉપસ્થિત થયો અને કહેવા લાગ્યો કે હવે તમે મને કેદ કરી શકો છો. સૈનિકોના સરદારના દિલ ઉપર રઘુપતિસિંહની બહાદુરી તથા તેની સત્યતાની એવી અસર પડી કે તેણે પોતાના સાથીઓને કહ્યું કે આવા બહાદુર તથા સત્ય પ્રેમી માણસને કેદ કરવા મારું દિલ ચાહતું નથી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સેનાપતિ આ પ્રમાણે / સૈનિકોની સાથે વાત કરે છે એટલામાં તો બાદશાહ પોતે ત્યાં / આવી પહોંચ્યા અને સેનાપતિ દ્વારા રઘુપતિ-સિંહને લગતી બધી હકીકત સાંભળી / તેણે રઘુપતિસિંહને છોડી મૂકવાની તથા તેના મકાન ઉપરથી પહેરો ઉપાડી / લેવાની આજ્ઞા આપી.

દૃઢપ્રતિજ્ઞ માણસની પ્રતિજ્ઞા હમેશાં ફળીભૂત થાય / છે.

પાઠ ૧૦૦ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પૃથ્વીના પટ ઉપર સેંકડો જગ્યાએ અને હિન્દુસ્થાનમાં ખાસ કરીને / ગ્વાલિયર રાજ્યમાં એક પ્રકારનો કાળો પત્થર નીકળે છે. આ પત્થરમાં / એવી શક્તિ હોય છે કે તે લોઢાને પોતાની તરફ આકર્ષિત / કરી લે છે. પત્થર જે લોઢાને પોતાની તરફ ખેંચે છે / તે લોઢું પત્થરની સાથે ચોંટી જાય છે. આવા કાળા પત્થરને / ચુમ્બક અથવા લોહચુંબક કહેવામાં આવે છે.

આજકાલ કેટલાક છોકરાઓ એક / સોયને થાળીમાં મૂકે છે. અને એક નાના લોહચુંબકને આંગળીઓ / વચ્ચે છુપાવીને થાળીની નીચે અહીં તહીં ભમાવે છે. આમ કરવાથી થાળીમાં રાખેલી સોય પણ અહીં તહીં ફરવા લાગે છે. વાસ્તવમાં સોય / લોહચુંબકના આકર્ષણથી જ ફરવા લાગે છે.

કહેવાય છે કે, / આજથી પાંચ હજાર વર્ષ પહેલાં ચીન દેશના લોકો ચુંબકને કામમાં / લેતા હતા. તેઓ દિશાની શોધ આ ચુંબકદ્વારા જ કરતા / હતા. આજકાલ પણ પાણીની અંદર સ્ટીમરોમાં માર્ગ-દિશાની ખબર / આ ચુંબકદ્વારા જ મેળવવામાં આવે છે. ચુંબક લોઢાને પોતાની તરફ / ખેંચે છે પરંતુ બન્નેમાં જે મજબૂત તેમજ ભારે હોય છે / તે બીજાને પોતાની તરફ ખેંચી લઈ જાય છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સંસારના લોકો / ક્યારથી લોહચુંબક જાણતા થયા તથા કામમાં લેવા લાગ્યા એ વાત વિદ્વાનોને હજુ સુધી નિશ્ચિતરૂપે જાણવામાં આવી નથી. પરંતુ / કહેવામાં આવે છે કે, પ્રાચીન સમયમાં ગુજરાત દેશમાં એક પુરાણું / મંદિર હતું. તે મંદિરમાં એક પ્રતિમા અદ્ધર લટકેલી હતી. જ્યારે / તે મંદિર ઉપર પ્રહારો કરવામાં આવ્યાં અને તે મંદિરને તોડવાની / ઈચ્છાએ ચાર ખૂણા-માંથી એક ખૂણાને તોડી પાડવામાં આવ્યો તો તે / મૂર્ત્તિ પણ નીચે પડી ગઇ. આ ઉપરથી એમ જણાય છે / કે, તે મૂર્તિ પણ લોહચુંબક દ્વારાજ અદ્ધર લટકાવવામાં આવી હતી. /

આ સિવાય સંસ્કૃત ભાષાના પ્રાચીન ગ્રન્થોમાં પણ આ લોહચુંબકનો ઉલ્લેખ / થએલો જોવામાં આવે છે. આ બધાં પ્રમાણો ઉપરથી એ સિદ્ધ / થાય છે કે, પ્રાચીન સમયમાં પણ ભારતવર્ષના લોકો લોહચુંબકનો ઉપયોગ / કરવાનું સારી રીતે જાણતા હતા. તે વખતે ભારતીયોનું લોહચુંબક સંબંધી જ્ઞાન / ઘણું સારું હતું. તે સમયથી લઇ અત્યારસુધી જો આ વિજ્ઞાનની / વૃદ્ધિ કરવામાં આવી હોત તો અત્યારે લોહચુંબક સંબંધી વિજ્ઞાનમાં ઘણો / વિકાસ થયો હોત.

પાઠ ૧૦૧ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

જયપુરના મહારાજ રામસિંહ ઘણા જ પ્રમાણિક અને દીનદયાળુ હતા. એક / દિવસ તેઓશ્રી જંગલમાં શિકાર ખેલવા ગયા હતા. શિકાર ખેલતાં ખેલતાં / રાત્રિ પડી ગઈ અને ગાઢ અંધકાર થઈ જવાને કારણે નગરમાં / જવાનો રસ્તો ભુલાઈ ગયો.

હવે શું કરવું અને રાત ક્યાં / વ્યતીત કરવી એ વિષે મહારાજ વિચાર કરી રહ્યા હતા. એટલામાં / દૂર એક ઘાસની ઝુંપડીમાં

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

દીવો બળતો જોવામાં આવ્યો. મહારાજે તે / ઝુંપડી તરફ ઘોડો દોડાવ્યો અને તે ઝુંપડીની અંદર પ્રવેશ કર્યો./

ઝુંપડીની અંદર એક ૭૦ વર્ષની ડોસી રહેતી હતી. મહારાજે તે / ડોસીને કહ્યું કે, હું એક સિપાઈ છું. રસ્તો ભૂલી / ગયો છું. જો તમે રજા આપો તો રાતભર ઝુંપડીમાં / પડયો રહું. સવારે ઊઠીને મારે ઘેર ચાલ્યો જઈશ. ડોસીએ જવાબમાં / કહ્યું કે, મારી પાસે જે કાંઈ લૂખુંસૂકું ભોજન છે તે / તું ખાઈ લે અને રાત્રે અહીં ખુશીથી સુઇ જા.

મહારાજ / ડોસીની ઝુંપડીમાં રાતભર સુઇ રહ્યા. જ્યારે સવાર થતાં મહારાજ રાજ્યમાં / જવા માટે રવાના થવા લાગ્યા ત્યારે મહારાજે ડોસીને કહ્યું કે, / આ જંગલમાં તમારું ગુજરાન કેવી રીતે ચાલે છે? તમારે કાંઈ સંતાન / છે કે નહિ? મહારાજના કથનના જવાબમાં ડોસીએ કહ્યું કે, હું / આ જંગલમાં ગરીબ મુસાફરોને પાણી પાઈને પેટ ભરું છું. મારે / સંતાનમાં કેવળ એક પુત્ર છે. તે મહારાજ રામસિંહની સેનામાં નોકરી / કરે છે પણ બાર વર્ષ થઇ ગયા છતાં તે મારી પાસે / આવ્યો નથી. તે જીવતો છે કે મરી ગયો છે તે / પણ હું જાણતી નથી. આ પ્રમાણે કહી તે ડોસી પોતાના / છોકરાને યાદ કરી ધ્રુસકે ધ્રુસકે રોવા લાગી.

ડોસીની આવી દુ:ખી / હાલત જોઇ મહારાજનું હૃદય ભરાઈ ગયું અને જતાં જતાં ડોસીને / મહારાજ કહેતા ગયા કે, હું તમારા પુત્રનો મેળાપ જલ્દી કરાવી આપીશ. ડોસીને મહારાજના કથન ઉપર વિશ્વાસ ન આવ્યો અને તેણીએ / રોવાનું ચાલુ રાખ્યું.

જ્યારે મહારાજ રાજમહેલમાં પહોંચ્યા ત્યારે તેમણે ડોસીને / પણ જંગલમાંથી બોલાવી. જ્યારે સિપાઈ ડોસીને મહારાજની સમક્ષ લાવ્યો ત્યારે / ડોસી ભયને કારણે કંપવા લાગી. પરંતુ મહારાજનું મુખ જોતાં / જ ડોસી આશ્ચર્યમાં પડી ગઈ કે જે સિપાઇ મારી ઝુંપડીમાં / સુતો હતો તે જ આ મહારાજ રામસિંહ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

મહારાજાએ મોઢું મલકાવી / ડોસીની તરફ જોયું અને કહ્યું કે, તમે મારી સાથે ભલમનસાઇનો / જે વ્યવહાર કર્યો હતો તેનું ઇનામ હું તમને આપું છું. / તમારો પુત્ર તમારી સામે ઊભો છે. તેને તમારી સાથે લઇ / જાઓ.

હું તેને ઘર બેઠાં પગાર આપીશ.

ડોસી આ સમાચાર / સાંભળી ખુશ થઈ ગઈ અને પોતાના પુત્રને પોતાની સાથે લઇને / ખુશી થતી ઘેર પાછી આવી ગઈ.

પાઠ ૧૦૨ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પાંચસો વર્ષ પહેલાંની એક વાત છે કે, ઈંગ્લેન્ડના રાજાએ / સ્કોટલેન્ડને સ્વાધીન કરવા માટે તેના ઉપર ચડાઈ કરી. તે / વખતે રૉબર્ટ બ્રુસ નામનો એક માણસ સ્કોચ લોકોનો આગેવાન હતો / ઈંગ્લેન્ડના રાજાનું સૈન્ય ઘણું જ બળવાન હતું એ કારણે આ રૉબર્ટ બ્રુસ / પોતાના પ્યારા દેશને બીજાના પંજામાંથી છોડાવ્યા પહેલાં અનેકવાર પરાજિત / થયો હતો. તેણે પોતાના દેશની સ્વાધીનતા માટે અનેક કષ્ટો સહ્યાં. / તે કોઈવાર ધરાઇને ભોજન પણ કરી શકતો ન હતો. કોઈવાર / અર્ધું ભોજન ખાઈને ચલાવતો પરંતુ પોતાના દેશને સ્વાધીન કરવાની ધૂનને ભૂલી જતો નહિ. એકવાર તેને કેટલાય મહિનાઓ સુધી આયર્લેન્ડના ઉત્તર / કિનારે આવેલા એક નાના દ્વીપમાં છુપાઇને રહેવું પડયું હતું.

એવું / પ્રાયઃ જોવામાં આવ્યું છે કે, સારા કામોમાં કોઇ ને કોઈ વિઘ્ન–બાધા / આવ્યા કરે છે. રૉબર્ટ બ્રુસ ઉપર પણ અનેક વિપત્તિઓ પડી. / વારંવાર વિપત્તિઓ માથે પડવાથી મોટા મોટા સાહસિક લોકો પણ ગભરાઇ / જાય છે. ગભરાઈ જઇને જો પીછેહઠ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરવામાં આવે તો / પહેલાં કરેલો બધો પરિશ્રમ માટીમાં મળી જાય છે. જે પુરુષ / વિપત્તિઓ પડવા છતાં તેમને લાત મારીને આગળ વધી જાય છે / તે પુરુષોને વિપત્તિઓ પણ ડરી જઈને છોડી દે છે. આવા / સાહસિક પુરુષો જ પોતાની ધૂનને પૂરી કરી સંતોષનો શ્વાસ લઈ શકે / છે.

જ્યારે આપત્તિઓ રોબર્ટ બ્રુસ ઉપર વિજળીની માફક તૂટી પડી / ત્યારે તે પોતાની ધૂનથી વિચલિત થવા લાગ્યો. શત્રુઓથી બચવા માટે / તેણે એક ઝુંપડીનો આશ્રય લીધો. તે વખતે તેણે દેશની સ્વાધીનતાની / લડાઇમાંથી હાથ પાછો ખેંચી લેવાનો વિચાર કર્યો; પરંતુ એક દિવસ / તે દેશની સ્વાધીનતા વિષે બીછાના ઉપર પડયો પડયો વિચાર કરી / રહ્યો હતો. એટલામાં એક કરોળીયો પોતાની જાળ ઉપર ચડતો જોવામાં / આવ્યો. તે કરોળીયો પોતાની જાળ બનાવવા માટે એક સ્થાનથી બીજા / સ્થાને જવા માટે કૂદકા મારી રહ્યો હતો. પરંતુ બીચારો તે / કરોળીયો એક વાર કુદો પરંતુ પોતાના પ્રયત્નમાં સફળ / ન થયો. ત્રીજી વાર પાછો કૂદકો માર્યો પરંતુ પાછો તે નીચે / પડયો. પરંતુ તે પ્રયત્નશીલ કરોળીયાએ નીચે પડવા ઉપર ધ્યાન જ / ન આપ્યું. તે તો પોતાના પ્રયત્નમાં જ દત્તચિત્ત રહ્યો. તેનું ધ્યાન / તો કેવળ પોતાની જાળ બનાવવામાં જ હતું. તેણે ઉપર ચડવા / માટે ચોથી વાર પ્રયત્ન કર્યો પરંતુ તે પાછો જમીનદોસ્ત / થઇ ગયો. પણ નીચે પડતાં જ તેણે ઉપર ચડવાનો પ્રયત્ન / શરૂ કર્યો. પાંચમી વાર તે ફરી ઉપર ચડયો પણ બિચારો પાછો / નીચે જઇ પડયો. અહા! આશ્ચર્ય થાય છે કે, હજી પણ / પોતાની જાનની પરવા કર્યા વિના તે અજ્ઞાન કરોળીયો ઉપર / જવા માટે પોતાના પ્રાણની બાજી લગાવી રહ્યો છે. આ દશ્ય / રોબર્ટ બ્રુસ આતુર નયને જોઇ રહ્યો છે. પાંચ વાર નીચે પડવાથી / કરોળીયો અધમુઓ થઇ ગયો છે તેમ છતાં ઉપર ચડવા માટે / તે આકાશ-પાતાળ એક કરી રહ્યો છે અને પોતાની સંપૂર્ણ /

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

શક્તિ લગાવીને છઠ્ઠી વાર ઉપર જવા માટે પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે. / કરોળીયો થોડો ચડયો, કૂદ્યો પણ બિચારો પાછો નીચે પડી ગયો. / ૭ ૭ વાર પ્રબલ પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ તે કરોળીયાને નીચે / પડતો જોઇ રોબર્ટ બ્રુસ તેને સંબોધીને કહેવા લાગ્યો કે, અરે ! અભાગી / કરોળીયા ! તું પણ મારા જેવો થઇ ગયો. હું ઈંગ્લેન્ડની લડાઇમાં / ૭ વાર પરાજિત થયો. પણ એક પળવાર પછી નીચે પડેલો ક્ષુદ્ર / કરોળીયો વિના વિલંબે સાતમી વાર પ્રયત્ન કરે છે. અને સફળતાપૂર્વક / પોતાની જાળમાં પહોંચી જાય છે. આ દશ્ય જોતાં જ રોબર્ટ બ્રુસમાં / ઉત્સાહ આવી ગયો અને તે મનમાં કહેવા લાગ્યો કે, હું / સંસારનો સર્વોત્કૃષ્ટ માણસ ૭ વાર અસફળ થવાથી પરાજિત થઇ ગયો અને / આ ક્ષુદ્ર કરોળીયો પરાજિત થયો નહિ. મારા માટે આ કૌતુક / નથી પરંતુ જીવનની સફળતાની કુંચી છે. જે પ્રમાણે કરોળીયાએ સાતમી / વાર પ્રયત્ન કરી સફળતા મેળવી તેજ પ્રમાણે હું પણ પરિશ્રમ કરી / સફળતાનું દ્વાર ખોલ્યા વગર રહીશ નહિ.

રોબર્ટ બ્રુસ ઉત્સુકતાપૂર્વક પોતાના ઉદ્ધારક અને / સફળતાની ચાવી બતાવનાર કરોળીયા તરફ અનિમેષ દ્રષ્ટિએ જોવા લાગ્યો. / કરોળીયાના સાતમીવારના પ્રયત્નની સફળતા જોવાથી બ્રુસના હૃદયમાં પણ આશ્ચર્ય, આનંદ / અને ઉત્સાહનો પ્રવાહ વહેવા લાગ્યો. રોબર્ટ બ્રુસે યુદ્ધ ચાલુ રાખવાનો / દઢ સંકલ્પ કર્યો અને પોતાના સામર્થ્યને પુનઃ સંચિત કરી યુદ્ધ / પ્રારંભ કરી દીધું. આ અંતિમ યુદ્ધમાં તે હાથમાં પ્રાણ લઇને / લડયો અને ત્યારથી તેનો નિરંતર વિજય થતો રહ્યો. આ પુરૂષાર્થના / પરિણામે આખરે એનકની લડાઇમાં રોબર્ટ બ્રુસે અંગ્રેજોને સખ્ત રીતે પરાજિત કર્યા અને / પોતાની પ્રાણપ્યારી જન્મભૂમિનો ઉદ્ધાર કરી સુખ તેમજ સંતોષનો શ્વાસ લીધો.

સાચો પુરુષાર્થ કોઈ દિવસ નિષ્ફળ નીવડતો નથી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૦૩ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

મુજફ્ફરપુર નગરમાં એક દિવસ ઘણા જ ઉત્સાહનું વાતાવરણ જોવામાં આવતું / હતું. તેનું કારણ એ હતું કે, ત્યાંના એક નવાબ સાહેબે / પ્રોફેસર રામમૂર્તિની સાથે શરત કરી હતી. શરત એ હતી કે, / નવાબ સાહેબની મોટર જો રામમૂર્તિ અટકાવી દે તો નવાબ સાહેબે / રૂા. ૫૦૦) નું ઈનામ આપવું અને જો મોટર અટકાવી ન શકે / તો પ્રો. રામમૂર્તિએ સામા ૧૦૦૦) રૂા. આપવાં. આ શરત જોવા / માટે લોકોની એટલી બધી ભીડ જામી હતી કે ત્યાં તલભર / જેટલી જગ્યા પણ ખાલી રહી ન હતી. નવાબ સાહેબ પણ / પોતાની મોટર લઈને યથાસમયે હાજર થયા હતા. ઠીક સમયે ખેલના / એક તંબુમાંથી બેંડ વાજાની સાથે એક યુવાન મસ્તાની ચાલે બહાર / નીકળ્યો. તેનો આખો પોશાક સોનાનાં ચકચકાટ કરતાં ચાંદોથી ભરેલો હતો. / ચારેય બાજુ ફરીને તે યુવાને દર્શકોને નમસ્કાર કર્યા. નવાબ / સાહેબની મોટરની સાથે એક મોટું દોરડું બાંધી પ્રો. રામમૂર્ત્તિની કમ્મરે / બાંધવામાં આવ્યું. પછી તેણે નવાબ સાહેબને પોતાની મોટરને / જોરથી ચલાવવાનું કહ્યું. પહેલીવાર મોટર બે ચાર ડગલાં આગળ વધી. / લોકો સમજ્યા કે, રામમૂર્ત્તિ હારી ગયા પરંતુ તે યુવાન / હસતો હસતો પાછળ હઠયો. આ વખતે નવાબ સાહેબે મોટરને જેવી / જોરથી ચલાવવા માંડી કે તરત જ તે યુવાન રામમૂર્ત્તિ એક ખોડેલા / થાંભલાની સાથે પગ ટેકવીને સૂઈ ગયો. જે મોટર એક બે હાથ / આગળ વધી હતી તે મોટર પગનો ધક્કો લાગતાં જ પાછળ / હઠતી જોઈ નવાબ સાહેબે પોતાની મોટરને ખૂબ જ જોરથી ચલાવવા માંડી. / મોટર ઉછળવા લાગી પરંતુ રામમૂર્ત્તિ જરાપણ વિચલિત ન થયા. બિચારા / નવાબ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સાહેબનું મોઢું ફીકકું પડી ગયું પ્રો. રામમૂર્ત્તિનો વિજય થયો. / દર્શકોએ કરતલધ્વનિથી તેને વધાવી લીધો. આ મોટર-પ્રયોગમાં સફળ / થયા બાદ રામમૂર્તિએ બીજો બલ-પ્રયોગ બતાવવાનો પ્રારંભ કર્યો. નવાબ સાહેબની / મોટર ઉપરાંત પોતાની બીજી મોટરની સાથે બે દોરડાં બાંધીને એ / દોરડાં પોતાની કમ્મર સાથે બાંધ્યાં અને પછી એ બન્ને મોટરોને / ઉલટી દિશામાં હાંકવાની આજ્ઞા આપી. પહેલાંની માફક આ વખતે / પણ એ બન્ને મોટરો ઉછળવા લાગી પરંતુ રામમૂર્તિ પોતાના સ્થાનેથી / જરાપણ ખસ્યા નહિ. આ દશ્ય જોઈ દર્શકોનો આનંદ સમાતો / ન હતો. દર્શકોના તાળીઓના ગડગડાટથી તે સ્થાન ગાજી ઉઠ્યું.

આજે / હિન્દુસ્થાનના ઘેર ઘેર રામમૂર્ત્તિનું નામ પ્રસિદ્ધ થઇ ગયું છે. પ્રો. રામમૂર્ત્તિ / મદોન્મત્ત હાથીને પણ પોતાની છાતી ઉપર ચડાવી લે છે. પચ્ચીશ / ઘોડાની તાકાતવાળી બે બે મોટરોને અટકાવી લે છે. છાતી ઉપર / મોટી મોટી ચટ્ટાનો મૂકીને તે ઉપર પત્થરનાં ટૂકડેટૂકડાં કરાવી / દે છે. અડધા ઈંચની જાડી લોઢાની સાંકળને કમળની ડાંડલી / ની માફક સરળતાપૂર્વક તોડી શકે છે. પચાસ માણસોથી ભરેલી ગાડીને પણ / પોતાના દેહ ઉપર હંકારવા દે છે. એટલું જ નહિ પણ / ૭૫ માઇલની ત્વરાથી દોડતી મોટર પણ તેમના શરીર ઉપરથી પસાર / થઈ જાય છે. આ અલૌકિક બળ છે. દૈવીશકિત છે. આ / આશ્ચર્યજનક વાતો સાંભળી ચકિત થઈ જવાય છે અને પ્રોફેસરના બલપ્રયોગો / પ્રત્યક્ષ જોવાથી આપણી બુદ્ધિ બહેર મારી જાય છે. પરંતુ આ / વાતો જોવામાં તો અસાધ્ય જેવી જણાતી હોવા છતાં પણ અસંભવ / નથી. પુરુષાર્થ કરવાથી સાધારણ લોકો પણ રામમૂર્ત્તિ જેવા બની શકે છે. / રામમૂર્ત્તિ પોતે કહે છે કે, નિષ્ફલતા શું છે એ રામમૂર્ત્તિ / એ કોઈ દિવસ જાણ્યું નથી. એકવાર, બેવાર, ત્રણવાર, પાંચવાર, દશવાર પ્રયત્ન / કરતા જાઓ, સફળતા આખરે અવશ્ય પ્રાપ્ત થશે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कार्यं साधयामि शरीरं / वा पातयामि

અર્થાત્—કરું અથવા મરું એ જ અમારો સફળતાને પ્રાપ્ત / કરવાનો સિદ્ધાંત છે.

પાઠ ૧૦૪ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

રામમૂર્ત્તિમાં જે અલૌકિક બળ આજે આપણે જોઇએ છીએ તે તેમની / સતત શરીર-સાધનાનું મીઠું ફળ છે. એ ઈશ્વરદત્ત દાન નથી. / બાલપણમાં રામમૂર્ત્તિ ઘણા જ દુબળા પાતળા હતા. બે વર્ષની ઉંમરમાં જ તેમને / દમ થઈ ગયો હતો. તેમનું મુખ પીળું તેમજ રોગીયલ જણાતું / હતું. પોતાની દુર્બલતા ઉપર તેમને પોતાને પણ દુઃખ હતું. / ભીમ, લક્ષ્મણ, હનુમાન આદિ નરવીરોની કથા સાંભળી રામમૂર્ત્તિ પણ તેમના / જેવા બળવાન બનવા ચાહતા હતા. નિશાળમાં વાંચતાં-લખતાં પણ તેઓ / બળવાન બનવાનો જ વિચાર કરતા હતા.

કેવળ કલ્પનાના ઘોડા દોડાવવાથી / મનોરથ સિદ્ધ થતાં નથી. કર્મવીર પુરુષો પોતાની કલ્પનાને કાર્યરૂપમાં પરિણત / કરે છે અને સંસારમાં વિજયી બને છે. બાળક રામમૂર્ત્તિએ / પણ વ્યાયામ કરવાનો પ્રારંભ કરી દીધો. પોતાની નિશાળમાં પણ / તે ફુટબોલ આદિ રમતોમાં રસ લેવા લાગ્યા. કેટલાંક દિવસો / સુધી પરદેશી રીતે પણ કસરત કરી પરંતુ તેથી તેમને કશો / લાભ જણાયો નહિ. આખરે તેમણે દેશી રીતે જ કસરત કરવાનું ચાલુ / રાખ્યું. અખાડામાં નિયમિત જઈ દંડ-બેઠક કરતા અને કુસ્તી લડતા. / આ તેમનો દૈનિક કાર્યક્રમ થઈ પડયો હતો. તેઓ કહે છે / કે:—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પ્રારંભમાં તો કસરત કરવાથી મારું શરીર અકડવા લાગ્યું. અને / આ કારણે હું અડધી કસરત કરીને જ છોડી દેતો. અખાડામાં / જવું પણ મુશ્કેલ જણાતું હતું, પરંતુ મેં મારા કાર્યમાં સફળ / થવાની પ્રતિજ્ઞા કરી લીધી હતી. મેં તો પહેલેથી જ નિશ્ચય / કરી લીધો હતો કે, જો મને શારીરિક શક્તિ પ્રાપ્ત નહિ / થાય તો હું જીવિત નહિ રહું. આખરે મારો નિશ્ચય ફળ્યો / અને મારા કાર્યમાં મને સફળતા મળવા લાગી. ધીરે ધીરે મેં વધારે / કસરત કરવા માંડી. હું સવારમાં વહેલો ઊઠી ત્રણ ગાઉ સુધી / દોડવા જતો અને પછી અખાડામાં જઈ ખૂબ કુસ્તી કરતો. કુસ્તી / કર્યા બાદ પાછો ત્રણ ગાઉ દોડવા જતો અને ઘેર આવી / મારા શિષ્યો સાથે કુસ્તી લડતો. તે વખતે મારા અખાડામાં લગભગ / દોઢસો યુવાનો વ્યાયામ કરવા આવતા હતા. આ યુવાન મિત્રો સાથે / કુસ્તી કર્યા બાદ હું તળાવમાં તરવા જતો. આટલી કસરત કર્યા / બાદ હું એટલો બધો થાકી જતો કે પછી ઊભા રહેવાની / પણ ઇચ્છા ન થતી. આજ પ્રમાણે સાંજે પણ પંદરસોથી / શરૂઆત કરી લગભગ ત્રણ હજાર સુધી દંડ અને પાંચ હજારથી / લઇ દશ હજાર સુધી બેઠક કરતો. આજ મારો દરરોજ વ્યાયામ / કરવાનો ક્રમ હતો. આ પ્રમાણે નિયમિત કસરત કરવાનું શુભ પરિણામ / એ આવ્યું કે, સોળ વર્ષની ઉંમરમાં જ મારામાં એટલી બધી શક્તિ / આવી ગઇ કે, નારિયેલના વૃક્ષને હું જોરથી ધક્કો મારતો તો / બેત્રણ નારીયેળ તૂટીને નીચે પડતાં.

તે રામમૂર્ત્તિનું ભોજન પણ / ગજબનું હતું. આજકાલના વિદ્યાર્થીઓ તો થોડું ઘણું ભોજન કરતાં જ પેટ / દુઃખવાનાં અને અપચો થવાનાં રોદણાં રોવા લાગે છે. આનું મુખ્ય / કારણ એ જ છે કે, જે ભોજન તેઓ કરે છે તે / ભોજનને પચાવી લોહી બનાવવાની શક્તિ તેમનામાં રહેવા પામતી નથી. પરંતુ / રામમૂર્ત્તિએ તો ભોજનને પચાવી લોહી બનાવવાની શક્તિનો સંચય કર્યો / હતો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

દહીં તો તેમનું અભીષ્ટ ભોજન હતું. દિવસના બાર વાગે / કસરત, ભોજન આદિથી નિવૃત્ત થઈ તે બદામનું શરબત પીતા. બે / કલાક બાદ ત્રણ શેર દહીં, શાક, ભાત તથા અડધો / શેર ઘી ખાતા. રાત્રે થોડાં ભાત તથા દહીં ખાતા. દિવસમાં / બે ત્રણ શેર બદામ ખાઈ જતા અને કોઇ કોઇવાર એકાદ / શેર મલાઈમાં સોના–ચાંદીનો વર્ક પણ ચાટી જતા. તેમને દૂધ પસંદ / ન હતું. તેઓ માંસ, માછલી, શરાબ આદિ દુર્વ્યસનોથી સદા દૂર / રહેતા અર્થાત્ તેમણે આ અભક્ષ્ય વસ્તુઓનો પહેલેથી જ ત્યાગ કર્યો હતો.

પાઠ ૧૦૫ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

પ્રો. રામમૂર્ત્તિનું બળ તો અસાધારણ વધી ગયું. દેહ પણ સુડોળ / બની ગયો પરંતુ હવે રામમૂર્ત્તિના મનમાં પોતાના બળની પરીક્ષા આપવાનો તનમનાટ પેદા થયો. સંયોગની વાત છે કે, તેજ સમયે યુજેન / સેન્ડો નામનો પ્રસિદ્ધ યુરોપીયન પહેલવાન કે જેની ડમ્બેલ્સની કસરત આજે / ભારતવર્ષમાં પણ પ્રચલિત થઈ રહી છે તે સંસારમાં પોતાનો વિજયડંકો / બજાવતો અને સંસારના પ્રસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ પહેલવાનોને પરાજિત કરતો હિન્દુસ્તાનમાં આવી / પહોંચ્યો. જ્યારે તે મદ્રાસ આવ્યો ત્યારે પ્રો. રામમૂર્ત્તિ તેના / બળની પરીક્ષા કરવા માટે વ્યાકુળ થઇ ગયા. આ વિષે રામમૂર્ત્તિ / પોતે કહે છે કેઃ—

સેન્ડોના બલની પરીક્ષા કેવી રીતે થાય અને / તેની સામે ટકી શકીશ કે નહિ એ જાણવા માટે હું / ઉદ્વિગ્ન થઇ ગયો. આખરે મેં સેન્ડોના એક નોકરની સાથે / મિત્રતા બાંધી. એક દિવસ મેં તેના નોકરને ઉન્માદક ચીજ ખવડાવી દીધી / અને જ્યારે તે નશાવાળી ચીજનું ઘેન ચડવાને કારણે તે નોકર / નિદ્રાધીન થઇ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ગયો ત્યારે હું સેન્ડોના તંબૂમાં ઘુસી ગયો અને / સેન્ડોના ડમ્બેલ્સ ઉપર મેં પ્રયોગ કરી જોયો. પ્રયોગ કરવાથી મને / તરત જ વિશ્વાસ થઇ ગયો કે સેન્ડો કેવલ પોતાની ચાલાકીથી જ / કીર્તિ મેળવી રહ્યો છે. તે બળવાન જરૂર છે પરંતુ તે / બહારથી પોતાનું બળ–પરાક્રમ જેટલું બતાવે છે તેટલું તેનામાં બળ– / પરાક્રમ નથી. બીજે જ દિવસે મેં તેને ચેલેન્જ ફેંકી અને / કુસ્તી લડવા આહ્વાન કર્યું. પરંતુ સેન્ડોં સમજી ગયો કે, / હું તેના કરતાં વધારે બળવાન છું, એટલા માટે તેણે એવી / યુક્તિદ્વારા પોતાની આબરૂની રક્ષા કરી કે, હું કાળા માણસની સાથે / કુસ્તી લડવા તૈયાર નથી. મને એવી આશા હતી કે, સેન્ડોની / સાથે કુસ્તી લડવાથી અને તેને હરાવવાથી મારી પ્રસિદ્ધિ થશે પરંતુ / તેણે તો કુસ્તી લડવાની જ ના પાડી અને મારા મનની / વાત મનમાં જ રહી ગઇ.

ગમે તે હો, સેન્ડોને જોવાથી / રામમૂર્તિના મનમાં પણ દેશ–પરદેશમાં ભ્રમણ કરી પોતાના બલનું પરાક્રમ / જનસમાજને બતાવવાની ઇચ્છા પેદા થઈ. પહેલાં તો તે કોઈ / સરકસમાં દાખલ થઇ પોતાનું બલ–પરાક્રમ બતાવવા ચાહતા હતા પરંતુ / સ્વર્ગીય લોકમાન્ય તિલકની પ્રેરણા તેમજ મદદથી તેમણે પોતાનું એક જુદું જ / સરકસ ઉભું કર્યું. સેન્ડોએ વજન ઉપાડવામાં વધારે પ્રસિદ્ધિ મેળવી હતી. / તે સેન્ડો પચાસ મણનું વજન ઉપાડી લેતો હતો. રામમૂર્ત્તિ તે / વજનથી બેગણું, ત્રણગણું વજન ઉપાડી શકતા હતા. પોતાના ખેલમાં રામમૂર્ત્તિ / લગભગ સો મણનો હાથી છાતી ઉપર ઊભો રાખતા હતા / એ વાત તો જગપ્રસિદ્ધ છે.

રામમૂર્ત્તિ હિન્દુસ્થાનમાં પોતાના બળનો વિજય / ડંકો બજાવી વિદેશમાં પણ ગયા હતા. ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાંસ આદિ યુરોપીય / દેશોમાં પણ તેમની પ્રતિષ્ઠા જામી ગઈ હતી. એટલું જ નહિ, તેમની / વીરતા જોઇ કેટલાય વિદેશીઓ મનમાં બળવા લાગ્યા હતા. તે વિદ્વેષી / વિદેશીઓએ રામમૂર્ત્તિને મારી નાંખવાની પણ કોશીશ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરી હતી. મલાકા દ્વીપમાં / તેમને એવાર વિષ આપવામાં આવ્યું હતું. પહેલી વાર તો વિષનું કોઇ / લક્ષણ પણ જાણવામાં ન આવ્યું. તેમની પ્રદીપ્ત જઠરાગ્નિએ એ વિષને / પણ પચાવી લીધું. પરંતુ બીજીવાર તેમને એટલું બધું વિષ આપવામાં / આવ્યું કે તેટલા વિષપાનથી બળવાન ઘોડો પણ મૃત્યુ પામે. વિષનું / લક્ષણ જણાતાં જ રામમૂર્તિએ લંગોટ બાંધી પાંચ હજાર દંડ પીલી / નાખ્યા. દંડ કરવાથી આખા શરીરમાંથી પરસેવો નીકળવા માંડયો. આ પ્રસ્વેદની / સાથે ઘણું ખરું વિષ તો બહાર નીકળી ગયું તો પણ કેટલાક દિવસ સુધી / તેમને બીછાના ઉપર પડયા રહેવું પડયું. આ જ પ્રમાણે ફ્રાંસમાં પણ / કેટલાક દુષ્ટોએ માયાજાળ રચીને તેમને મારી નાંખવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. / રામમૂર્ત્તિ પોતાની છાતી ઉપર હાથીને ચડાવ્યા પહેલાં એક પાટીયું એટલા / માટે મૂકે છે કે આ પાટીયા ઉપર હાથી પોતાના પગ સારી રીતે રાખી શકે અને તેથી હાથીનો બધો ભાર પોતાની છાતી ઉપર જ પડે. પરંતુ ત્યાંના દુષ્ટોએ રામમૂર્ત્તિના યુરોપીયન મેનેજરને / પ્રલોભન આપી તે પાટીયાના અધવચ્ચે બે ટૂકડા કરી નાંખ્યાં અને / પછી સરેસથી તે બે ટૂકડાને જોડી દીધાં.

(ક્રમશઃ)

પાઠ ૧૦૬ મો

સંકેત લિપિમાં લખો

જેવો હાથી રામમૂર્ત્તિની છાતી ઉપર ચડયો કે છાતી ઉપર રાખવામાં / આવેલા પાટીયાનાં તરત જ બે ટૂકડાં થઇ ગયાં. હાથીનો એક પગ રામમૂર્ત્તિની છાતી ઉપર આડો પડી ગયો. પરિણામે તેની પાંસળીનાં ત્રણ હાડકાં ભાંગી ગયાં અને તેઓ ત્યાં જ બેહોશ થઇને

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

पुस्तकालय गुरुकुल कांगड़ी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પડી ગયા. પછી ફ્રાંસના અનેક ચતુર ડૉક્ટરોની કૃપાથી સારા તો થઇ / ગયા પરંતુ તેમને છ અઠવાડિયા સુધી હોસ્પીટલમાં રહેવું પડયું. આ જ / કારણે રામમૂર્ત્તિ જર્મની જઈ ન શકયા. તેઓ તો અમેરિકા, ઑસ્ટ્રૅલિયા / આદિ અનેક સ્થળોએ પણ જવા ચાહતા હતા પરંતુ કેટલાક વિઘ્નો / ઉપસ્થિત થવાને કારણે ત્યાં જઈ ન શકયા. પ્રો. રામમૂર્તિએ યુરોપના / પહેલવાનોને કુસ્તી લડવા માટે આહ્વાન કર્યું હતું પરંતુ કોઇએ તેમનું / આહ્વાન સ્વીકાર્યું નહતું. પ્રો૦ રામમૂર્ત્તિની પહેલાં જ ગામા તથા / ઇમામબખ્સ નામના બે પ્રસિદ્ધ ભારતીય પહેલવાનોએ ઇંગ્લેન્ડમાં જઈ સ્ટેન્સેલર્સ જિવિસ્કો / નામના રશિયાના પહેલવાનને હરાવ્યો હતો એટલા માટે હેકેન સ્મિથ નામનો પ્રસિદ્ધ યુરોપીય / પહેલવાન પણ તેમની સામે આવવાની હિંમત કરી શકયો નહિ.

પ્રો૦ રામમૂર્તિનો જન્મ દક્ષિણ ભારતના આન્ધ્ર પ્રદેશમાં વીરઘટ્ટમ નામના ગામમાં થયો / હતો. તેમના પિતા પોલીસ ઇન્સ્પેકટર હતા. રામમૂર્તિએ હવે ખેલ બતાવવાનું બંધ કરી દીધું છે. તેમની આંતરિક ઇચ્છા એવી છે કે / ભારતના પ્રત્યેક ખૂણામાં અખાડા ખોલવામાં આવે અને ભારતીય બાળકો તેમજ / યુવાનોમાં વીરતાનો સંચાર કરવામાં આવે. આ મહત્ત્વપૂર્ણ કામને વેગ આપવા માટે તેમણે એક યોજના પણ તૈયાર કરેલ છે. તેમની આ / યોજનાનો ઇન્દોર રાજ્યે પોતાની સ્કુલો માટે સ્વીકાર પણ કર્યો છે. / પ્રો૦ રામમૂર્ત્તિ કેવળ બળવાન જ નહિ, બુદ્ધિમાન પણ છે. તેમણે એન્ટ્રૅન્સ સુધી અંગ્રેજી અભ્યાસ પણ કર્યો છે. તેઓ સંસ્કૃત પણ / જાણે છે અને હિન્દી પણ સારી રીતે બોલી શકે છે / તેઓ બ્રહ્મચર્યના કટ્ટર પક્ષપાતી છે. ઊગતી યુવાનીમાં તેમની છાતીનો ઘેરાવો / ૪૮. ઈંચ જેટલો હતો અને જ્યારે પોતાની છાતી ફુલાવતા ત્યારે / છાતીનો ઘેરાવો ૫૬ ઈંચ સુધી થઇ જતો. તે ખૂબ જ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

હસમુખા / છે. તે હાસ્યને સ્વાસ્થ્યને માટે ઉપયોગી માને છે. પવિત્રતાને / બ્રહ્મચર્યનો પાયો માને છે. મનથી, વચનથી અને શરીરથી સદા પવિત્ર / રહો. સાદું ભોજન કરો. જીવન સરળ બનાવો. હમેશાં કસરત કરો. / આવી વાતોનો જ તેઓ ઉપદેશ આપે છે અને આને જ સંસારમાં સુખી થવાનાં ઉપાય માને છે. ભારતીય યુવકોની વર્તમાન દુર્બલતા જોઇ તેઓ દુઃખી થાય છે. યુવાનોના જીવનનો ઉદ્ધાર કરવા માટે / તેઓ વ્યાકુળ થઇને કહે છે કેઃ–' ભારતના યુવકોનો ઉદ્ધાર કરવો એ જ / મારા જીવનનો ઉદ્દેશ છે. કૃષ્ણ અને લક્ષ્મણ, ભીમ અને ભીષ્મ અથવા હનુમાન જેવા થાઓ અથવા ન થાઓ પરંતુ દેશમાં યુવકોની / એક અજેય સેના તૈયાર થાય એ મારી ઉત્કટ ઇચ્છા હતી અને / છે. દેશના ખૂણેખૂણે ભ્રમણ કરીને પ્રો. રામમૂર્ત્તિએ યુવકોને પ્રોત્સાહન આપ્યું / છે. મન, વચન, તન અને ધનથી રામમૂર્ત્તિ ભારતના સેવક બની / ગયા છે.

ભારતના બાળકો તેમજ યુવાનો ! શું તમે એવી પ્રતિજ્ઞા / કરી શકતા નથી કે, અમે આજથી હૃષ્ટ-પુષ્ટ, બળવાન, સદાચારી અને તેજસ્વી બનવાની ચેષ્ટા કરશું ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પાઠ ૧૦૭

સંકેત લિપિમાં લખો

આપણે પાણીને કેવી રીતે સાફ કરી શકીએ ? ત્રણ ઉપાયો દ્વારા આપણે / પાણીને સાફ કરી શકીએ છીએ અને પીવાને યોગ્ય બનાવી શકીએ / છીએ. એ ત્રણ ઉપાયો નીચે પ્રમાણે છેઃ—

(૧) પાણીને ગરમ કરવાથી / .

(૨) ફિલટર કરવાથી (કોયલા, રેત તથા ચુનાથી)

(૩) રસાયન વિદ્યાની વિધિને પ્રયોગમાં / લાવવાથી.

પાણીને ગરમ કરવું એટલું બધું સહજ અને સરળ છે / કે, ગરીબમાં ગરીબ માણસ પણ એ કામ સરળતાપૂર્વક કરી શકે / છે પરંતુ ખેદનો વિષય છે કે, લોકો એ સરળ ઉપાયને / પણ કામમાં લેતા નથી. પાણીમાં એવાં કીટાણુઓ રહેલાં છે / કે જે મનુષ્યોને માટે ભયંકર શત્રુ છે પરંતુ પાણીને ઉકાળવાથી / તે કીટાણુઓને દૂર કરી શકાય છે. આ વિદ્યાએ સેંકડો મનુષ્યોના / જીવનને ઉગારેલ છે. આ વાતને લક્ષ્યમાં રાખી પોતાનું હિત ચાહનાર / પ્રત્યેક વ્યક્તિએ કેવળ ગરમ કરેલું ઠંડું પાણી પીવું જોઇએ અને / આ બાબતનો પોતાના ઘરમાં તથા પોતાના મિત્રોના ઘરમાં પ્રચાર કરવો / જોઇએ.

એક મોટા શહેરની મ્યુનિસિપાલિટી પાણીને ગરમ કરવાનો પ્રબંધ કરી / શકે નહિ. કારણ કે બધાને ગરમ પાણી પહોંચાડવું એ કામ તેને / માટે અસંભવિત છે એટલા માટે મ્યુનિસિપાલિટી પાણીને વૈજ્ઞાનિક ઢબે ફિલટર / (સાફ) કરે છે. મારી તો એ જ હિત-સલાહ છે કે, જ્યારે / પાણીનો પીવા માટે ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે ગરમ પાણીનો જ ઉપયોગ કરવામાં આવે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ગામડાંઓમાં પાણીને હમેશાં ભરવાની રીતિ પ્રચલિત છે. / ગ્રામીણ લોકો સાધારણ રીતે માટલાંઓમાં અથવા બાલ્ટીઓમાં પાણી ભરે છે. / પરંતુ તેઓએ નીચે લખેલી ભૂલોથી બચતાં રહેવું જોઇએઃ–

(૧) પોતાનાં ઘડાંઓને / ખુલ્લાં ન રાખે કારણ કે એમ કરવાથી રેત અથવા જીવજન્તુ પડવાનો / સંભવ રહે છે. તથા કુતરાં, બિલાડી કે બીજાં પ્રાણીઓ પાણીમાં / મોઢું નાંખે એવો પણ સંભવ રહે છે.

(૨) ખરાબ ગ્લાસ અથવા / લોટો પીવાના પાણીના ઘડામાં ન બોળે.

(૩) પાણી જવાની મોળીને ગંદી / ન રાખવી.

આપણા દેશમાં કેટલાક લોકો એવો વિચાર ધરાવે છે / કે, પ્રત્યેક ચીજ પાણીના સ્પર્શથી સાફ અથવા પવિત્ર થઇ જાય / છે. આવી માન્યતા ધરાવનાર લોકોએ એક વાત યાદ રાખવી જોઇએ / કે, રોગી માણસ જે પાણીમાં સ્નાન કરે અથવા કપડાં ધુવે / તે પાણી ગંદુ તેમજ સ્વાસ્થ્યને માટે હાનિપ્રદ બની જાય છે. / પાણી ઉપરથી તો સ્વચ્છ દેખાય છે પરંતુ રોગી લોકોના વ્યવહારમાં / આવેલું પાણી, સ્વાસ્થ્યને માટે ભયંકર છે. રોગને પેદા કરનાર કીટાણુઓ / એટલા બધા નાનાં હોય છે કે તે કીટાણુઓ તે સ્વચ્છ દેખાતા / પાણીમાં પણ પર્યાપ્ત પ્રમાણમાં જોવામાં આવે છે. આ કીટાણુઓ વિષે હમણાં જ એક અંગ્રેજી (Journal) પત્રિકામાં આ પ્રમાણે છાપવામાં આવેલું છે / કે, 'જો એક ચાના ચમચામાં આવે એટલું પાણી દુનિયાના / તમામ લોકો વચ્ચે વહેંચી આપવામાં આવે અને તેઓ પ્રતિદિન / ૧૨ કલાકમાં પ્રત્યેક સેકન્ડે એકની ગતિએ કીટાણુઓને ગણે તો / તેઓ ૨૦૦૦૦ વર્ષમાં તે બધાં કીટાણુઓને ગણી શકે.'

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ચીનદેશના લોકો પાણી / નો ઉપયોગ ખૂબ જ બુદ્ધિમત્તાપૂર્વક કરે છે એમ કહેવામાં આવે છે. / તેઓ કહે છે કે, ગરમ કર્યા વિના પાણી પીવું સ્વાસ્થ્યને / માટે હાનિપ્રદ છે. તેઓ કાચા પાણીથી બહુ ડરે છે. પાણીને / કપડાના ગરણાથી ગળવા છતાં કીટાણુઓ પાણીમાં જરૂર રહી જાય છે, કારણકે, કીટાણુઓ એટલાં બધાં નાના હોય છે કે કોઈ / પણ પ્રકારના કપડાંથી પાણી ગળવા છતાં સરળતાપૂર્વક તેઓ પાણીમાં પ્રવેશ / કરી જાય છે. પાણીને ગરમ કરી પીવાથી શરીરનું સ્વાસ્થ્ય / જળવાય છે.

ગ્રીષ્મ ઋતુમાં ગરમ કરેલું પાણી પર્યાપ્ત પ્રમાણમાં પીવું બહુ આવશ્યક છે. ભોજન કરતી વખતે થોડું થોડું પાણી પીવાની અપેક્ષાએ બાદમાં પર્યાપ્ત પ્રમાણમાં પાણી પીવું સ્વાસ્થ્યને માટે હિતકર છે. / પ્રત્યેક વ્યક્તિએ દિવસમાં થોડા થોડા સમય પછી પાણી પીવું જોઈએ / અને રાત્રે સુતી વખતે તેમજ વહેલી સવારે ઉઠતી વખતે એક ગ્લાસ પાણી / પીવું એ સ્વાસ્થ્યને માટે અત્યુત્તમ સાધન છે. સવારે તેમજ રાત્રે / પાણી પીવાના ક્રમને જીવનનો દૈનિક ક્રમ બનાવી લેવો જોઈએ.

શુદ્ધ / જલ જ બધાં પેય પદાર્થોમાં શ્રેષ્ઠ છે. જ્યાં સુધી બની શકે / ત્યાં સુધી દરેકે ચા તેમજ કોફીના વ્યસનથી બચવું જોઈએ. જો કદાચિત / અનિવાર્ય આવશ્યકતા ઉપસ્થિત થયે ચા–કોફી પીવાની જરૂર પડે તો થોડો / ચા પીવો જોઈએ અને તે પણ વધારે ગરમ હોય તો / ઠંડો થયા બાદ પીવો જોઈએ. બહુ ગરમ પેય પદાર્થ પીવાથી / પેટમાં નુકશાન કરે છે.

બજારની દુકાનોમાંથી ખરીદી સસ્તું, સંસ્કૃત પેય (સોડા-લેમન) આદિ પણ પીવા યોગ્ય નથી. કારણ કે એ સોડા / લેમન પણ ગંદા પાણીમાંથી ખરાબ રીતિથી ઘણીવાર બનાવવામાં આવેલ હોય / છે. અને ગંદા પાણીમાંથી બનાવવામાં આવેલ બરફ પણ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

નુકશાનકારક હોય છે એટલા માટે પેય પદાર્થને શીતલ બનાવવા માટે બરફને અંદર નાંખવા કરતાં સોડા–લેમનના પાત્રની આસપાસ રાખવામાં આવે.

આઇસ્ક્રીમ કે સસ્તાં શરબત પણ બહુ નુકશાનકારક છે. લોકો ઘણીવાર આવાં હાનિપ્રદ પીણાં પીવાથી અનેક રોગોના ભોગ બની જાય છે. આ જ પ્રમાણે દારૂ (મદ્યપાન)* ના વિષે પણ મારે કહેવાનું છે. મદ્ય એ કોઈ પેય પદાર્થ નથી. એ એક ઝેરી દવા છે. મદ્ય સ્વસ્થ માણસને માટે તો તદ્દન અનાવશ્યક વસ્તુ છે. જેઓ મદ્યના વ્યસની હોય છે. તેઓનું સ્વાસ્થ્ય, બલ, બુદ્ધિ તથા તેજસ્વિતા મદ્યપાનથી નષ્ટ થઈ જાય છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

OPINIONS
OF
Prominent Persons
ON
SANKET LIPI

સંકેત-લિપિ
પર
પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનો
ની
સમ્મતિઓ

આવિષ્કારક અને પ્રકાશક—
એલ૦ પૂનમચંદ જૈન
બ્યાવર (રાજપુતાના)

Printed by Keshavlal Sankalchand Shah
at The "Virvijaya" Printing Press,
Salapos Cross Road-Ahmedabad.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

L. P. Jain's Sanket Lipi (Short-hand)

A WONDERFUL INVENTION

DON'T LOSE THE GOLDEN OPPORTUNITY

TO LEARN

The matchless short-hand in the world. Why is it not the way to meet with the world wide popularity ?

(1) It is destined to meet with marvellous success in near future all over the world.

(2) It is soon to be approved of by the Educational Boards, Public Examination Bodies, mercantile firms, offices and all kinds of employers who seek economy in time and rapidity in work.

(3) It is the only one of its kind, complete, accurate and systematic in all respects.

(4) It is the only easiest and simplest Short-hand as it is based on 38 Symbols only.

(5) It contains such symbolic Vowels and Consonants that one can write the same without lifting up a pen.

(6) It is devoid of the rigid and Complex rules of thickness and thinness of grammalogues and contractions.

(7) It is an unique medium to take down speeches of each and every language of the world.

(8) It helps the Student, trained up in this system, to read and transliterate his note after a sufficiently long time easily.

(9) It will enable its devotee to secure lucrative and handsome jobs.

(10) Its demand will be soon felt all over the world by those who since long have been longing for catching up the lectures and speeches verbatim.

(11) It shall serve as a boon to the students who are always eager to take down the notes of the lecturer and professors word by word.

(12) The system is so easy that even a boy possessing a very ordinary educational qualification can master it and in a short period of three months he can attain the speed of 80 words a minute.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Opinions of Prominent Persons.

વિદ્વાનોની કેટલીક સમ્મતિઓ

Mahatma Gandhi (Faizpur Congress Camp)

......"You have reported several Mahatmaji's speeches verbatim and given him entire satisfaction."

(Sd.) Mahadeo Desai.

Shri Mahamna Pandit Madan Mohan Malviya

श्री महामना पण्डित मदनमोहन मालवीय,

वाइस चान्सलर, बना[illegible]स हिन्दु विश्वविद्यालय.

२. ......मुझे सन्तोष [illegible] क आप की लिपि का क्रम सराहने के योग्य है।

मैं चाहता हूँ कि लोग इसका व्यवहार कर इसकी पूरी परीक्षा करें आर इससे पूरा लाभ उठावें.।

Sir Tej Bahadur Sapru, Ex-Law Minister, Allahabad.

3. I dictated about a dozen lines in Hindi to the two Short-hand writers, who took down what I said most accurately and also very rapidly. I have been much impressed by their work and I think there should be plenty of scope for work of this kind in these days when there is a growing demand for reporting of Hindi and Urdu speeches.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

श्रीमान् पुरुषोत्तमदासजी टन्डन, इलाहाबाद.

४. हिन्दी साहित्य सम्मेलन में दिया हुआ मेरा भाषण लिखा है भाषण लिखने में संकेत लिपि की गति तीव्र प्रतित होती है.

Champa Ram Mishar Rai Bahadur, Diwan; & President of the Council of Minority Administration, Chhatarpur, State, C. I.

5. The Sanket-Lipi of Mr. Jain of Beawar being phonetic is applicable to many languages and appears to be a very good invention with a bright future before it. I wish Mr. Jain every success.

Diwan Bahadur Harbilas Sarda, M.L.A Ajmer.

6. ......It is a wonderful invention in as much as it is applicable both to English and Hindi. It is based on sound and not letters. Two of his pupils gave a demonstration and it was successful. One of them, who did not know English. took down a few sentences of English spoken by a man and it was correctly done. I congratulate him on the very useful excellent system he has invented and hope people will learn it. I also hope Government will suitably reward him for his good work.

Mr. J.C. Chatterji; Superintendent of Education Delhi; Ajmer-Merwara & Central India.

7. Mr. L. P. Jain gave a demonstration of his system of Hindi Short-hand before me. The class consisting of four boys was able to take down a passage in Hindi

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

at a speed ranging from 80 to 90 words a minute and read it from their notes fairly well.

A passage in English was dictated at a lower speed, One boy, who had some knowledge of the language, read it well, while others, who did not know English, made a fairly successful attempts to read their notes. These results show the usefulness of the system, which appears to be simple.

P. Seshadri, M. A. Principal, Government College. Ajmer.

8. It is very cleverly designed and is calculated to meet the needs of any language. His pupil demonstrated it in connection with Tamil and Telugu languages of which he had no knowledge and he was fairly successful in reproducing passage even from these languages. The system deserves an encouragement at the hands of merchants and authorities.

Mr. K. N. Khandekar M. A.
Head Master, S. S. Pustikar High School, Jodhpur

9. I think if the system is introduced **in classes VII & VIII.** it will proxe very useful to students.

Mahamahopadhyaya Rai Bahadur Pandit Gaurishankar H. Ojha,
Curator, Rajputana Museum. Ajmer.

10. ......is of great help in taking down speeches delivered in Hindi, Urdu, English or any other language of the world at a great speed.

I earnestly desire that this easy system of short-hand should be adopted in all the institutions in India and abroad.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Mr. S. N. Das Gupta, M. A. Ph. D. (Cal.) Ph. D. (Cantab)
Principal, Sanskrit College Calcutta and Secretary
Bengal Sanskrit Association

11. I am exceedingly gratified to see the Short-hand script invented by Mr. L. Poonamchand Jain. It can be used in the writing of other languages also. Mr. Poonam Chand Jain is also training up students for writing these scripts. It deserves encouragement not only in this province but in other provinces also.

Pt. Rampratap Shastri,
Retired Professor of Sanskrit, Government Morris College; Nagpur and fellow of the Faculty of Art and Academy Council; Nagpur University and Head of the departments of Sanskrit and Pali and Prakrit, Nagpur University.

12. ......I was surprised to note that the shloka was correctly written by both the pupils. I found it a wonderful invention no doubt. By its help one can write any language quite easily though he may have no knowledge of it.

......I strongly recommend that this quite new and easy system of Hindi Short-hand should be adopted in all the institutions in India.

Mr. F. G. PEARCE;
Principal of Sardar High School, Gwalior & Convener of Commerce & Geography Committee of Rajputana & Central India.

13. Certified that the meeting of the committee of courses and studies in commerce and geography of the Board of High School and Intermediate Education in

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Rajputana including Ajmer, Merwara, Central India and Gwalior, held on February 4th 1935, conducted several tests of the short-hand writers of Mr. L. P. Jain's system of Sanket Lipi, in Hindi. English & French, satisfied itself that the system is a practical one, worthy of encouragement.

२३ वां अखिल भारतवर्षीय हिन्दी साहित्य सम्मेलन, देहली.

१४. श्री स्वागत समिति ने २३ वं अ० भा० हिन्दी साहित्य सम्मेलन दिल्ली के अवसर पर श्री ला० पूनमचन्दजी जैन द्वारा आविष्कृत हिन्दी संकेत-लिपि के ज्ञाता चार विद्यार्थियों को सम्मेलन की कार्यवाही लिखने के लिए ब्यावर से बुलाया था। हमें यह सूचित करते हर्ष होता है कि सभी विद्वानों ने अपने २ भाषणों को इतना पूर्ण और स्पष्ट लिखा हुआ देख कर प्रसन्नता प्रगट की थी। यदि हिन्दी हितैषियों ने उपरोक्त लिपि के ज्ञाताओं को अपनाया तो वह दिन दूर नहीं जब अंग्रेजी की भांति हिन्दी संकेत-लिपि नित्य के व्यवहार की वस्तु बन जायगी। हमें महती आशा और दृढ़ विश्वास है कि हिन्दी को राष्ट्र भाषा के उच्चासन पर देखने वाली प्रत्येक संस्था अपनी २ कार्यवाही इसी संकेत-लिपि में लिखवाने का उद्योग करेगी जिससे हिन्दी के इस अंग की पूर्ति अविलम्ब हो जावेगी। निस्सन्देह जैनजी इस अपूर्व सफलता के लिए बधाई के पात्र हैं।

Mr. Rambhadra Ojha, Chief Justice, Alwar.

15. I would recommend the introduction of Hindi stenography in secondary schools in the best interests of

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

administration as the students trained in the same are sure to prove very **useful as Hindi clerks in all departments.**

Rai Sahib P. B. Joshi M. A., B. Sc.
District Inspector of Schools, Ajmer-Merwara

16. I was specially delighted to find that although the pupils did not know a word of English, they could write a dictation in Short-hand even English piece. I think the short-hand......is very good and easy......and am convinced that by this system any one will be able to write short-hand with easy and at a fairly high speed,

The Director of Public Instructions, Alwar.

17, It was a matter of gratification to note that the students could easily take down 90 words per minute and I am told that the students joined the class in September 1933. Considering the time devoted to instructions, the results are very good indeed.

Thakur Ram Singh, M. A.
Director of Education, Bikaner State.

18. I had an occasion to attend a demonstration of the new short-hand system invented by Mr. L. P. Jain. The speciality of Mr. Jain's system of short-hand is that the signs are made of phonetic basis so that a person is able to transcribe without the necessity of his understanding the language in which a speech is delivered. This

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

makes it very useful in India where several languages are spoken and makes the work of reporting easy. The speed attained by some of the pupils trained in this system is 90 words per minute. Undoubtedly it is an improvement on the Pitman's system and being specially suited to indian conditions bids fair to be popular in the long run.

Rev. D. C. Wilkie, M. A., B. D.,
Mission House, Beawar.

19. I have pleasure in testifying that on 8th February 1935 in the Sanatan Dharm College I saw a demonstration of Mr. L. P. Jain's Hindi Short-hand in the presence of a distinguished company including Mr. J. C. Chatterji, Superintendent of Education, Delhi and Ajmer-Merwara, Diwan Bahadur Pyare Lalji, Mr. Md. Ishaq Qureshi, District Inspector of Schools. Ajmer-Merwara, Mr. Chakarvarti, Principal Sanatan Dharm Prakashani Intermediate College, Beawar.

The demonstration was most interesting. Two pupils wrote at a speed of 90 words a minute and were able to read their work fluently. One did fairly well in English at a slower speed.

Rev. John W. Drummond, M. A., B. D.,
Mission House, Beawar, (Rajputana).

20. ......Their own teacher dictated a passage in English at 50 words a minute. This was reported very much better, and was very creditable in this respect that, while one of the boys had some knowledge of English, the other had practically none, which is a testimony of striking significance to the value of this system of short-hand, that it can be used to report language which is

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

not known by the reporter. This shows the adaptibility and flexibility of this system, on the invention of which Mr. Poonam Chand is to be congratulated.

Pro. Inder Sen, M.A.LL.B., Ph. D. Hindu College, Delhi.

21. I accordingly dictated to two gentlemen, who had learnt the system, sentences of **English, German, French and Italian.** It may be mentioned that the gentlemen possessed hardly a smattering of English and knew absolutely nothing of the other European languages.

To my surprize, they were able, later to read out the sentences from their signs fairly and correctly, That, I believe, is a striking testimony to the merit of the system.

Pt. Ramnarain Misra,
Head Master; Central High School; Benares.

22. Two pupils of L. Poonam Chand Jain gave a demonstration of Hindi Short-hand in the presence of Pt. Nish Kameshwar Misra, B. A., L. T., who is an authority of the subject. He reports that their speed is 90 words per minute, which is very satisfactory. They are able to read what they write with sufficient ease. I express my satisfaction with what I have seen.

Sham Shad Ali; M. A. Principal,
The Mohammad Ali Memorial High School; Beawer.

23. Lala Poonam Chand of Beawar Jain Pathshala is to be congratulated on having invented the Hindi Short-hand system. I had some of his pupils tested in my presence and had various passage dictated to them **in English, Persian and Arabic.** I found that the result was very satisfactory, Great credit is really due to Lala Poonam Chand for his intelligence and tact in introducing a system yet unknown in India.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

C. P. & Berar Legislative Assembly.

Success of L. P. Jain's Sanket Lipi

Syt, Krishnarao Ganpatrao Desamukh Khamgaon. C. P.

Syt. L. P, Jain's reporters, Messrs Lalchand and Ghewarchand, have transcribed my Hindi speech in C. P. Assembly, I was much delighted to see the transcription and think that our Hindi reporters can surpass in competition the English Short-hand reporters. Any way this art will be much beneficial for noting Hindi speeches. I hope the art of these Hindi reporters will be encouraged and this great task would achieve perfection.

Khan Bahadur Mirza Rahaman Beg. M. L. A. Honorary Magistrate, First Class, Akola C. P.

Your reporters, Gajsingh and Prem Raj, noted my Urdu speech through Sanket Lipi system invented by you. I found it sufficiently accurate and written speedily.

I think the difficulty felt in reporting Hindi speeches will now be removed. I hope all the welwishers of Hindi will adopt and encourage this system,

Syt. Sardar Amar Singh Baijnath Singh Saigal M.L.A. Chatapara Bilaspur C. P.

My speech made in the Legislative Assembly in the month of December was noted by the reporters of Syt. L. P. Jain through Sanket Lipi system. I read the speech, It was found to have been most correctly and rightly noted.

I think that the difficulty about Hindi reporting can be removed, if the use of this systems made in Assemblies.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Central Advisory Board, Jaipur State.

Cent Percent Phonetic Short hand for all languages.

I have great pleasure in certifying that the proceeding of the 2nd session of the Central Advisory Board Jaipur State, held on 25th, 26th, 27th, 1940 have been reported satisfactorily by Messrs Premraj Jain and Gaj Singh, working together. The speeches have been duly reproduced and Mr. Prem Raj deserves credit for the prompt and efficient manner in which he performed his duties to my entire satisfaction. I wish Mr. Prem Raj and the system of Short-hand in which he takes down his notes, every success.

Secretary,
Central Advisory Board,
Dated the 28th June 1940 **Jaipur State.**

Syt. Beohar Rajendra Singh M.L.A. Jubblepore.

I found the report of my Assembly speeches noted by Syt. Poonamchand Jain's Sanket Lipi reporters, Messrs Lalchand and Ghewarchand Jain, satisfactory.

I hope the system will receive encouragement and patronage everywhere.

Syt. Khushalchand Ghasiram Khajanchi M.L.A. Chanda C. P.

I have seen the report of my speech in the Assembly noted down through Syt. L. P. Jain's Hindi Short-hand system. I am satisfied and pleased to say that the system is most satisfactory and accurate. It must be patronized so that a great handicap in the country may be removed.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

The Holkar Legislative council Indore.

Success of L. P. Jain's Sanket Lipi

**S. Bapna, Prime Minister to His Highness
The Maharaja Holker, Indore.**

I dictated a few lines in Hindi to the two Short-hand writers who took them down correctly and also with speed.

I hope Mr. L. P. Jain's system will receive the encouragement it deserves in India.

**Mr. J. L. Mithal Vice-President.
The Indore Legislative Council, Indore 27th April, 36**

2. The Hindi Short-Hand notes of the debates and proceedings of the first session of the Indore Legislative Council taken down by the two reporters Messrs B. Anand Raj Jain and Gajsingh Jodha of Beawar-deputed by Mr. Poonam Chand Jain, inventor of the Sanket-Lipi, were found to be fairly accurate and satisfactory.

Mr. Poonam Chand Jain deserves to be congratulated on his invention which needs every encouragement.

**Mr. Malek Bapu Main, Senior House Master.
Daly College, Indore.**

3. ......I was much impressed with their proficiency in the newly started Hindi short-writing system. This is surely a novelty in the realm of the Hindi literary world and it deserves every encouragement and appreciation.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

४. श्रीयुत् जौहरीलालजी मीतल, वाइस प्रेसीडेंट, अखिल भारतवर्षीय हिन्दी साहित्य सम्मेलन चौवीसवाँ अधिवेशन, स्वागत समिति, इन्दौर

(पूज्य महात्माजी की अध्यक्षता में)

हिन्दी साहित्य सम्मेलन के चोवीसवें अधिवेशन का कार्य-विवरण लिखने के लिए आपके शिष्यों ने आपकी संकेतलिपि पद्धति से जिस सरलता के साथ ज्यों का त्यों विवरण लिखा वह सराहनीय था। हम स्वागत समिति की ओर से आपकी इस सफलता के लिए बधाई ओर कार्य-विवरण लिखने में सहायता देने के उपलक्ष्य में धन्यवाद देते हैं।

हमको यह जानकर आनन्द होता है कि आपकी संकेत-लिपि पद्धति सरल ओर बोधगम्य है व आपने संकेत-लिपि की इस नई पद्धति का आविष्कार करके राष्ट्र भाषा हिन्दी के प्रचार में काफ़ी सहायता दी है। आशा है आपकी संकेत-लिपि पद्धति शीघ्र ही अत्युच्च स्थान प्राप्त करेंगी।

श्रीमान् वियाणीजी एम० ए०,
कौंसिल ऑफ स्टेट अकोला।

हिन्दी भाषा में अब तक संकेत लिपि न होने के कारण हिन्दी भाषा-भाषी सज्जनों के लिए अत्यन्त असुविधा थी। हमें प्रसन्नता है कि ब्यावर के श्री एल० पी० जैन ने इसे दूर कर दिया। हमने इस संकेत लिपि में कुछ उद्धरण लिखाये। वे एक मिनिट में १३० शब्द के हिसाब से सरलता से लिख सके। लिखा हुआ बहुत साफ़ २ और बिल्कुल ही शुद्ध था। हिन्दी संस्थाओं को इसे प्रोत्साहन देना चाहिए।

१६-१२-३७. (एस० डी०)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Central Advisory Board, Jodhpur.

A Cent Percent Phonetic Short-hand all Languages.

Honourable Mr. Kishen Puri, B. A. LL. B.,
Secretary Central Advisory Board. Jodhpur.,

I am very thankful to you for deputing Messrs Gaj Singh and Prem Raj to take down notes of the Hindi Speeches in the Central Advisory Board, Jodhpur. They worked from august 7, 1939 to August 16, 1939.

I have looked into the reports and am very pleased to note the successful manner in which the speeches have been reproduced, I shall be glad if you will kindly convey to them my appreciation of their good work.

The system invented by you is indeed very useful, and deserves every encouragement.

श्रीयुत् जयनारायणजी व्यास,

सभासद, केन्द्रीय सलाहकार बोर्ड, राज जोधपुर, जोधपुर।

जोधपुर राज द्वारा स्थापित केन्द्रीय सलाहकार बोर्ड में मैंने जो भाषण दिये थे उनको रिपोर्ट श्री लाला पुनमचन्दजी जैनकी संकेत-लिपि द्वारा श्री प्रेमराजजी जन और श्री गजसिंहजी ने ली थी। मैंने वह रिपोट पढ़ी। प्रायः शब्दशः सभी बातें लिखी गई थी। हिन्दी भाषा में कही हुई और काफी जल्दी जल्दी कही हुई बातों को इस प्रकार शुद्ध रूप में लिख लेना संकेत-लिपि की सफलता का द्योतक है।

संकेत-लिपि हिन्दी भाषा के एक आवश्यक अङ्ग की पूर्ति करने का साधन होने के अलावा राजकाज में सुविधा देने वाली वस्तु है। प्रान्तीय और रियासती सरकारें इसको प्रोत्साहन देकर लाभ में ही रहेंगी।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Central Advisory Board, Udaipur.

Certified that the Speeches made by me at the Meetings of the Advisory Board of Mewar held on 22nd 23rd, 24th, of May 1940. were taken down through L. P. Jain's system by Messrs Nandlal and Nathulal Shorthand writers fairly accurately and faithfully as far as the sense of the Speeches was concerned.

(sd.) **Kulvant Rai.**

26-5-1940. **Director of Public Instructions.**
Mewar-Udaipur.

श्री सिद्धनाथ पथ मंत्री हिन्दी ज्ञानयात्री मण्डल, मदरास।

यह देख कर हमें बहुत ही आश्चर्य एवं आनन्द हुआ कि वे व्याख्यान को इतना जल्दी नोट कर लेते हैं। यह संकेत लिपि अंग्रेजी शॉर्टहैंड से टक्कर खाती है।

श्रीमान् सत्यनारायणजी मंत्री दक्षिण भारत हिन्दी प्रचार सभा, मद्रास।

इसमें अक्षरों के संक्षिप्त संकेत बनाने से यह सुविधा हो गई है कि कोई भी भारतीय भाषा शुद्ध रूप से लिखी जा सकती है।

Mr. Pusamal Soni, M. A., Commerce Teacher, Oswal Jain High School, Ajmer.

If introduced in High School Course, I hope it will prove out a great boon to the Commerce students who intend to take up clerical line.

Mr. G. J. Govil B. A., C. T., Sardar High School. Jodhpur.

This system, if introduced in the schools, will prove a great help to the students in their after life.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

A Few Appreciations from Kathiawar.

President, Council of Administration, The Huzur office, Wadhwan State.

Messrs. Chandanmal Kochar and R. G. Chatwani of Beawar gave this evening a demonstration of L. P. Jain's Phonetic Shorthand System. I dictated in English, Persian, and Gujarati and am glad to say that the dictation was quite correct. The invention deserves encouragement and I wish it and the inventor all success.

Huzur Secretary, Gondal State, Kathiawar.

Messrs. Chandanmal Kochar and R. G. Chatwani visited Gondal on the 2nd July 1940. They are touring Khathiawar on the mission of spreading a knowledge of Phonetic Shorthand invented by Mr. L. P. Jain of Beawar (Ajmer-Merwara). I took a test of the invention and was much pleased and satisfied with the usefulness of the new Phonetics which can equally write English, Hindi, Gujarati, or any spoken language. I wish success to the L. P. Jain Shorthand Institute, Beawar, which is doing splendid work.

Dewan, H. H. The Maharaja Rana Sahib, Porbandar State.

Messrs. Chandanmal Kochar and Ramniklal Chatwani of Beawar met me this evening to demonstrate L. P. Jain's Phonetic Shorthand System. It appears that these gentlemen have practised the system with commendable earnestness and acquired proficiency in taking down shorthand script to dictation in any language.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Assistant Director of Information, State Information Bureau, Junagadh. Member of Indian Merchants Chamber.

Mr. Chandanmal Kochar and Mr. R. G. Chatwani of Beawar. and demonstrators of L. P. Jain's. All Languages Shorthand writing, and exhibited their skill and efficiency in their art. They gave successful practical demonstration in the newly invented system of Shorthand Writing by an Indian gentleman. It is a matter of delight that this new feature of Shorthand Writing for Indian Languages is invented. It deserves encouragement. I wish all the success and development to this new art.

Head Master, Bahadurkhanji High School. Junagadh, (Kathiawar)

This is to certify that Messrs R. G. Chatwani and Chandanmal Kochar, in the presence of myself and my commerce Teacher Mr. L. A. Fuddhecha, have given a satisfactory demonstration of their method of Shorthand writing. I believe that the Universal Method of Shorthand writing which they adopted deserves encouragement.

Head Master, Nawanagar High School, Jamanagar

This is to certify that Mr. Chandanmal, Ramniklal Chatwani of Beawar gave a demonstration in Shorthand to the boys of std. VII C. to show the utility and importance of the subject in the present day life. Two extracts one Gujarati and other Hindi were cited before him and he did his work. I should say, admirably well.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Head Master, Saurashtra High School, Rajkot C. S.

The two representatives of Mr. L. P. Jain of Beawar the inventor of the Sanket Lipi system of Short-hand for all the spoken Languages-wrote down to dictation some Gujarati and read it out their and then fairly correctly. The system is really a wonderful invention and Mr. Jain and his representatives (1)—Chandanmal and (2) Ramniklal—deserve every encouragement and help.

Head Master, The Victoria Jubilee Madressa High School, Porbandar, (Kathiawar)

......It is certain that their is no flaw in the system. I think, this system, which is really a phonetic system will be found useful in case of all Indian Languages.

Seth N. T. M. High School, Wadhwan Camp.

It is a great pleasure to certify that Messers Chandanmal Kochar and Ramniklal Chatwani demontrated L. P. Jain's Sanket Lipi. They were given three passages one in English, the other in Gujrati & the third in persian and I am much pleased to say that they were transcribed very satisfactarily and with full speed I am sure that this Lipi will be very popular if introduced here. I wish them every success in their interprise.

Rugimibai G. Joshi H. M.
M. S. S, girl's High School, Jamnagar.

Mr. Chandanmal Kocher, and Mr. R. G. Chatwani gave a demonstration before me I found them to be very skilful in the art with an appreciable speed in writing. They deserve all sorts of help and encouragement.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Head Master, Girls High School, Gondal.

I had read an English passage as well as a Gujrati passage and I could see that Mr. Chandanmal and Mr. Ramniklal were successful in translation. The novel feature, they try to put in practical, will I hope prove beneficial. Their 'Lipi' will be of great use in economising time to students, press reporters etc.

Harilal K. Mehta Advocate, F. I. Cert A.
Legal & Commercial Expert.
Instructor of Commerce, Wankaner High School.

I have tested the phonetic system of Short-Hand invented by Mr. L. P. Jain in various Indian vernaculars as well as in English. The demonstration was given by Messrs Chandanmal Kochar and Ramniklal Chatwani and the same proved to be of the highest satisfaction to myself. I am exceedingly pleased to see that this system applies to a number of Indian as well as European languages. In my opinion this system will supercede in the long run all the Short-Hand system at present existing in India and will stand as a pilot system in the whole world in general and in India in particular.

It is a matter of great pride for the Indians that this universal system of Short-hand has been invented by an Indian. I am quite confident that the system will attain highest success in a very near future.

The system is so important and admirable that I am going to Introduce the same in my Classes from the next term I earnestly recommend the system to all institutions preparing students for commercial life.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Keshavlal L. Oza, Senior Professor of English, Bahauddin College, Junagarh (Kathiawar)

I have much pleasure in bearing witness to the utility of the new phonetic Short-hand invented by Mr. L. P, Jain of Beawar. It outdistances Pitman's System of Short-hand by its applicability to all modern languages and by its easy acquisition in three months as against three years of sustained effort needed for acquiring cultivated ease in transcribing a speech in Pitman's System. In the circumstances, the new phonetic system, of which demonstrations were given at Junagadh to-day by Messrs Chandanmal Kochar and Ramniklal Chatwani of Beawar, richly deserves popular support.

Noormohmmed R. Merchant, M. A., Dharmendrasingh College, Rajkot.

I have pleasure to state that the trancription from Persian into the phonetic method an innovation of Mr. L. P. Jain is highly commendable.

K. J. Gandhi, State Engineer, Junagadh.

.........I was impressed the intellegent way in which they demonstrated their new Short-hand system which can be adopted in the case of any language. I wish them every success.

Mr. Pandya, Engineer-In-Chief, Gondal Railway.

This is to certify that Messrs R. G. Chatwani and Chandanmal Kochar were tested for their Short-hand in Gujrati and inspite of new engineering words they were found quite able to write out and speak verbatim......

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

The Education Department, Porbandar State.

We have witnessed with very great pleasure the Short-hand demostrations given this after-noon by Messrs Chandanmal Kochar and Ramniklal Chatwani in the presence of Bhavsinhji High School and H. M. Middle School teachers and boys......Since this system is based on Phonetics, it is easy for any one who has studied and secured mastery in it, to transcribe any language. We dictated passages from Gujrati, Hindi, English and French and were greatly surprised that the transcriptions were faithful. The system has been invented by an Indian and that too is a very commendable feature about it.

Sd. by the Chief Education Officer.

The Retired Assit. Revenue Commissioner, Porbandar State.

......We certify them (Messrs. C. M. Kochar and R. G. Chatwani) without any doubt and hesitation the Phonetic System of Short-hand is quite useful in any case of various languages. We wish them every success.

K. N. Shah M. A., Head Master, Daji Raj High School, Wardhwan City.

......The Lipi is an admirable invention of Mr. Jain of Beawar. I dictated two passages one in English and the other in Gujrati and they were transcribed by the gentle men with very commendable speed. The Lipi is bound to be universally useful as it comprehends all the languages of the world and the transcribtion saves a great deal of time. The invention being purely an Indian one deserves encouragement every where in India and I wish it all the success it so richly deserves

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

વિદ્યાધિકારી સાહેબ, ગોંડલ સ્ટેટ.

તા. ૧ જુલાઈ ૧૯૪૦

આજરોજ ભાઈશ્રી ચંદનમલ તેમજ ભાઈશ્રી રમણીકલાલે સંકેત-લિપિના પ્રયોગો અમારી પાસે બતાવ્યા.

વિદ્યાર્થી, વિદ્યાર્થિનીઓની સમક્ષ પણ તે પ્રયોગો થયા. શિક્ષકો પણ હાજર હતા. આ બધા પ્રયોગો ઉપરથી એટલું તો સ્પષ્ટ થાય છે કે, જે સંકેત–લિપિનો પ્રચાર કરવા ઇચ્છે છે તે અતિ ઉપયોગી હોવા ઉપરાંત પદ્ધતિ ઘણી સરલ છે એટલે તરત શીખી શકાય એવી છે.

અમે પોતે તેઓને અંગ્રેજી ને ગુજરાતી લખાવી જોયું. ગુજરાતીમાં અમે ભાષણ કરતા ગયા અને તેઓ લખતા ગયા. અમારી બોલવાની પદ્ધતિ વેગવાળી હોવા છતાં, તેમજ અમારા ઉચ્ચાર ને શબ્દોથી તેઓ વિશેષ પરિચયવાળા ન હોવા છતાં, ભૂલ વિના તેઓ એ વકતૃત્વને પોતાની સંકેતલિપિમાં ઉતારી શક્યા. જે અમે તેઓની પાસે વંચાવી જોયું. તે એકદમ તેઓ વાંચી શક્યા.

અંગ્રેજી પણ અમે Recite–બોલતા ગયા તેમ તેમ તેઓ એજ સંકેત લિપિમાં લખતા ગયા. અંગ્રેજી ભાષાનું તેઓને એવું જ્ઞાન ન હતું છતાં માત્ર ઉચ્ચાર ઉપર લક્ષ રાખીને તેઓ આબાદ રીતે પાછું વાંચી બતાવતા હતા.

આ સંકેત લિપિનો ગુજરાતી ઉપરાંત બીજી ભાષામાં પણ ઉપયોગ થઇ શકે છે એ તેની વિશિષ્ટતા છે. જો કે ઉચ્ચાર ભેદ અને જોડણીમાં ફરક હોવાને લીધે ક્યાંક ક્યાંક અંગ્રેજીમાં ટુંકું ટુંકું બોલી –લખી શકાય; પણ અંગ્રેજીમાં એક્ષપર્ટ–નિષ્ણાતો લખે ને વાંચે તો તેમાં ફેર આવવાપણું ન રહે.

આ લિપિ વિદ્યાર્થીઓને અવશ્ય શીખવવા જેવી છે. પરિણામે એ લિપિનો અર્થ સારે એવું આમાં અમને શુભ ચિન્હ જણાય છે. તેટલા ખાતર પણ આ સંકેતલિપિને સીધી રીતે સહાય કરવી એ દેશભક્તિ ઉપરાંત ભાષાભક્તિ પણ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

આ લિપિનો અમે વિજય ઇચ્છીએ છીએ. અને તે ઉપરથી હિંદભરમાં કોઇએક અખંડ **એકલિપિ** પરિણમે એમ અમે પ્રાર્થીએ છીએ.

નવસુખરામ મનસુખરામ વસાવડા, પર્સનલ આસિ. ટુ ધી ચીફ એજ્યુકેશનલ ઓફિસર, જુનાગઢ સ્ટેટ.

મી. એલ. પી. જૈને તૈયાર કરેલી સંકેત લિપિના પ્રચારકો મેસર્સ ચંદનમલ કોચર અને આર. જી. ચટવાણી આજરોજ અમોને મળતાં તેમની સંકેતલિપિની ચકાસણી કરવા માટે અમોએ એક ગુજરાતી ફકરો બન્ને પ્રચારકોને ઉતરાવ્યો. જે તેમણે સંતોષકારક ઝડપથી ઉતારી અમોને વાંચી સંભળાવ્યો. સ્વર અને વ્યંજનનો સંકેત ગોઠવી આ લિપિ તૈયાર કરવામાં આવેલી હોઈ, ગમે તે ભાષાનો ઉતારો સરળતાથી થઈ શકે છે. આ લીપીનો વ્હોળો પ્રચાર થાય એમ હું ઇચ્છું છું.

શ્રી. પ્રાણજીવન મોરારજી શાહ, ડેપ્યુટી એજ્યુ૦ ઇન્સ્પે. સાહેબ, રાજકોટ

આજે બાવાજીરાજ કન્યાશાળામાં કેટલાંક શિક્ષિકા બહેનો સમક્ષ બ્યાવર ગુરૂકુળના છાત્ર ભાઇ **ચંદનમલ કોચર** અને પાડોશના પડધરી ગામના **રમણલાલ ચતવાણી**નો અમે પરિચય કરાવ્યો. પ્રાચીન ગુરૂકુળ અને આજના ગુરૂકુળની સરખામણી કરી. આ બે ભાઈના પરિચયમાં ખાસ એ વાત હતી કે આ બે ભાઈ ઓએ, બ્યાવરમાંની એક સંસ્થા કે જે ભાઈ પૂનમચંદ ખીંવસરા નામના પરમ શીલવંત અને કલાવિલાસી જૈન ભાઈ ચલાવે છે ત્યાં **ગુજરાતી સંકેત લિપિ, હિંદી સંકેત લિપિ** માત્ર ત્રણ માસમાં ઘણી સરળતાથી તેમણે પસાર કરી છે. આટલી નાની વયમાં આ કામ આ બે ભાઇનું અસાધારણ ગણાય.

પ્રથમ એક બહેને હિંદી વાચન કર્યું. જે આ બંને ભાઈ એ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સંકેત લિપિમાં ઝીલી વાંચી સંભળાવ્યું. બ્હેનો ચકિત થઇ. તે પછી ગુજરાતી વાચન વગેરે થતાં તેમણે સંકેત લિપિમાં ઝીલી પ્રગટ કર્યું. ભારતમાં આવી લિપિના શોધક સ્વદેશી બંધુ હોય અને તેમાંથી આવા શિષ્યો નીકળે એ કામ ગૌરવશાળી છે. સૌ પ્રસન્ન થયાં.

એઓનો પરિચય, ગુરૂકુળ–મહત્તા, કાળની બલિહારી એ વિષે અમે જે પ્રથમ પ્રસ્તાવ કરેલો તે પણ આ બંને ભાઇએ સંકેત લિપિમાં આવાજ ખેંચી અમને વાંચી સંભળાવ્યો. હજી આ બંને ભાઈઓ ઘણા આગળ વધવાનું જણાવે છે. તેમની પાસેથી છાપેલી બુકોના ૩–૩ ભાગ આ લીપી શીખનારને ઘણા ઉપયોગી છે. આ બંને ભાઈઓ કાઠીયાવાડ ગુજરાતમાં આ લિપિનો પ્રચાર કરવા ગુરૂ–આજ્ઞાથી નીકળ્યા છે તે સફળ થાઓ અને તેમના પ્રચારમાં તેમને ધન, યશ અને માનસિક આહ્લાદથી સંતોષ મળો એવી અમારી હાર્દિક ભાવના છે. દરેક કલારસિક ભાઈ આવા સ્વદેશી ભાઈને સહકાર આપે એવી અમારી ખાસ ભલામણ છે.

એ. એચ. દવે. એમ. એ. હેડમાસ્તર, સગ્રામજી હાઇસ્કૂલ, ગોંડલ.

આ લખી આપતાં સંતોષ થાય છે કે, શ્રી ચંદનમલે આજે સગ્રામજી હાઇસ્કૂલમાં પોતાની 'સંકેત લિપિ'થી જુદી જુદી ભાષાઓને અક્ષરશઃ શુદ્ધ લખી આપવાના પ્રયોગો કરી બતાવ્યા હતા.

આપણી દેશી ભાષાઓમાં સાંકેતિક લિપિ લખવાનું ધોરણ જે હાલમાં દેખા દેવા માંડયું છે તેમાં આ પદ્ધતિનો એક જબરો હિસ્સો ગણી શકાય. આ પદ્ધતિની વિશેષતા એ છે કે, શબ્દોના ઉચ્ચારણને અનુસરીને એ લખાતી હોવાથી તમામ ભાષાઓને એમાં ઉતારી શકાય એમ છે. અભ્યાસ પડતાં આ પદ્ધતિ સરળ અને ઉતાવળથી અજમાવી શકાય એમ લાગે છે.

આપણા દેશમાંથી એક દેશીએ આ મૌલિક પદ્ધતિ શોધી કાઢી સમય અને મહેનત બચાવવાનો જે સ્તુત્ય પ્રયાસ કર્યો છે એ સર્વથા અભિનંદનીય છે. ખરેખર તેને પુરસ્કાર મળવો જોઈએ એમ અમારું માનવું છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

જાદવજી માવજી, યાજ્ઞિક. તાલુકા માસ્તર, ગોંડલ.

શ્રી ચંદનમલ તેમજ શ્રી રમણિકલાલે આજરોજ સંકેતલિપિનો પ્રયોગ અમારી રૂબરૂમાં કરી બતાવ્યો છે.

આ સંકેતલિપિનો પ્રયોગ ઝડપથી લખવા માટે ઘણોજ ઉપયોગી છે. ભાષણ વગેરેના ઝડપી ઉતારાઓ કરવા માટે આ સંકેતલિપિ બહુજ સરસ છે. અમે તેમના બહોળા પ્રચાર માટે આ લિપિની ફત્તેહ ઈચ્છીએ છીએ.

શ્રી બચુભાઇ; આચાર્યઃ બાકુંવરબા બાલમંદિર, ગોંડલ

...સંકેતલિપિનું કામ જોયું. આજે રાષ્ટ્રીય ભાષાના પ્રચાર માટે આખા દેશમાં જે પ્રયાસો થઈ રહ્યા છે એ સાથે આ લઘુલિપિનો વિકાસ અને પ્રચાર થાય એ પણ ખૂબ આવશ્યક છે. સાહિત્યકારો, વિદ્વાનો, પત્રોના સંચાલકો અને ઉતારા લેનારાઓને તો આની ખૂબજ આવશ્યકતા છે. આ ભાઇઓને જોઇતો સહકાર–સાથ બધે સ્થળેથી સાંપડે અને તેમને સફળતા મળે એમ ઈચ્છું છું. તેમને રાષ્ટ્રીય ભાષાની આ આબાદી માટે ધન્યવાદ આપું છું.

શ્રી નરેન્દ્રભાઇ, આચાર્યઃ બાલમંદિર, જામનગર.

આજે સંકેતલિપિનું કામ જોયું. હિન્દી, ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી ભાષાનું સંકેતલિપિનું કામ સુંદર અને વખાણવા લાયક છે.

હિન્દમાં એમની પ્રવૃત્તિને સફળતા મળે, એવી આશા રાખું છું.

વલ્લભદાસ પી. અમલાણી, સુપ્રી૦ ઠા. હરીદાસ ભીમજી પ્રાગજી લોહાણા બાળાશ્રમ–પોરબંદર

શ્રી ચંદનમલ અને શ્રી રમણીકલાલે આજરોજ અહિં આવી એલ. પી. જૈનની 'સંકેતલિપિ'ના પ્રયોગો દરેક ભાષામાં ઘણીજ સરળતાપૂર્વક અમોને તથા આ સંસ્થાના વિદ્યાર્થીઓને સમજાવ્યા છે.

એકંદર આ જાતની બીજી ભાષાઓની હરોળમાં આ સંકેતલિપિ ઘણીજ સહેલી અને સરસ છે. તેનો ખૂબ પ્રચાર થાય એમ ઈચ્છું છું.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

શ્રીમતી સુશીલા, લેડી, સુપ્રી૦ વનિતા વિશ્રામ, રાજકોટ

આજરોજ શ્રી ચંદનમલ અને શ્રી રમણિકલાલ અહિં આવ્યા ત્યારે મેં તેઓને એક ગૂજરાતી ફકરો વાંચી સંભળાવ્યો. તેઓએ તે L. P Jain સંકેતલિપિમાં સંતોષકારક રીતે લખ્યો હતો. આ લિપિમાં તેઓની પ્રગતિ જોઇ ભવિષ્યમાં તેઓ ફત્તેહમંદ નીવડશે એવી આશા રાખી શકાય.

જમુભાઈ જી. પંડયા, લેકચરર ઇન સંસ્કૃત, ધર્મેન્દ્રસિંહજી કૉલેજ, રાજકોટ

ભાઈશ્રી ચંદનમલજી તથા રમણિકલાલે આજે ગુજરાતી લઘુ-લિપિ (શોર્ટહેન્ડ)નો પ્રયોગ કરી બતાવ્યો. એમને જે ફકરો લખાવવામાં આવ્યો હતો તે તેઓ સારી રીતે લખી શકયા હતા. ગુજરાતી જેવી એમની અપરિચિત ભાષામાં એમણે જે લખાણ એ લિપિની મદદથી કર્યું એ પ્રશંસનીય લેખાય. આ લિપિની આવશ્યકતા આ યુગમાં ઘણા અનુભવી વેપારીઓ અને રાજનીતિજ્ઞોએ સ્વીકારેલી છે. એમની આ સંકેતલિપિનો લાભ ઘણાઓ લ્યે એમ ઇચ્છું છું.

શ્રી. જેઠાલાલ રૂપાણી વકીલ, સેક્રેટરીઃ દશાશ્રી. વણિક બોર્ડિંગ હાઉસ–જુનાગઢ.

એલ. પી. જૈનની સંકેતલીપીના પ્રચારક શ્રી. ચંદનમલ તથા મી. આર. જી. છતવાણી અમારી પાસે આવેલા. તેમણે ગુજરાતી, હિંદી તેમજ અંગ્રેજી ભાષાનાં ડીકટેશન પરથી શોર્ટહેન્ડ લીપીમાં ત્વરાથી લખી અમોને વાંચી સંભળાવેલ છે જેથી અમોને તેઓનું કામ સારૂં જોવામાં આવેલ છે. આવી સંકેત લિપિનો પ્રચાર વધુમાં વધુ થાય એ ઇચ્છવા યોગ્ય છે. આ ભાઇઓના કામથી અમોને ઘણો સંતોષ થયો છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પૂર્ણચંદ્ર દક, આચાર્ય: શ્રી જૈન ગુરૂકુળ પાઠશાળા, રાજકોટ.

ભાઇશ્રી ચંદનમલજી કોચર અને રમણિકલાલજીએ એલ. પી. જૈનની લીપીનો મને પરિચય કરાવ્યો જેથી મને ઘણો આનંદ થયો. માનનીય શ્રી. ખીંવસરાજી (એલ. પી. જૈન) ના આ અદ્દ્ભુત આવિષ્કારથી ભારતનો તથા હિંદી ભાષાનો મહાન ઉપકાર થયો છે, અને ભવિષ્યમાં થવા સંભવ છે. શ્રી ખીંવસરાજી એક મૌન કાર્યકર્તા અને ચુસ્ત જૈન છે. તેમની શાન્ત સાધનામાં દેશને એક આશ્ચર્યકારી વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ છે.

શ્રી. કોચરજીએ વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ બોલાતું મારૂં ભાષણ શબ્દશઃ નોટ કરી મને બતાવ્યું જે મને સંપૂર્ણ સફલ માલમ પડયું.

શોર્ટહેન્ડનો પ્રથમ ભાગ ગુજરાતીમાં પ્રગટ કર્યો છે. જેથી ગૂર્જર પ્રાન્તીય બંધુઓને પણ લાભ મળશે. ગુજરાતી ભાષણ પણ બરાબર નોટ કરી અમને બતાવ્યું છે. આ પ્રયાસ માટે શ્રી પૂનમચંદજી ખીંવસરા અભિનંદનને પાત્ર છે.

ગુણવંતરાય લાલજી ગણાત્રા, તંત્રી 'જય સૌરાષ્ટ્ર' સાપ્તાહિક, રાજકોટ

જાણીતા સંકેત લિપિ (શોર્ટ હેન્ડ) ના ઉત્પાદક શ્રી. એલ. પી. જૈનના બે શિષ્યો શ્રી. ચંદનમલ અને શ્રી. રમણિકલાલને મળતાં ખૂબ આનંદ થયો. બંને ભાઇઓ સાથે સંકેત લિપિ બાબતમાં ખૂબ ચર્ચા થઇ અને ભાઇશ્રી જૈને તૈયાર કરેલ સંકેત લીપી સંબંધીની માહિતી તેઓ પાસેથી મેળવી.

બીજી સંકેત લીપીઓ જ્યારે એક ભાષા પૂરતી જ હોય છે ત્યારે ભાઇશ્રી જૈને તૈયાર કરેલી સંકેતલિપિ ગમે તે ભાષામાં ઉપયોગમાં આવી શકે છે. આ તેમની ખાસ વિશિષ્ટતા છે.

બીજી સંકેત લિપિઓ સાથે સરખાવતાં આ સંકેતલિપિ ઘણી જ સરળ અને ઝડપથી કામ થઇ શકે તેવી માલુમ પડે છે. આવી ઉત્તમ લિપિના આવિષ્કાર બદલ શ્રી. જૈનને અભિનંદન અને ઉત્તરોત્તર ખૂબ પ્રચાર થાય તેવી અભિલાષા સાથે..............

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

શ્રી જૈન વીરાશ્રમ, બ્યાવર

ના આશ્રયે ચાલતી

એલ૦ પી૦ જૈનની સંકેતલિપિ (શોર્ટહેન્ડ) કલાસમાં

સ્થાનીય વિદ્યાર્થીઓ સિવાય ભિન્ન ભિન્ન રાજ–રજવાડા તરફથી આવી

ઉત્તીર્ણ થએલ પરીક્ષાર્થીઓની નામાવલી

નંબર	નામ	વિભાગ Depart-ment.	અભ્યાસક્રમ	સ્પીડ	ભાષા
	(કોટા સ્ટેટ)				
૧	શ્રી લાલચન્દ શર્મા	પોલીસ	૭ મહિના	૧૦૦	હિન્દી
૨	,, હીરાલાલ ખેજલ	,,	,,	,,	,,
૩	,, દેવીસિંહ રાજપૂત	,,	,,	,,	,,
૪	,, કૃષ્ણચન્દ્ર કાયસ્થ	,,	,,	,,	,,
૫	,, ધ્રુવપ્રસાદ શર્મા	,,	,,	૧૦૦	,,
૬	,, અહમદુલ્લા ખાંન	,,	,,	૯૦	,,
	[વિલાસપુર સ્ટેટ (શિમલા હિલ્સ)]				
૭	શ્રી ચાંદસિંહ રાજપૂત	કલર્ક	૭ મહિના	૧૦૦	હિન્દી
	[મંડી સ્ટેટ (શિમલા હિલ્સ)]				
૮	શ્રી કપૂરચન્દ	કલર્ક	૭ મહિના	૧૧૦	હિન્દી
	મસૂદા સ્ટેટ				
૯	શ્રી રતનસિંહ જૈન	કલર્ક	ત્રણ મહિના	૮૫	હિન્દી
૧૦	,, ચન્દ્રસિંહ રાજપૂત	,,	,,	,,	,,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

મહિયર સ્ટેટ (સી૦ આઈ૦)

૧૧	શ્રી પી૦ ડી૦ શર્મા	કલર્ક	આઠ મહિના	૧૨૦	હિન્દી
				૮૦	અંગ્રેજી
૧૨	,, આર૦સી૦ મિશ્રા	,,	૭ મહિના	૧૦૦	હિન્દી

ટહેરી ગઢવાલ

૧૩	શ્રી રતનમણિ શર્મા	કલર્ક	ચાલુ અભ્યાસ	......	હિન્દી
૧૪	,, રતનસિંહ રાવત	,,	,,	......	,,

ગ્વાલીયર સ્ટેટ

૧૫	શ્રી શ્યામનારાયણ ગુપ્તા	ગ્વાલિયર સ્ટેટની કંપીટીશનની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થઇ હાઇકોર્ટમાં હિન્દી સ્ટેનોટાઈપીસ્ટ થયા.
૧૬	,, ગણપતરાવ મોદી	
૧૭	,, મહમદ અસકર	
૧૮	,, કિશોરીમોહન	સંકેતલિપિની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાથી ઉચ્ચ નોકરીમાં પ્રોમોશન મળ્યું.
૧૯	ડા૦ શ્રી રામપ્રતાપ	
૨૦	શ્રી શ્રીકૃષ્ણસિંહ	

ઊપર લખેલ તથા સ્થાનીય વિદ્યાર્થીઓ સિવાય આબૂ, મદ્રાસ, ચિત્તોડ, તારાગઢ, ખરવા આદિ અનેક શહેરોના વિદ્યાર્થીઓએ યોગ્યતાપૂર્વક હિંદી સાહિત્ય સમ્મેલનો, લેજિસ્લેટિવ કૌંસિલો અને એડવાઈજરી બોર્ડોમાં રિપોર્ટ લઈ અનેક પ્રશંસાપત્રો પ્રાપ્ત કરેલ છે અને એમાંથી કોઇ કોઈ રિપોર્ટરે તો દસ રુપીયા પ્રતિ દિનને હિસાબે રિપોર્ટો લીધા છે અને લઈ રહ્યા છે.

पुस्तकालय
गुरुकुल कांगड़ी

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

BOOKS ON

L. P. Jain's Sanket Lipi (Short-hand)

IN DIFFERENT LANGUAGES

Hindi Book I	... ...	0-8-0
„ „ II	... ...	1-4-0
„ „ III	... ...	2-0-0
English Book I	...	0-12-0 or 1 s.
English Pocket Edition	... ...	1-8-0
(To be learnt after Book I)		or 2 s.
„ on imitation art paper	...	2-0-0
Gujarati Book I	... ...	0-8-0
„ II	... ...	1-4-0
Marathi Book I	... ...	0-8-0
„ „ II	... ...	1-4-0

To be had of:—

L. P. Jain,

BEAWAR (India)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar